

**ATLIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT-MÈEMMER N TIZI-UZZU
TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT**

UTṬun n umseḍfer : ... concerne la bibliothèque.
UTṬun n usnay : concerne la bibliothèque

**AKATAY N TAGGARA N USWIR N LMASTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT**

TAḠULT: TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT
TAFERNA: TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT
TAFERNA: TUSSNA N TANTALIYIN N TMAZIYT

ASENTEL

**Tazrawt n trakalt n tesnilest i uktawal n yismawen n iyersiwen d yifrax.
Aserwes gar 20 n temnaḍin di tmurt n leqbayel d tantaliyin n tmaziyt
(tarifit, tacelhit, tamzabit, tatergit, tamaziyt d tcawit).**

S-γur:

- HASSANI Farida
- MAMMERI Taous

Amesnalay:

Boukherrouf Ramdane

Aseqqamu n yimsekyaden:

Kichou Mourad	MAB
Boukherrouf Ramdane	MCA
Kaci Ouali Kahina	MAB

UMMTO	Aselway
UMMTO	Amesnalay
UMMTO	Tamsekkyadt

2016-2017

**AFILIF N USELMED UNNIG D UNADI USSNAN
TASDAWIT LMULUD AT-MÈEMMER N TIZI-UZZU
TAZEDDAYT N TSEKLIWIN D TUTLAYIN
AGEZDU N TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT**

UTṬun n umseḍfer : ... concerne la bibliothèque.
UTṬun n usnay : concerne la bibliothèque

**AKATAY N TAGGARA N USWIR N LMASTER
DEG TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT**

TAYULT: TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT
TAFERNA: TUTLAYT D YIDLES N TMAZIYT
TAFERNA: TUSSNA N TANTALIYIN N TMAZIYT

ASENTEL

**Tazrawt n trakalt n tesnilest i uktawal n yismawen n iyersiwen d yifrax.
Aserwes gar 20 n temnaḍin di tmurt n leqbayel d tantaliyin n tmaziyt
(tarifit, tacelhit, tamzabit, tatergit, tamaziyt d tcawit).**

S-γur:

- HASSANI Farida
- MAMMERI Taous

Amesnalay:

Boukherrouf Ramdane

Aseqqamu n yimsekyaden:

Kichou Mourad	MAB
Boukherrouf Ramdane	MCA
Kaci Ouali Kahina	MAB

UMMTO	Aselway
UMMTO	Amesnalay
UMMTO	Tamsekkyadt

2016-2017

Asenmmer

Tanemmirt i mass Boukherrouf Ramdane imi ibedd s idis-ntey seg tazwara n ukatay
armi d taggara-s, yella yid-ntey ibedday di lmendad, yal mi ara t-niḥwiǧ ad t-naf.
Tanemmirt-is.

Tanemmirt akk i wid i ay-d-iɛawnen deg umahil-ntey.

Tanemmirt i yemeskayaden imi qeblen ad keyden tazrawt-agi-ntey.

Ad nsenmar imselyuyen d yimezday n temnaḍin idg ay d-negmer ammud-ntey.

Abuddu:

Ad buddey tazrawt-agi:

I yimawlan-iw ezizen, ad yessey zef Rebbi di lemer-nsen.

I watmaten-iw yal yiwen s yisem-is.

I yessetma, irgazen-nsent d warraw-nsen-t.

I yelli-s emmi Baya d wergaz-is.

I xwali, xwalti d æ mumti d twaculin-nsen.

I Mumuh d twacult-is.

I yelli-s n xalti Lyfia d temdukaf-iw Fatima d Amina i yellan s idis-iw.

I tin ibedden yid-ntey, tæwen-ay seg-imi nebda armi nekfa axeddim-ntey:

Nassima d twacult-is d wergaz-is.

I tin akked cerkey axeddim-agi Tawes d twacult-is d wergaz-is.

I kra wid inudhen yef tmaziyt ama s yiles, ama s yimru, ama s yidammen.

Farida

Abuddu

Ad buddey tazrawt-agi:

I yimawla-niw

*I tafat n uxḥam, tin yellan yid-ney di mkul larwan, yemma taḥnint,
ssaramey-as teyzi n læmer.*

I baba ezizen felli atas, ad yessey zef Rebbi di læmer-is.

I watmaten-iw: Farid, Slimane d temtut-is Hakima.

*I xuya ameqran d temtut-is Jeḡḡiga d waraw-nsen: Lydia, Ali aladya
yasmin d Maya.*

I yestma:

Jeḡḡiga d wargaz-is Ali d twacult-is.

Wiza d wargaz-is Eaziz d twacult-is.

I xwali, xwalti d æmumti d twacult-nsen.

I wecrik n dunit-iw Muhemed d twacult-is aladya Karim.

I tin ibedden yiden-tey, tæawen-ay segmi nebda armi nekfa axeddim-ntey:

Nassima d twacult-is d wergaz-is.

*I tid mukḥud cerkey axeddim-agi i hemlley atas, nemæawen akken ad nawed yer
yeswi ntey: Farida d twacult-is d ucric n dunit-is Mumuh.*

*I yimddukkal-iw d tmeddukkal-iw: Nassima, Saida, Rahma, Siham,
Fatima, caeban, Hussem, Idir...*

Tawes

Ayawas

Tazwert tamatut.....	09
Ixef amenzu: agmar d usenked n wammud.....	14
Ixef wis sin: tasleqt timsislit.....	31
Ixef wis kraḍ: tamḍawit n tesnamka.....	57
Tagrayt tamatut.....	74
Tiybula.....	76
Timerna.....	80
Agbur:.....	132

Tisegzal

Atg. : Ar tagara

Cha. : Tacawit

Chl. : Tacelhit

Trg. : Tatergit

Mzb. : Tamzabit

Rif. : Tarifit

Tm. : Tamaziyt

Sb. : Asebter

Sgt. : Asget

Tazwert tamatut

Inagmayen n tmaziyt, msefhamen belli tutlyat n tmaziyt di tallit-agi, tebda d tantaliyin : taqbaylit, tacawit, tamzabit, tatergit, tarifit, tacelhit, atg. Deg yal tantala, imutlayen-is temsefhamen sumata. D acu kan, yal tanatala s timmad-is tefda yef waṭas n tmeslayin alمند n tudrin, leerac ney tiqbilin. Timeslyani-agi, yal ta temgrarad yef tayed deg deg waṭas n yiswiren n tutlyat: tamsislit, tasnalya, tasnamka, amawal, taseddast.

Ihi, Ass-a, ur nezmir ara ad d-nehder yef tmaziyt, d yiwet n tutlyat, tesdukkel akk imezday n tmazya, maca nezmer kan ad d-nehder yef tantaliyin n tmaziyt. Tantaliyin-a, ad tent-naf deg tmura n Tefriqt n ugafa, ladya: Lezzayer d Lmerruc d Libya.

Tantala taqbaylit tebda d timeslayin, yal tameslayt tegma iman-is. Bettu-agi igelu-d s tendawit i yettilin ger temnaḍin-agi.

Tizrawin n trakalt n tsenilest, bdantent-t-id inagmayen iberraniyen. d René Basset (1897) ay d-yezwaren s tezwat-is yef tantala n tarifit. André Basset, yesnefli-tent. Yekka-d akk yef tantaliyin n tmaziyt, yura-d ddeqs n tezrawin: *Géographie linguistique de la Kabylie* (1929) d *Atlas linguistiques des parlers berbères (Algérie du nord)* (1936/1939) yef yiwersiwen n uxxam, tizrawin-is yef tnezruft d tetergit (1933, 1948) d tin yura yef tnezruft n Lmerruc (1942) akk d yimagraden ay d-yesdukkel deg udlis *Articles de dialectologie berbères* (1959). Lionel Galand, yedfer tarrayt-is deg tezrawin-is. Deg (1983) yura-d *la phonétique en dialectologie berbère* (1953), *Géographie linguistique dans la région d'Imi n-Tanout (Grand Atlas marocain)*.

Tizrawin-agi, udfent deg tallit nniḍen imi ula d inagmayen imaziyen rran lwelha-n sen yer tayult-agi. Khelaf Madoui (1995, 1996) yezrew timnaḍin n Bgayet *Etudes de géographie linguistique en petite-Kabylie*, Kamal Nait-Zerrad (2004a, 2004b), yezrew tamnaḍt n tmurt n Leqbayel, yura-d snat n tezrawin, tamezwawurt *Linguistique berbère et applications et Kabylie*, tis snat *Dialectologie*, d Mena Lafkioui (2007) yef temnaḍt n Tirifit *atlas des variétés berbères du Rif*. Malek Boudjellal (2015), yezrew tameslyt n Aris *Contribution à la géographie linguistique du berbère chaouiā*.

Deg usnadi Usuken d uselmed n tmaziyt deg tesdawit n Lmulud At Mæemmer n Tizi-Uzzu, ddeqs n tezrawin ay d-tesuffey yef tayult-agi n trakalt n tsenilest. Seidh Chalah (2013), yesenked-d kra n yinefkan yef temdawit di temnaḍt n Tizi-Uzzu

corpus (linguistique) et cartographie : l'interprétation de certains phénomènes de variation régionale (à «Tizi-Ouzou»). Bilal Byamout (2014) yezrew allalen n tnawalt di temnađt n Bgayet *La variation lexicale des ustensiles de cuisine dans la wilaya de Bejaia*, Salah Bayou (2014), yezrew tamdawit n tmeslayt n umalu n Tizi-Uzzu *Variation lexicale en extrême ouest de Kabylie ; approche géolinguistique*. Hassani Said (2015), yezrew tamdawit n yemyan *Base de données kabyles : Corpus, données et exploitation*. Ramdane Boukherrouf d Noura Tiziri (2015), deg tezwat-nsen, segzan-d kra n yiberdan n usnas s way-s yezmer ad d-yeglu usenfar yebnan yef uskar n wammud ara yilin d tayayemt n tnefka yerzan tutlayt tamaziyt *Base de données kabyles : collectes de données et applications. Synchronisation texte / son*. Akken dayen ur ilaq ara ad nettu ikatayen n *Master* n tferna n Tussna n tantaliyin n useggas 2014-2015 d useggas 2015-2016 d 2016-2017.

Deg unadi-agi-ntey, nenwa ad nkemmel deg tayult-agi n trakalt n tesnilest ay-wwin wigi ay d nebder. Nebya ad nwali amek teddes temdawit-agi di tmurt n leqbayel d wamek teddes dayen gar tantaliwin n tmaziyt. Nefren ad nezrew aktawal n teqbaylit n yiwersiwen d win n yifrax.

1. Afran n usentel

Tazrawt-agi-ntey, yuy lhal André Basset yezrew aktawal n yiwersiwen n uxxam deg tmeslayin n ugafa. Nekkenti, nenwa ad nkemmel deg ubrid-is d acu kan, ad d-nrennu i uktawal-agi yiwersiwen n lexla yernu ad t-nezrew deg 20 n temnađin deg tmurt n leqbayel d temnađin nniđen (Tacawit, Tatargit, Tamzabit, Tacelhit, Tamaziyt, Tarifit) imi ulac atas n tezriwin yef usentel-agi.

2. Iswi n unadi

Asentel-agi-ntey yesa azal imi nettwalit ad y-d-yemmel:

- Iswiren d wanawen n temdawit n uktawal n yiwersiwen, deg wayen yarzan tizri n trakalt n tesnilest deg tmaziyt.
- Ad d-nessebgen tamdawit tamsisli d tin n umawal ger temnađin n laqbayel d tantaliyin-nniđen.
- Ad d-nessemres allalen atraren deg wayen yarzan tikerdiwin n tesnilest.

3. Tamukrist

Tazrawt-ntey terza tayult n trakalt n tesnilest yef uktawal n yiwersiwen d yifrax, tazrawt-agi deg-s ad nesserwes gar yismawen deg uhric n umawal d wahric n temsislit, meħsub ad d-nessefhem deg wacu mgaraden seg temnađt yer tayed akked kra n tantaliyin, akken dayen ad nefk iswiren d wanawen n temdawin n wammud-ntey, syen ad neeređ ad nsemel tantaliwin i d-nezrew almend n yigmmađ yezrin. Ad neeređ ad d-nmud tiririt yef yisteqsiyen-agi :

- Dacu-ten yiswiren d wanawen deg wayeg yemgarad uktawal n iyarsiwen d win yifrax di temnađin n tmurt n laqbayel d tid n tantaliyin n tmaziyt ?
- Dacu-ten taggayin n tantaliyin n tmaziyt i nezmer ad nsemel?

4. Turdiwin

Akken ad nerr yef yesteqsiyen-agi, nefka-d turdiwin-agi:

- Isemawen-agi yezmer ad mgaraden deg uđar maca lmaena d yiwen, akken dayen yezmer ad ten-yecrek yiwen n uđar anamek ad yemxalaf.
- Yezmer lħal tella tamdawit deg umawal ney deg temsislit kan.

5. Tizri d tarrayt n unadi

Tazrawt-agi-ntey tarza deg tayult n trakalt n tesnilest. Ađas n tezrawin i yettwaxedmen deg tayult-agi. Nekkenti ad nessemres tarrayt n André Basset (1929) deg wayen yerzan azraw n wammud. André Basset, yezrew ammud-is deg wayen yerzan tamsislit d tesnamka, syen yekkes-d ayen akk yezdin timnađin n tmurt n leqbayel, yeserwes-itent d tid n tantaliyin nniđen. Deg wayen yerzan timnađin ideg d-negmer ammud, nessemres tazrawt n Kamal Nait-Zerrad (2004b). Yebđa yef ukuzet n (04) n tmenadın n tmurt n leqbayel: tiqernit amalu, Amalu, asamer, tiqernit n usamer.

D acu kan imi Kamal Nait Zerrad, ur d-iseddi ara timnađin tibeħriyin, nekkenti, nseddament-id imi nefren timnadin ideg d-negmer ammud-ntey.

Ngemer-d azal n 61 n yismawen n yiwersiwen d yifrax deg wazal n 20 n temnađin, ammud-agi yella wanida it-id negmer yer yiwen n umselyuy yella wanida ugar n yiwen.

Imi tarakalt n tesnilest tesemras tikerɗiwin di tasleɗt d usenked n wammud, nekkenti nexdem-d tikerɗiwin-ntey s wallal n QGIS (*Geographic Information System*).

6. Uguren n unadi:

Nemmuger-d atas n wuguren seg-sen:

- Nufa-d kra n yimselyuyen ttagin ad ay-id-aren yef yesteqsiyen imi yilen si tyiwant i ay-d-cegeen;
- Llant kra n temnaɗin beeden-t atas yef temdint, ulac allalen s wayes ara ad naweɗ yur-sent;
- Imi di snat yid-ntey d tullas, yeweer ad truɗeɗ yer tuddrin tiberraniyin;
- Nnufa-d ugur deg kra n wawalen ur t-nnufi ara di tantaliyin-nniɗen imi xuɗɗen yidlissen d imawalen.

7. Tayessa n unadi :

Akken ad d-nerr yef tmukrist ay d-nefka safella-agi, nebna tazrawt-ntey yef kraɗ n yixfawen:

Deg ixef amezwaru d agmer akked usenked n wammud, s yin nessfehme-d tarrayt i nessexdem i wakken ad d-negmer ammud, ama deg usenked n trakalt n temnaɗin ama deg ufran d uglam n yemselyuyen.

Deg ixef wis sin, d tasleɗt tasnilsant, nsserwes gar yismawen n yiɣersiwen d yifrax deg temnaɗin n wamud-ntey akked tantaliyin nniɗen.

Deg ixef wis kraɗ d tasleɗt n umawal, din ad d -nefk iknawen n wawalen anda i yettbeddil akk uɗar, macca anamek d yiwen.

Ixef amezwaru:
Agmar d usenked n wammud

Aħric-agi d tasleđt i tarrayt n unadi, deg-s ad d-nessefhem amek i d-negmer ammud di temnađın n tmurt n leqbayel d wakken ay tent-nezrew, akken dayen ara ad d-neglem imselıyuyen.

Tazrawt-agi-ntey tebna ıef wammud n uktawal n yiıersiıwen d ifrax, negmer-it-id di 20 n tamiwin n tmurt n leqbayel (Hizer, Tizi-ıenif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen, Taqsebt, Laezayeb, Ibdac, Iciqqar, Tineqqacin, Aħriq (Buzgan), Igreb (Illula Umalu), Adekkar, Adrar At Qdıea, Azeffun, Aefir, Delles, Aweqqas, Ssuq Letnin, Kendira), di temnađın-agi i d-nebdar yakan.

1. Tarrayt n ugmar n wammud:

Yal tazrawt n tusnant ilaq ad illint deg-s turdiwin d yiswi akked tarrayt ara t-yeseddun akken ad d-nawi isallen icudden ıer usentel n wammud. ıef aya, uqbel ma neffey ıer wannar i deg i d-negmer ammud, yewwi-d lħal fell-antey ad nesmed tayuri n yedlisen i d-yewwin awal ıef usentel i neıya ad d-nezrew. Gar yidlisen-agi, ad d- nebder adlis n HANOTEAU Taqbaylit, d laewayed n leqbayel, (D tasuqilt-ntey) akked win n DALLET (Lewħuc s Leqbayel), d yedlisen-nıiden i wakken ad nessiweđ ad d-negmer aktawal n yiıersiıwen d yefrax.

Tamurt n leqbayel, tebđa ıef snat n temnađın deg tallit n tırad n Fransa: semman-asent: tmurt n leqbayel tameqqrant (Tizi-Wezzu) d tmurt n leqbayel tameçtuħt (Bgayet). Uqbel tallit-agi, tella d yiwet n tmurt tebđa d leerac d tiqbilin. Yal leerc yebđa d tudrin.

Kamal Nait-Zerrad (2004), yezrew tamđawit di tmurt n leqbayel, yebđa-tt ıef ukuz n yehricen:

- Tamnađt taqernit n umalu: Drae Lmizan, Tizi ıenif, Buıni...
- Tamnađ n umalu: At Yanni, At Yiraten, At Manglat...
- Tamnađ n usamer: At Melikec, At Sliman, At Xira...
- Tamnađt taqernit n usamer: Aweqqas, Melabu, At Smaeil...

ıef laħsab n Nait-Zerrad, beıtu n temnađın-agi ıef ukuz n yehricen yebna ıef waıas n isebdad gar-asen tamsislit, talyaseddast, d uwalan...

Nekkenti si tama-ntey neđfer beıtu-agi akken i d-nerna kra n temnađın ıer tama n ugafa, imi Kamal Nait-Zerrad yemmesly-d kan ıef temnađın n unzul.

Akken ad d-negmer aktawal n yiıersiıwen d ifrax, nerza ıer tudrin, nesteqsa yiıwen ıer sin n imeslyuyen di yal tamnađt, neskles-d s wallal n *SAMSUNG* d *CONDOR*.

Ammud-agi negmer-it-id seg waggur n yebrir armi d azgen n mayu, sin akin nkemmel kra n tsastanin deg waggur n yuct. Akken ad t-id-nessekles, nesteqsa imezday n tudrin n leqbayel uyur i nerza, ırgazen d tlawin yesēan deg leēmer-nsen gar 40 d 90 n yiseggasen.

Amesnala

Akken ad d-negmer ammud-agi, yewwi-d fella-ntey ad d-nheggi amesnala. Amesnala-agi d yiwen gar wallalen n uhiwec n yisefka, i yebnan yef ugraw n isetqisyen ara nesexdem ilemend n ugmer n wammud. Nefren sin wanawen n imsnala i wakken ad nseddu akken iwata anadi-ntey. Nefka asetqsi yef usentel, imi amslyu yesēa tamusni deg wayen yerzan asntel-agi yefka-ay-d tiririt, maca yella melmi i d-nrennu isetqisyen-nniḍen axater amselyu yezmer ad yeffey i wawal.

2. Asenkend n temnaḍin:

Di tezrawt-agi nefren-d kra n tmnaḍin akken ad neg deg-sent tasastant-ntey, neḍfer tarrayt n Nait-Zerrad, neṭṭef timenaḍin seg leeruc-nni n zik: leerc n At jennad(At Qḍiaa, Ibdac), At wagnun (Icciqar, Tineqqacin), leerc Beni seliyem (Aefir, Delles), leerc n Iflissen (Isenaḡen, Laezayeb, Taqsebt), At meddur (Hizer), At yiraten, At yanni, At yeḡḡar(Buzgan d Ilula Umalu), Tuqbal (Adekkar), Beni segwal(Aweqqas), At sliman (Kendir), Izerxfiwen (Azeffun), Imezzalen (Tizi yennif), At Smail (Ssuq Letnin).

Tizi Yennif:

Tettekki yer imezzalan. Ass-a, D yiwet gar tyiwanin n lewilaya n Tizi-Uzzu, tezga-d yef tehri n 36.35 d teyzef n 3.46. Tayiwant-a deg-s 29409 imezday yef tjuma n 41.07 km² , tefraq yef 37 n temnaḍin deg-sent: Edila, At eemar, At seliman, Tala meqran, Tizi-yenif, tazekrit...

Tizi-yennif tecrek tilisa akked waṭas n teyiwanin i as-d-yezzin gar-asent Mekira seg ugafa, Ceēbet leamer deg lwilaya n Bumerdes seg umalu, ladayra n Drae Lmizan si tama usammer d unzul.

Ibdac:

Taddart n ibdac, seg Lerc n AT jennad, ass-a, d yiwet gar tuddart n teyiwant n temizar adewar izarazen leerc n at jennad, lewilaya n tizi-wezzu. Tezga-d taddart-agi deg ugafa n teyiwant n temizar yef tehri n 36.81 d teyzef n 4.21, zzint-as-id atas n tudrin gar-asent alema n waman yer tama usammer, ibaézizen yer tama n umalu, taewint yer tama ugafa ma seg unzul ad nnaf at berahem d buxaruba.

At yanni:

Tezga-d di lerc n At Yenni, yef umeccaq n 35km n unzul agmuḍan n lwilaya n Tizi-Uzzu yef tehri n 4.19 d teyzef n 36.59, zint-as-id atas n teyiwani gar-asent at yiraten yef ugafa, ein lhemam yef usammer, seg unzul ibudraren, ma yef umalu ad d-naf iwaḍiyen.

Di teyiwant n at yanni ad d-naf 11 n temnaḍin deg-sent: agni hēmd, tawrirt issulas, tawrirt mimun, agni...tesea 57337imezday yef 34.250km² n tejuma.

At yiraten:

Tezga-d di tlemmast tagumant n lwilaya n Tizi-Uzzu yef teyzef n 36.62, d tehri n 4.17, tezzi-as-d tayiwant n tizi raced si tama n ugafa, at meḥmud seg umalu, at yanni yer tama n unzul, ma seg usammer d at umalu. Tesea azal n 39.28 di tejuma deg-s 29376 n imezday ferqen yef 25 n tudrin llan ixeliḡen, at eli, eezuza, iyil n yerfi...

Tineqqacin:

D yiwet gar tudrin n lerc n At wagennun, ass-a tedda yer tyiwant n Makuda, ladayera n Makuda, lewilaya n tizi-wezzu yef teyzef n 4.07 d tehri n 36.79, zzint-as-id tudrin i yecrken yid-s tilisa gar-asent makuda si tama n ugafa, Larebea akked Iisisten si tama n unzul, Ttafernant akked at eelahum si tama n usamar, ma d yer tama n umalu d Taezibt.

Iciqqar:

D yiwet gar tudrin n Læerc n At wagennun, ass-a tedda yer tyiwant n Makuda, ladayera n Makuda, lewilaya n Ttizi-Uzzu yef tehri n 36.81 d teyzef n 4.06, gar tudrin i as-d-yezzin semyun akked illilan yer tama n ugafa, Tazerat akked Eettuc d Wat Fares yer tama n umalu, ma yer usamer Tala n Uzeru, d Makuda akked Isisten yer tama n unzul.

Aæfir:

D yiwet gar tyiwanin n ladayra n Delles, lwilaya n Bumerdas yef teyzef n 3.98 d tehri n 36.86, tezga-d yef tlisa n Ttizi-Uzzu gar delles d tegzirt, tesseal3223 n imezday yef 62km² n tejuma farqen yef 15 n tudrin: amaði, zaweya, tisira, abada...

Izzi-as-d si leghiha n ugafa ilel agerakal, ma yer tama n unzul d usammer d Lwilaya n Ttizi-Uzzu, ma seg umalu d tayiwant n Delles.

Delles:

D yiwet gar tyiwanin n Lwilaya n Bumerdas yef teyzef n 36.88 d tehri n 3.93 deg-s 32954 imezday yef tejuma n 50.6km², tezga-d yef 50 km² n temdint n Bumerdas, yef tlisa n yilel agrakal si tama n ugafa, aæfir d beyliya yer tama n usammer, ma yer tama umalu d tayiwant n Sidi Dawed, seg unzul ad nnaf Ben Ccud.

Azeffun:

Azeffun, d yiwet n tyiwanin n lwilaya n Tizi-Uzzu, tezga-d deg ugafa, tid is-d-yezzin ad naff: At Cafee deg usamar, Iflissen deg umalu, Aqerru akked Weyrib deg unzul, ilel agrakal deg ugafa, tessea 12474 n yimezday deg useggas 2008, tajumma-ines 65,112km², yef teyzef n 4.41, d tehri n 36.87, tayiwant-agi tessea azal n 53 n tudrin.

Isennağen:

D yiwet gar tudrin n teyiwan n Yiflissen, Lwilaya n Tizi-Uzzu, tezga-d deg umalu n teyiwant-agi yef tehri n 36.85 d teyzef n 4.23, zzint-as-id tudrin i Yicerken yid-s tilisa gar-asent Imessunen yer tama unzul, Taqsebt yer tama u umalu, yer tama usammer d Iflissen, ma seg ugafa d illel agrakal.

Taqsebt:

D yiwet gar tudrar n tyiwant n Iflissen, lwilaya n Tizi-Uzzu, tezga-d deg ugafa n tyiwant n Yiflissen yef tehri n 36.87 d teyzef n 4.16, yef tlisa n tegzirt d taftist n Fereun si tama n umalu, yer tama n ugafa d Aeric d yillel agrakal, Tamda Ugemun d Isennağen yer tama usamer, ma yer unzul tilisa akked Imessunen.

Laəzayeb:

D yiwet gar teyiwanin n ladayera n Tegzirt, Lwilaya n Ttizi-Uzzu, tezga-d deg umalu n temdin n Tegzirt yef teyzef n 4.10 d tehri n 36.87, tezga-d gar tyiwant n Ccerfa si tama n usamar, tayiwant n Mizrana yer umalu, illel agrakal (taftis n tesalast), si tama n ugafa, ma seg unzul d tayiwant n Bujimeə.

Adrar At Qdīa:

Adrar d yiwet gar tudrin n tyiwant n Uyrib, Leer n At Jennad, ladayra n Uzeffun, Lwilaya n Tizi-Uzzu.

Taddart-agi tezga-d deg unzul urtim n teyiwant n Uyrib, yef teyzef n 4.29 d tehri n 36.83, taddart-agi tecrek tillisa akked tudrin i as d-yezzin, Agni, Tabuduct yer tama ugafa, at Gareth d Mira yer tama n umalu, Ttimerzuga d Tala n Tgana yer unezul, ma yer tama n usammer ad d-nnaf Timaregaz d Ugni Ucerqi.

Aḥriq (Buzgan):

D yiwet gar tudrin n teyiwant n Buzgan, lwilaya n Ttizi-Uzzu, tezzga-d deg unzul n teyiwant n Buzgan yef tehri n 4.44, d teyzef n 36.60, gar tudrin i as-d-yezzin Hura yer tama n usamer, Ilula umalu yer unzul, Tawrirt yer tama umalu, ma yer tama n ugafa ad d-nnaf Takucet.

Igreb (Ilula Umalu):

D yiwet gar tudrin n tɣiwant n Ilula umalu, lwilaya n Tizi-Uzzu, tezga-d deg umalu n tɣiwant-agi yef tehri n 36.59 d teyzef n 4.42, gar tudrin i as-d-yezzin Ssuq n Lexmis si tama n ugafa, Mreyena yer unzul, si tama n umalu Qerruc, ma yer tama n usamer d assif n lexmis akked Ihmeziyen, yur-s azal n 1300 n imezday.

Adekkar:

D yiwet gar teɣiwanin n lwilaya n Bgayet, tezga-d deg umalu n lwilaya-agi, timnaɗin i as-d-yezzin seg umalu d kra n teɣiwanin n lwilaya n Tizi-Uzzu gar-asent: At Zekri, Iekkuren, At Yeğğar, yer tama n ugafa ad d-nnaf Bni Ksila, Abraras, seg unzul Akefadu, Cimini, ma yer usamar Leqser, Tawrirt Iyil, Tifra. Tayiwant-agi tesɛa 13067 imezday deg uddun n useggas 2008, tajumma-ines 107,60km², yef tehri n 36.72d teyzef n 4.65.

Aweqqas:

D tayiwant yellan di Bgayet, iqublen illel agrakal, timnaɗin i as-d-yezzin si 4 n tnilwin. Deg umalu: Tici, Tizi n Berberr, At Tizi, yer tama ugafa d Illel agrakal, seg unzul Tasekruyt d At Smaeil, yer tama n usamar Ssuq Letnin akked Melbu. Aweqqas tesɛa 27,87km² di tejumma-ines, d 15989 n imezday deg uddun n useggas 2008, tezga-d yef tehri n 36.62, d 5.25di teyzef, tayiwant-agi yer-s 19 n tudrin.

Ssuq Letnin:

D tayiwant i d-yezgan deg ugafa n Lwilya n Bgayet yef tehri n 36.61, d teyzef n 5.31, timnaɗin i as-d-yezzin di 4 tamiwin. Deg umalu d Aweqqas akked Tizi n Berber. Deg ugafad ilel agrakal. Deg unzul d Tasekruyt d Dergina. Deg usamar d Melbu akked Temriğt.

Tajumma n Ssuq Letnin tesɛa azal n 26,26km², yer-s 14045 n yimezday deg uddun n useggas 2008.

Kendir:

D tayiwant id-yezgan deg unzul n Lwilaya n Bgayet yef teyzef n 5.02, d tehri n 36.56, timnaḍin is-d-yezzin deg umalu d Berbaca d Amizur. Deg ugafa dAmizur, akked Buxlifa. Deg unzuld Busalem (Stif) Deg usamar d Bazer Ssexra, At Nwal, Mezada, Buwandas. Amḍan n yimezday di tɣiwant-agi yewweḍ yer 5364 n umezduy deg useggas n 2008, tajumma-ines d tin yes3an 45, 56 km².

Hizer:

D yiwet gar tɣiwanin n Lwilaya n Tubiret, tezga-d deg umalu n Lwilaya-agi yef tehri n 36.43 d teyzef n 4.04, gar teɣiwant n Tubirt d Tayzut si tama n umalu, akked Leṣnam d Beclul si tama n usammer, tɣiwant n Buɣni n Lwilaya n Tizi-Uzzu yer tama n ugafa, ma yer unzul d Tubirt akked Leṣnam.

Tayiwant-agi tesa aṭas n tudrin gar-asent Takibuc, Tiftisin, Ttiyilt n Seksu, Ras Ṭwila... deg-s azal n 25000 n imezday yef tjuma n 84km².

3. Afran d uqlam n imselyuyen:

Akken ad d-negmer ammud-ntey, nerza yer temnaḍin-agi akk ay d-nebder, nesgles-d kra n ymselyuyen.

Imeslaya-agi ilaq ad illin sean tamusni yef usentel-ntey, akken yenna A.Basset: «Amselyu amsuktu d win i lemer yeḡgi tamurt-is». (André.Basset, 1959).

Deg wammud-ntey ilaq ad nani imeslay i yesxdamen kan tutlayet taqbaylit, i wakken ad teddu tesastant-nney akken iwata.

Tizi Yennif:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata, nerza yer ladayra n tizi yennif deg wass n 05 di yebrir 2017, negmer-d ammud yerzan aktawal n yiḡersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, nesgles-d awalen n mass MUḤEMDI Eumar deg wazal n 8 n tesdidin d 50 n tesinin deg wadeg n uxeddim-is.

Mass MUḤEMDI d yiwen gar imezaday n teɣiwant n derae lemizan, illul-d yerna yeḡac deg-s, yesḡa 56 iseggasen di laemer-is ihedder ugar n temslayin (taqbaylit, taerabt, tafransist).

Isennağen:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata, nerza yer taddart isennağen, tayiwant n yiflissen ladayra n tegzirt deg wass n 19 di yebrir 2017, anda i d-nejmeɛ ammud iccuden yer uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass BEN MRAH Muḥ Waɛli deg wazal n 7 n tesdidin d 16n tesinin di leqahwa n taddart.

Mass BEN MRAH, yesɛa di laɛmer-is 70 n iseggasen d amezday n taddart isennağen, illul-d deg-s, iɛac deg-s, ixeddem d afellaḥ, ihedder snat n temslayin taqbayli akked tefransist.

Taqsebt:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer taddart n taqsebt tayiwant n tegzirt ladayra n tegzirt, deg wass n 19 di yebrir 2017, anda i d-nejmeɛ ammud iccuden yer uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal CONDOR, neskles-d awalen n mass LAERICI Idris deg wazal n 11 n tesdidin d 16n tesinin di lqahwa.

Mass LAERICI d yiwen gar imezday n taddart-agi, aneda i yesɛda tuddert-is, isɛa 45 n iseggasen, yettutlay ugar n temslayet: taqbayelit, taɛrabet, tafransist.

Laɛzayeb:

I wakken tasastant-nney a teddu akken i wata nerza yer taddart n laɛzayeb tayiwant tegzirt ladayera n tegzirt, deg wass n 19 di yebrir 2017, aneda i d-nejmaɛ ammud iccuden yer Uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal CONDOR, neskles-d awalen n mass CAYANI Yusef deg wazal n 6 n tesdidin, d 55 n tesinin di leqahwa n teyiwant tegzirt.

Mass, CAYANI d amezday n taddart laɛzayeb illul-d deg-s, iɛac deg-s yur-s 60 n iseggasen, yettutlay taqbaylit, d taɛrabt.

Tineqqacin:

I wakken tasastant-ntey a teddu akken i wata nerza yer taddart n tenqacin, tayiwant n makuda, ladayera makuda, leerc at wagnun, lewilaya n tizi wezzu deg wass n 10 di yebirir 2017, anda i d-nejemee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwan d ifrax. S ttawiln ukalas n usawal CONDOR, neskels-d awalen n massa MUWALI Wiza deg wazal n 6 n tesdidin, d 59 n tesinin, deg uxxam-is.

Massa MUWALI, tlul-d di taddart n tneqqacin, ttureba-d deg-s, tezweğ kan dina, di leemer-is 57 n iseggasen, tettutlay kan taqbaylit.

Iciqqar:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer taddart n iciqqar, tayiwant n makuda, ladayra n makuda, leerc n at wagnun, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 12 di yebirir 2017, anda i d-nejemee ammud-ntey yef uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass MAËUCI Muḥend deg wazal n 7 n tesdidin d 12 n tesinin deg tebhirt-is.

Mass MAËUCI, d yiwen gar imzeday n taddart iciqer, yur-s 82 n iseggasen, yettutlay ugar n tulayt, taqbaylit, tafrensist, d taerabt.

Ibɗac:

I wakken tasastant-ntey a teddu akken i wata nerza yer taddart n ibɗac, tayiwant n tmizar, ladayra wagnun, leerc n at jennad, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 16 di yebirir 2017, aneda i d-njemae ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal, neskels-d awalen n massa TAḤANUT Dahbiya deg wazal n 9 n tesdidin d 54 n tesinin deg uxxam-is.

Massa TAḤANUT d yiwet gar imezday n taddart n ibeɗac dina i d-tlul, dina i teac akk tuddert-is, yur-s 60 n iseggasen, tettutlay kan taqbaylit.

Adrar At Qdīa:**Amselyu 1:**

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer taddart n udrar n at qdīa, tayiwant n uyrib, ladayra n uzeffun, leerc n at jennad, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 17 di yebrir 2017, anda i d-nejemee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiwersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass DERDAR Saēid deg wazal n 10 n tesdidin, d 27n tesinin deg usqamu n tejmaet n taddart.

Mass DERADAR, d yiwen gar imezday n taddart n udrar at qdīa, iēac deg-s seg mi yella d amecṭṭuḥ, yesēa 70 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayet, taqbayelit, taerabet d tefransist.

Amselyu 2:

I wakken tasastant-nney a teddu akken i wata nerza yer taddart n udrar n at qdīe, tayiwant n uyrib, ladayra n uzeffun, leerc n at jennad, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 17 di yebrir 2017, anda i d-nejemee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiwersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n massa WAKWAK Saēdiya deg wazal n 09 n tesdidin, d 27n tesinin deg usqamu n tejmaet n taddart.

Massa, WAKWAK d yiwet gar imezday n taddart n udrar at qdīa, tēac deg-s seg mi tella d tamecṭuḥt, tesēa 60 n yiseggasen di leemer-is, tettutlay kan taqbaylit.

Azeffun:**Amselyu 1:**

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer teyiwant n uzeffun, ladayra n uzeffun, leerc n at jennad, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 18 di yebrir 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiwersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass CAṬER Rabaḥ deg wazal n 6 n tesdidin d 27 n tesinin di lḡamee.

Mass CAṬER d yiwen gar imezday n teyiwant n uzeffun, yur-s 76 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Amselyu 2:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer teyiwant n uzeffun, ladayra n uzeffun, leerc n at jennad, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 18 di yebrir 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiwersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass HAĞ Muḥend Ulḥusin deg wazal n 7 n tesdidin d 26 n tesinin di lḡamee.

Mass HAĞ Muḥend d yiwen gar imezday n teyiwant n uzeffun, yur-s 76 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

At yanni:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n at yanni, ladayra n at yanni, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 26 di yebrir 2017, anda i d-njemee ammud-ntey yef uktawal n yiwersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n BUZEWAN Meḥrez deg wazal n 9 n tesdidin di lqehwa.

Mass BUZEWAN d yiwen gar imezday n teyiwant n at yanni, yur-s 82 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt d tefransist.

At yiraten:**Amselyu 1:**

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n at yiraten, ladayra n at yiraten, lewilaya n tizi wezzu deg wass n 25 di yebrir 2017, aneda i d-njemae ammud-nney yef usentel n uktawal n yiwersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskels-d awalen n mass XELILI Muḥend deg wazal n 05 n tesdidin d 13 n tasinin di leqahwa.

Mass XELILI d yiwen gar imezday n teyiwant n at yiraten, yur-s 74 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayttaqbaylit, taerabt, tafransist.

Amselyu2:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n at yiraten, ladayra n at yiraten, lwilaya n tizi wezzu deg wass n 25 di yebrir 2017, anda i d-njemae ammud-nney yef usentel n uktawal n yiwersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass SALHI Salem deg wazal n 6 n tesdidin di lqehwa.

Mass SALHI d yiwen gar imezday n teyiwant n at yiraten, yur-s 68 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayttaqbaylit, taerabt, tafransist.

Delles:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n delle, ladayra n delles, læerc n beni sliyem, lwilaya n bumerdas deg wass n 23 di yebrir 2017, anda i d-nejmae ammud-ntey yef usentel nuktawal n yiwersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass EEBD Llali Amar deg wazal n 7 n tesdidin d 32 n tesinin di lqehwa.

Mass EEBD Llali d yiwen gar imezday n teyiwant n delles, yur-s 60 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayt taqbaylit, taerabt, tafransist.

Aefir:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n uefir, ladayra n delles, læerc n bni sliyem, lwilaya n bumerdas deg wass n 23 di yebrir 2017, anda i d-nejmeæ ammud-ntey yef usentel nuktawal n yiwersiwan d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass TILIWI Amar deg wazal n 7 n tesdidin di tejmeæt n taddart.

Mass TILIWI d yiwen gar imezday n teyiwant n uefir, yur-s 60 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt d tefransist.

Aḥriq:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer taddart n uḥriq teyiwant n buzgan, ladayra n buzgan, lwilaya n tizi-wezzu deg wass n 24 di yebrir 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel nuktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass AMIR Fareḥat deg wazal n 7 n tesdidin d 30 n tesinin deg uxxam-is.

Mass AMIR d yiwen gar imezday n taddart n uḥriq, yur-s 62 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Igreb:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer taddart n igreb teyiwant n illula umalu, ladayra n buzgan, lwilaya n tizi-wezzu deg wass n 23 di yebrir 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass GELLAL Zehra deg wazal n 8 n tesdidin d 17 n tesinin deg uxxam-is.

Massa GELLAL d yiwet gar imezday n taddart n igreb, yur-s 70 n iseggasen di leemer-is, tettutlay kan taqbaylit.

Adekkar**Amselyu 1:**

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer teyiwant n udekkar, ladayra n udekkar, lwilaya n begayet deg wass n 14 di mayu 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel Nuktawal n yiyersiwen d ifrax. S tawil n ukalas n usawal CONDOR, neskles-d awalen n mass Mağid ḤAĞ TAHER AMEZYAN deg wazal n 07 n tesdidin deg uxxam-is.

Mass ḤAĞ TAHER AMEZYAN d yiwen gar imezday n teyiwant n udekkar, yur-s 82 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Amselyu 2:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n udekkar, ladayra n udekkar, lwilaya n begayet deg wass n 14 di mayu 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal CONDOR, neskles-d awalen n mass T.Taher deg wazal n 06 n tesdidin d 38 n tesinin deg uxxam-is.

Mass TAHER d yiwen gar imezday n teyiwant n udekkar, yur-s 64 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Aweqqas:

I wakken tasastant-ntey a teddu akken i wata nerza yer tyiwant n aweqqas, ladayra n aweqqas, lwilaya n bgayet deg wass n 14 di mayu 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass L.Saeid deg wazal n 06 n tesdidin d 58 n tesinin deg uxxam-is.

Mass Saeid d yiwen gar imezday n teyiwant n aweqqas, yur-s 60 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayt taqbaylit, taerabt, tafransist.

Hizer:**Amselyu 1:**

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n Hizer, ladayra n hizer, lwilaya n tubirt deg wass n 16 di mayu 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass AMZAL Muḥ Waeli deg wazal n 4 n tesdidin d 37 n tesinin deg uxxam-is.

Mass AMZAL d yiwen gar imezday n teyiwant n hizer, yur-s 58 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Amselyu 2:

I wakken tasastant-ntey a teddu akken i wata nerza yer tyiwant n Hizer, ladayra n hizer, lwilaya n tubirt deg wass n 16 di mayu 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass Muḥ d Amyar deg wazal n 5 n tesdidin d 47 n tesinin deg uxxam-is.

Mass Muḥ d Amyar d yiwen gar imezday n teyiwant n hizer, yur-s 76 n iseggasen di leemer-is yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt, tafransist.

Ssuq Letnin:

I wakken tasastant-ntey a teddu akken i wata nerza yer teyiwant n ssuq letnin, ladayra n ssuq letnin, lwilaya n begayet deg wass n 5 di yucet 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskles-d awalen n mass BUḤIRED Kamal deg wazal n 5 n tesdidin d 21 n tesinin di lgamee.

Mass BUḤIRED d yiwen gar imezday n teyiwant n ssuq letnin d lamin n tejmaeat n taddart, yur-s 52 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayin taqbaylit, taerabt d tefransist.

Kendira:

I wakken tasastant-ntey ad teddu akken i wata nerza yer tyiwant n kendira, lwilaya n bgayet deg wass n16 di yucet 2017, anda i d-nejmee ammud-ntey yef usentel n uktawal n yiyersiwen d yefrax. S tawil n ukalas n usawal SAMSUNG, neskels-d awalen n mass EISSAT Eezdin deg wazal n 6 n tesdidin d 51 n tasinin deg tnarit n tyiwant.

Mass EISSAT d yiwen gar imezday n teyiwant n kendira, yur-s 40 n iseggasen di leemer-is, yettutlay ugar n tutlayt taqbaylit, taerabt, tafransist.

4. Asenked n useyzan:

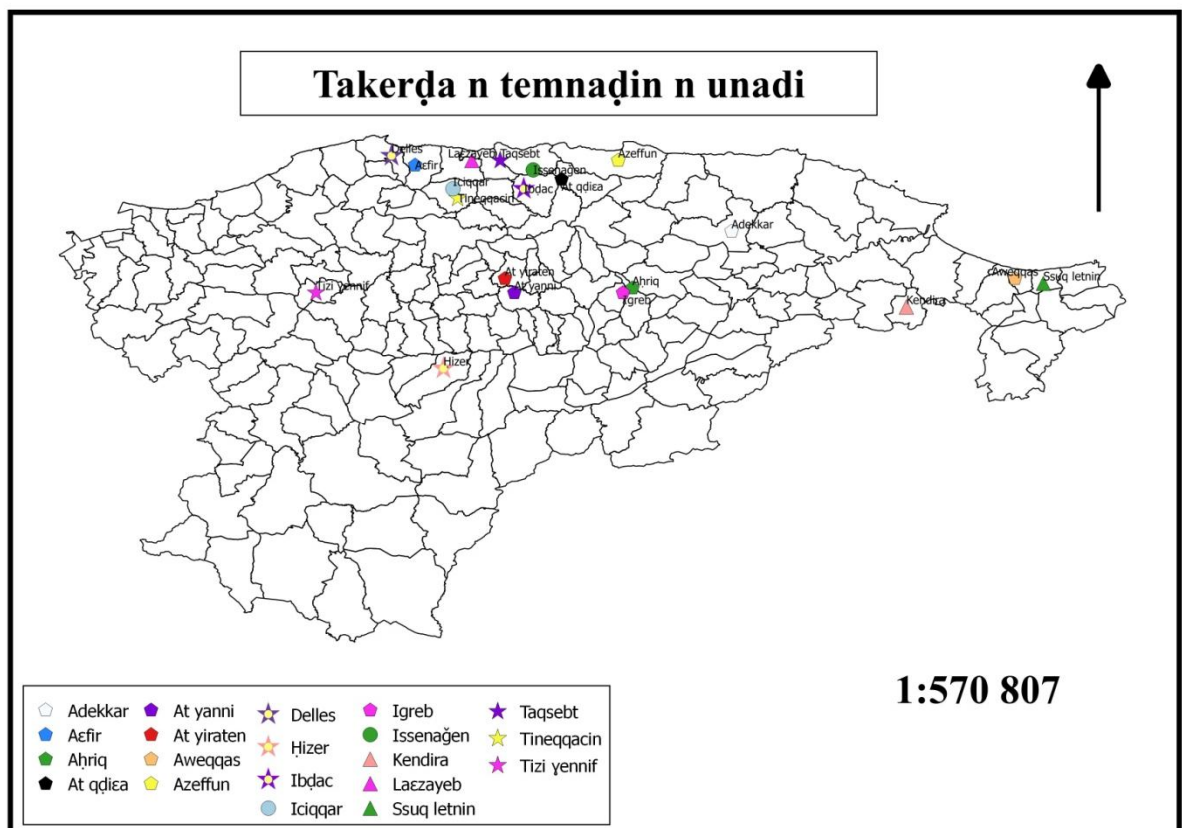
Yal tazrawt di terakalt n tnsnlsit teḥwaḡ tikarḍiwin ar t-id-isenkden, i wakken ad nexdem tikarḍiwin-agi n trakalt-tasnlsit nesxdem aseyyan n tesnelkimt imuzgen deg isanasen n terakalt, yettwasnen s yisem n QGIS Desktop 2.2.0.

QGIS d aseyyan unagraw n talɣut tarakalt aderfi i d-yeffyen di turagt n GPL di yunyu 2002. Yef laḥsab n temkarḍit n GDAL, aseyyan-agi isedduy tugniwin tisiriwin (raster) ...

Akken i d-yenna S.Ḥassani :

« [...] QGIS 2.2 pour la réalisation de cartes ; - gvSIG (Geographic Information System) dans l'extraction des valeurs et attributs des points d'enquêtes, leur implantation spatiale ; et le logiciel informatique de traitement de données : Excell, qui est très utile dans la conversion et la systématisation des données [...] ».
(Said Ḥassani 2015 : 171).

Di tazwara nesigd-d anrar-ntey yef tkarḍiwin, sin akin neskcem isefka-ntey deg useyyan iwakken ad nesiweḍ yer taggara ad d-nexdem tikarḍiwin n trakalt tasnlsit i d-senkaden taratin n tesnlsit di yal tamnaḍt. Takerḍa tarakalt n temnaḍin ansi ay d-negmer ammud (wali takerḍa 01)

(Takerḍa 01)

Ixef wis sin:
Tasleđt n temsislit

Timsislit d yiwet gar yiswiren n tutlayt yessemgaraden timeslayin, ney tantaliyin. Di tmaziyt, amgired-agi yettili-d deg usen̄eq n kra n imesla, timsislit akken it t-id-yesbadu Dubois (1994):

«Tamsislit d tazwert n lhess d yimesli i d-yettak umdan, d tazrawt tusnant n yimesla akken i d-yttili lmenteq-ines mebla ma tekcem di twuri-nsen». (d tasuqilt-ntey seg J.Dubois 1994: 373).

Akken dayen i d-yenna Salem CHAKER.: *«ambaēed yellan gar tentaliyin deg wayen icudden yer temsislit mačči d ayen i nezmer ad t-neffer. Tantala taqbaylit d yiwen umedya yef aya...».*

Ma d Allawa.M yenna-d: *« taqbaylit temxalaf si temnađt yer tayed, ladya di lmenteq n kra n yisekkilen, s wemgired-agi i nezmer ad neeqel tamnađt yef tayed ».*

Tamđawit di temsislit seba-s d ambaēed i-d yellan ger temnađin yerna drus n wawalen n taywalt.

Deg wammud-ntey tamđawit timsislit tettbin-id di kra n imeđqan mebla ma yella umgarad deg unamek ney deg uẓar n wawal, aya-agi at-id-nesneet s imdyaten i d-newwi deg wammud-ntey yef uktawal n yismawen n iyersiwen d ifrax.

❖ **Aberhuc:** [ivərhuʃ] sgt: iberhac [ivərhaʃ], aẓar-is «BRH», yella di 14 n temnađin n wammud-ntey: Aefir, Delles, Ibđac (Timizar), At Yiraten, Laezayeb, Taqşabt, Ahriq d Udrar At Qđiea, Azeffun, Tineqqacin, Isennağen, Igreb, Iciqqar akked At Yanni, s wazal n 70%.

Ajriw: [aʒriw], yella di temnađt n Hizer, s wazal n 05%;

Ajraw: [aʒraw], yella di temnađt n Tizi yennif, s wazal n 05%.

Negar tamawt i tergalt tancuncant [b], yemgarad useẓeq-is seg tantala yer tayed, akken nwala yettewantaq d aznziy [v], am akken i negga tamawt i teyri tis snat n wawal Ajriw, tebeddel (i) tuyal d (a), d tergalt [r] i yettwantaqen d tuffayt di temnađt n Hizer

❖ **Abuεemmar:** [avufəmmar], yekk-as s uẓar «EMR», yella di temnađin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Ibđac, Adrar At Qđiea, At Yanni d At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Aefir, Isennağen (iflisen), Taqsebt, Laezayeb d Udekkar, Aweqqas, Hizer, Ssuq Letnin..., s wazal n 100%.

❖ **Nqaba:** [nqava], yella di 11 n temnaḍin n: Uɛfir, At Yiraten, Isennaḡen, Taqsebt d Aweqqas, Laɛzayeb, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq letnin, Hizer akked Udekkar, s wazal n 55%, maca tella temḍawit di temnaḍin nniden anda i as-qqaren:

- Abuneqqab: [avunṯəqav], aḏar-is «NQB», yella di 03 n temnaḏin n wammud-ntey: Tizi Yennif, At Yanni d kendira, s wazal n 15%
- Naqaba: [naqava], di temnaḏin n Udrar At Qḏiea akked ibḏac, s wazal n 10%.

Amagarad yellan deg usenteq n wawal-agi si temnađt yer tayed, yegla-d s uylluy n uzwir asuddim (bu), d teyri tamezwarut deg ufeggag n wawal deg ayen yeenan timeslayin n At Qdiga, Ibdac, Aefir, At Yiraten, Isennağen, Taqsebt...

❖ **Adandu:** [adandu], sgt: idanduten [idanduθən], yekka-d s uẓar «DND», akken it-nnufa di temnaḍin n wammud-ntey: Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennaġen, Taqsebt, Laezayeb, Ibdac, Iciqqr, Tinqqacin, Ahriq, Igreb, Adrar At Qdiea..., s wazal n 95%.

- Adandun: di tmeslayt n Aweqqas s wazal n 05%.

Tamɣawit-agi tella-d s tmerna n (n) yer tagara n wawal di temnaɣt n aweqqas.

❖ **Afalku:** [afalku], sgt: ifulka [ifulka], aẓar-is «FLK», yella di temnaḍin n wammudntey: Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Iciqqar, Tineqqacin, Aɛfir, Delles, Laezayeb, Taqsebt, isennaġen, Adrar At Qdīa, Hizer, Azeffun, Ibdac, Aḥriq, Igreb, s wazal n 80%,

Ma deg tantaliyin nniden nnufa-t :

- Afalku : [afalku], sgt : ifulka [ifulka], (Rif) (M.SERHOUAL, 2001.2001, sb 100).

❖ **Aferruġ:** [afərɾudʒ], sgt: iferraġ [ifərɾadʒ], aẓar-is «FRĠ», yella di 14 n temnaġin n wammud-ntey: Adekker, Ibdac, At Yanni d Isennaġen, At Yiraten, Tineqqacin, Taqsebt, Laezayeb d Udrar At Qdīea, Hīzer, Azeffun, Iciqqar, Delles akked Uɛfir, s wazal n 70%, maca tella temdawit anda i t-nufa:

- Aferruj : [afərruʒ], yella di 04 n temnaɖin : Tizi Yennif, Ahriq, Igreb akked Kendira, s wazal n 20%, anda azenziy [ğ] tettwanetaq d taggayt [j].

« (Ġ), yekka-d seg tussda n tergalt (j), akala-agi tezgenagayt, yezmer ad yilli d aseđeef inagayen, ney d aseġhed n uzemađ. » (d tasuqqilt-ntey s-yur : M.O.LACEB, 2000), (wali takerđa 02).

❖ **Afrux:** [afrux], sgt: ifrax [ifrax], ađar-is «FRX», yella di 15 n temnađin n wammud-ntey: Ibdac, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun d Isennaġen, Adrar At Qđea, Adekkar, Kendira Ĥizer d Uđriq, Igreb, Laezayeb akked Taqsebt, s wazal 75%.

❖ **Aġħmum:** [ađġħmum], yella di 9 n temnađin : Ibdac, Tineqqacin, Iciqqar, Isennaġen(Iflissen), Taqsebt akked Laezayeb, Adrar At Qđea, Adekkar d Ĥizer, s wazaln n 45% , maca tella temđawit di temnađin d tantaliyin nniđen anda i as-qqaren:

- Ajeħmum: [ađġħmum], sgt: ijeħmam [izġħmam], ađar-is «JĤM», yella di 8 n temnađin n At Yiraten, Aefir, Delles, Tizi Yennif, Azeffun, Aweqqas, Ssuq Letnin d Kendira, s wazal n 40%,
- Ajeħmumi : [ađġħmumi], asg : ijeħmumeyen [izġħmumejen], (Chl, Tm), (S. Cid KAOUI, 1907, sb 28).

Akken i d-nnena yakan (ġ) yettunħsab d tamđawi n (j), yef aya di kra n temnađin (j) yettwantaq d (ġ), akken i d-nnufa deg wawal-agi. Akkən i t-nufa təttwantaq d (j) di tantala tacelħit d tmaziyt n lmerruk, (wali takerđa 08).

❖ **Ajħih:** [ađħih], sgt: ijħihen [izħihen], ađari-is «JĤ », yella di 17 n temnađin n wammud-ntey: Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, At yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Isennaġen, Azeffun, Adrar at qđea, kendira, Igreb d Uđriq, Ssuq Letnin, s wazal n 80%.

- Ajħuđ : [ađħid], yella di 2 n temnađin : iciqqar d tneqqacin, s wazal n10%.
- Ajħic : [ađħiġ], yella di temnađt n Tizi Yennif, s wazal n 05%.

Mgaraden wawalen-agi deg ubeddel n teyri (i) i yuyalen d uyru (u), akken dayen tbeddel tergalt [Ĥ] s [Đ] di tmeslayt n Iciqqar d Tneqqacin, am akken i tuyal d [C] di tmeslayt n Tizi Yennif.

❖ **Aħađiw:** [aħad̪iɰw], sgt: iħađiwen [iħad̪iɰwən], yella di temnađin n wammudntey: Tizi Yennif, At Yanni, Iciqqar, Tineqqacin, Aefir d Delles, Azeffun, Isennađen, Ssuq Letnin, Aweqqas, akked Udrar At Qđiea, Adekkar ..., s uzar «HJW», s wazal n 85%, maca tella temdawitanda i t-nufa:

- Abuħađiw : [avuhad̪iɰw], di temslayt n Hizer, Igreb akked Uħriq s wazal n 15%.

Amagarad yellan deg usenteq n wawal-agi si temnađt yer tayed, yella-d s tmerna n uzwir asuddim (bu), deg ufeggag n wawal deg ayen yeenan timeslayt n Hizer, Igreb akked Uħriq.

❖ **Agenduz:** [aɣənduz], sgt: igendyaz [iɣəndjaz], tagenduzt [θaɣənduzθ] sgt: [θiɣəndjaz], aẓar-is «GNDZ», yella di 19 n temnađin: Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin, akked Ssuq tetnin, Aħriq, Aefir, Tizi Yennif, Adekkar d Aweqqas, ibđac, At yiraten, Laezayeb, Taqşabt, Isennađen, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, s wazal n 100%.

Ma deg tantaliyin nniđen nufa :

- Agennuz : [aɣənnuz], sgt : igunnaz [iɣunnaz], (Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 242)
- Agenduz : [aɣənduz], sgt : igendyas [iɣəndjaz], aẓar-is «GNDZ», (Mzb) (A.NOUH, 2006.2007, sb 43)

Neger tamawt i wawal agenduz, d akken nufa-d ayelluy n tergalt n ufeggag (d) di tantala n tmaziyt n lmerruk, akken i nettwali imesli azenziy [ɣ] i yettwantaqen di teqbaylit, yettuyal d [g] d anaggay di tantaliyin n tmaziyt d temzabit.

❖ **Amcic:** [amʃiʃ] sgt: imcac [imʃaʃ], aẓar-is «MC», yella di temnađin n wammudntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar d Ssuq Letnin, Aħriq, Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibđac d Igreb, Laezayeb, Taqşabt, Isennađen, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, s wazal n 100%.

Deg tantaliyin nniđen nnufa:

- Mucc: [muʃʃ], sgt: imucciyen [imuʃʃijən], yekk-ad s uzar «MC», (Cha) (M.A.HADDADOU, sb 123);
- Mucc: [muʃʃ], sgt: imucciyen [imuʃʃijən], yekk-ad s uzar «MC», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 124);

- Amuc: [amuʃ], sgt: imucca [imuʃʃa], yekk-ad s uzar «MC», (Chl), (S.CID KAOUI.1907, sb 51).

Deg awal-agi amcic i yettwantaqen di teqbaylit, yedra-d deg-s uyelluy n teyri tamezwarut (a) di tantala n tcawit d temzabit, akken i d-yedra uyelluy n (i) di tlemmast n wawal yuʃal-d deg umkan-is (u), rnu ɣur-s tussda n (c) anda yeqqel di tantiliyin n tcawit d temzabit.

❖ **Amergu:** [amərgu], sgt: imerga [imərga], aɣar-is «MRG», yella di temnađin n wammud ntey: Tizi Yennif, Ibđac, At Yanni, Adrar At Qđiea d Delles Azeffun, Iflissen (Taqsebt, Isennağen), Laezayeb, Kendira, Ssuq Letnin akked Adekkar, Aħriq..., s wazal n 90%.

❖ **Aqelwac:** [aqəlwaʃ], sgt: iqelwacen [iqəlwaʃən], yella deg wammud-ntey s uzar «QLWC», maca tella tamđawit di temnađin nniden anda i as- qqaren:

- Aqelwac: [aqəlwaʃ], sgt: iqelwacen [iqəlwaʃən], yella di 12 n temnađin: Hizer, Aɣfir, Delles, At Yanni d Udekkar, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun akked Tizi Yennif, s wazal n 60%;
- Aqelwac: [aqəjwaʃ], sgt: iqelwacen [iqəjwaʃən], yella di tmeslayin n Uħriq (Buzgan) akked Igreb (illula umalu), s wazal n 10%.

❖ **Aħuli:** [aħuli], sgt: ihuliyen [ihulijən], aɣar-is « HL » yella di 10 n temnađin: Aweqqas, kendira, Ssuq letnin, Isennağen, Aɣfir d Delles, Laezayeb, Akked Taqsebt, adrar at qđiea, s wazal n 50%, maca tella tamđawit di temnađin nniden anda i as- qqaren:

- Aħuli: [aħuli], yella di 8 n temnađin: Aweqqas, Kendira, Ssuq Letnin, Isennağen d Uɣfir, Delles, Laezayeb, Akked Taqsebt, s wazal n 40%;
- Aħuli: [aħulʃ], nufa-t di temnađt n Udrar At Qđiea, s wazal n 05%;
- Aħuli: [aħulʃ], nufa-t di temnađtn Ibđac (timizar), s wazal n 05%.

Ayen nessen yef imesli (L), i yesəan tamđawit (Y), akken it-nnufa deg temslayt n Igreb (Ilula umalu) d Uħriq (buzgan): [aqəlwaʃ] → [aqəjwaʃ], macca tikelt-a nnufa-d tamđawit nniden i yemsli-agi deg tmeslayt n Udrar at qđiea anda i yettuʃal d [Lʃ]: [aħuli] → [aħulʃ], am akken i yuʃal d di tmeslayt n Ibđac (timizer) d [Lʃ]: [aħuli] → [aħulʃ].

❖ **Aqjun:** [aqzun], sgt: iqjan [iqzan], aẓar-is «QJN», yella di 18 n temnađin i d-nezrew: Hizer, Aefir Delles, At Yanni, Adekkar, Aweqqas d Ibđac, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Tineqqacin, Iciqqar d Uzeffun, Igreb (Ilula umalu), Adrar at qđiea, Ssuq letnin akked Tizi Yennif, s wazal n 90%.

❖ **Aruy:** [aruj], sgt: aruyen [arujən], aẓar-is «RY», yella di 20 n temnađin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibđac, At yiraten, Taqsebt d Laezayeb, Ssuq Letnin, isennağen d uzeffun, Igreb, Ahriq, Tizi Yennif, Kendira, Adrar At Qđiea, Iciqqar akked tneqqacin), s wazal n 100%.

- Taruct: [taruʃt], «RC», (Chl) (C.SID KAOUI, 1907, sb 185)

- Tarukt: [taruχt], «RK», (Mzb) (C.SID KAOUI, 1907, sb 185)

Negger tamawt i wawal-agi d akken yeđra-d ubedd n ugnayri [y] i yuyalen d [c], di tantala Tacelhit akked (k) di tantala Temzabit.

❖ **Aserdun:** [asərdun], sgt: iserdyan [isərdjan], aẓar -is «SRDN», yella di 20 n temnađin: Aefir, Hizer, Delles, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar d Ssuq Letnin, Ahriq , Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibđac d Igreb, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, s wazal n 100%.

Deg tantaliyin nniden nnufa :

- Aserdun : [asərdun], sgt : iserdan [isərdan], yekk-ad s uẓar «SRDN», (Chl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 163).

Deg awal-agi aserdun negga tamawat i yemsli (D), i yettewantaqen d aneziy [ð] deg tantala taqbaylit, ma deg tantala tamziyt d tcelhit yettewantaq d anaggay [d].

❖ **Awtul :** [awθul], sgt : iwtal [iwθal], tawtult [θawtult] sgt : tiwtal [θiwθal], yella deg wammud-ntey s uẓar «WTL», maca tella tamdawit di temnađin nniden :

- Awtul: [awθul], sgt: iwθal [iwθal], yella di 16 n temnađin n wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten d Tneqqacin, Iciqqar, Ssuq tetnin, Tizi Yennif d Udekkar, Aweqqas, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Azeffun akked kendira, s wazal n 80% ;

- Awtul : [awθuj], sgt : iwtal [iwtaj], yella di 2 n temnađin : Ahriq akked Igreb, s wazal n 10% ;

- Awtul : [awθul⁵], sgt : iwtal [iwtal⁵], yella di temnaḍt n Udrar at qḍiea, s wazal n 05% ;
- Awtul : [awθul⁷], sgt : iwtal [iwtal⁷], yella di temnaḍt n Ibḍac, s wazal n 05%.

Am akken nezra imesli [L], yesea tamḍawit [Y], akken it-nnufa deg temslayt n Igreb (ilula umalu) d Uḥriq (buzgane), [awθul] → [awθuj], akken dayen yettuyal d [L³], di tmeslayt n Udrar At Qḍiea d [L⁷] di teslayt n Ibḍac.

Di tugget n temnaḍin ur d-senṭaqent ara targalt (l) yer tagara n wawal deg wasuf unti, yettwaneṭaq d (t) ussid.

«Nessuffey-d taryara tuzzigt i yismawen n wunti yettfakan s tergalin [l], akked [m], yuy lḥal mesartint akked tergat [t] n wunti». (R. BOUKHERROUF, p29), (wali takerḍa 11).

❖ **Awtul n lexla:** [awθuləxla], sgt: iwtal n lexla [iwθaləxla], d isem uddis, awtul: aẓar-is «WTL», lexla: aẓar-is «LX», yella di 12 n temnaḍin n wammud-ntey: Adekkar, At yanni, Aweqqas, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin d Iciqqar, Kendira, Isennaḡen akked Ssuq Letnin, Aweqqas, s wazal n 60%, maca nnufa tamḍawit di tmeslayin nniḍen:

- Awtul n lexla : [awθujləxja], sgt : iwtal n lexla [iwθajləxja], yella di 2 n temnaḍin : Igreb akked Uḥriq, s wazal n 10%;
- Awtul n lexla : [awθul⁷əxl⁷ā], sgt : iwtal n lexla [iwtal⁷əxl⁷ā], yella di temnaḍt n Ibḍac (Timizar), s wazal n 05%.

Akken nettwali deg umedya-agi abeddel n yimesli [l] yer [L⁷] di tmeslayt n ibḍacd, d ubeddel n teẓri (u) s (i) di tantala tacelḥit.

❖ **Ayaziḍ :** [ajaziḍ], sgt : iyuzad [ijuzad], tayaziḍt : [tajaziḍ], sgt: tiyuzad [θijuzad], aẓar-is «YZD», yella di 17 n temnaḍin : Hizer, Tizi Yennif, ibḍac, At yanni, At yiraten, Tineqqacin d iciqqar, Aḥfir, Delles, Azeffun, Isennaḡen, Taqsebt, Laezayeb d Udrar at qḍea aḥriq, igreb akked Udekkar), s wazal n 85%, maca tella temḍawit:

- Ayaziḍ : [ajaziḍ], sgt: iyuzat [ijuzat], yella di 2 n temnaḍin n wammud-ntey: Kendira akked Ssuq Letnin, s wazal n 10%.

Ma deg tantaliyin nniḍen nufa-t :

Gaziť : [gazit], sgt : iguzađ [iguzađ], (Cha) (M.A. HADDADOU, 2006.2007, sb 224).

Di temsislit d tesnilit imesla inkrawen i yellan di yal tantala n tmaziť d tirgalin tinkrawin /D/ → /t/, i yettilin s tuget deg wawalen ireťalen. (Cécile Lux.p78).

Imsli /T/ yettuneťsab d tanđawit tantalit n imesli /D/. (A. Basset 1946).

D ayen i nnufa deg umedya-agi, anda [d] di tmeslayin n wammud-ntey yuťal d [t] di temslayt n Ssuq letnin d kendira. Akken i d-yedra ubeddel n [y] s [g] d uyelluy n teťra tamezwarut [a] di tantala tacawit.

❖ **Azerťur:** [azerťur], azar-is «ZR», yella di temnađin i d-nezrew: Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Lareťea n At Yiraten, Isennaťen(Iflissen), Taťsebt, Laezayeb d Ibđac, Icciqar, Tineqqacin, Igreb, Ahriq, Adrar At Qđiea, Azeťfun akked Ueťfir,..., s wazal n 100%, akken dayen i yella deg tantaliyin-nniden:

- Zzerťur: [zzerťur], (ZR), (Chl, Tm), (S. Cid KAOUI, 1907, sb 101).

❖ **Aziđud:** [aziđud], yella deg wammud-ntey di temnađin n Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Lareťea n At Yiraten, Isennaťen, Taťsebt, Laezayeb d Ibđac, Icciqar, Tineqqacin, Ahriq, Igreb, Adrar At Qđiea, Azeťfun, Aeťfir d Delles,..., s uťar «ZD», s wazal n 85%, maca tella temđawit di temnađin nniden anda i as-qqaren:

- Aziťut: [aziťut], deg temslayt n Kendira, Aweqqas akked Ssuq Letnin, s wazal n 15%, anda imsli [d] yuťal d [t], (wali takerđa 12).

❖ **Azger:** [azgar], sgt: izgaren [izgarēn], azar-is «ZGR », yella di 19 n temnađin: Aeťfir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin d Icciqar, Ahriq, Tizi Yennif, Adekkar, Ibđac, Igreb d Laezayeb, Taťsebt, Isennaťen akked Uzeťfun, Ssuq Letnin, Adrar At Qđiea d Kendira, s wazal n 95%.

Ma deg tantaliyin nniden nufa-t :

- Azger : [azgēr], sgt : izegran [izēgran], azar-is «ZGR», (Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 230).

❖ **Aɛawdiw:** [aɛawðiw], sgt: iɛawdiwen [iɛawðiwən], aẓar-is «ɛWDW», yella di 7 n temnaḍin n wammud-ntey: Azeffun, Aḥriq, Igreb, Tizi Yennif, Ḥizer akked At Yanni, Adekkar, s wazal n 35%, am akken tella temḍawit di temnaḍin nniden anda i as-qqaren:

- Aɛidiw: [aɛiðiw], sgt: iɛidiwen [iɛiðiwən], yella di tmeslayin n Uɛfir, At Yiraten Delles, Tineqqacin akked iciqqar, s wazal n 25%;
- Aɛudiw: [aɛuðiw], sgt: iɛudiwen [iɛuðiwən], yella di temnaḍin n Ibḍac, akked Udrar at qḍiɛa, s wazal n 10%.

Di tamḍawit-a neger tamawt i teyri tis snat n wawal aɛawdiw, tbeddel (a) tuyal d (i), akken i tuyal d (u), akken nettwali diyen tamḍawit deg ayen yecnan:

Amyutti n tergalin, « *amyutti d abddel n kra imesla deg umday n umslay, nesxdam awal-agi tikwal mi ara yillin imesla mebaɛaden, ma yella meqaraben nesxdam awal n umyutti* ». (D tasuqilt-ntey, J.DUBOIS, 1994), (wali takerḍa 14).

❖ **Aɛejmi:** [aɛəjmi], sgt: iɛejmiyen [iɛəzmijən], aẓar-is «ɛJM», yella di 16 n temnaḍin i d-nezrew: Aweqqas, At yiraten, Azeffun, Laɛzayeb, Taqṣebt, Isennaḡen akked Tneqqacin, Ssuq Letnin, Delles, Adekkar, Ḥizer d Iciqqar, Tizi Yennif, Kendira, Aḥriq d Igreb, s wazal n 80%;

- Aɛejmi : [a:zmj], sgt : iɛejmiyen [i:zmijən], di 3 n temnaḍi: Ibḍac, Adrar At Qḍiɛa akked At Yanni, s wazal n 15%.

Deg wawal-agi negger tamawat i wsenteq n imsli [ɛ], yella wanda yettwantaq d [a:] ayezfan, am temnaḍt n ibḍac, Adrar at Qḍiɛa d At Yanni.

Deg umagrad-is « *asmnid n unagraw n tesnimslit taqbaylit* », M.O.LACEB yesfhem-d tarat-agi, anda yenna: «*ilaq kan ad neẓer belli tafasna n teyzef yeqqen yer tergalt tagurzt tilimslit[ɛ] anda ur telli ara.* »

Akken i d-yenna dayen: «*ihi iban tergalt yekka-d seg umhis n useyzef anayri.* » (wali takerḍa 03).

❖ **Ayerda:** [aʁərða], sgt: iyerdayen [iʁərðajən], yella di temnaḍin n wammud-ntey s uẓar uẓar «YRD», maca yella wanda tella temḍawit:

- Ayerda: [aʁərða] sgt: iyerdayen [iʁərðajən], yella di 19 n temnaḍin: Aɛfir, Delles, Adekkar, Ibdac, At yanni, At yiraten, Aweqqas d Laɛzayeb, Taqsebt, kendira, Isennaġen, Tineqqacin, iciqqar d Uzeffun, Adrar At Qḍiea, Ssuq Letnin, Aḥriq (buzgan), Tizi Yennif akked Igreb, s wazal n 95%;
- Ayerday: [aʁərðaj], yekka-d s uẓar «YRDY», di temnaḍt n Hizer, s wazal n 5%.

Deg tantaliyin nniḍen nnufa-t :

- Ayerda : [aʁərða], sgt : iyerdayen [iʁərðajən]: (Cha) (HADDADOU, M.A. 2006-2007, sb 163) ;
- Ayerda : [aʁərða], sgt : iyerdayen [iʁərðajən]: (Mzb) (J.DELHEURE.1984, sb 154) ;
- Ayerday : [aʁərðaj], sgt : iyerdayn [iʁərðajən]: (Rif) (J.DELHEURE.1984, sb 392) ;
- Ayerday : [aʁərðaj], sgt : iʁərðajən [iʁərðajən]: (Chl) (C.SID KAOUI, sb 223).

Deg wammud-ntey negga tamawat i yemslɪ (D), yettewantaq d aneziy [ð] deg tantala taqbaylit d tcawit, ma deg tantala tamzabit d tcelḥit yettewantaq d anagaɣ [d].

Ma nmuqel awal (ayerda), yekka-d seg uẓar (YRD), macca awal i yezdi uẓar-agi am, Ayerday, iyerdayen ama di tanta taqbaylit ama di tantala Tacelḥit d Tcawit d Temzabit akked d trift sɛan akk targalt (Y), yeḍra-d wayen i wumi qqaren yelluy n ufeggag, si tarat-agi ad d-nnini azar n uyerda d (YRDY), am akken i d-yeḍra ubeddel n teyrɪ tilemt (e) s (a) di tantala tarift.

❖ **Ayyul:** [aʁjul], sgt : iyyal [iʁjal], yella deg wammud-ntey s uẓar«YYL», am akken tella temḍawit deg temnaḍin nniḍen :

- Ayyul: [aʁjul], sgt: iyyal [iʁjal], di 15 n temnaḍin: Isennaġen, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Kendira d Ssuq Letnin, Tizi Yennif, Hizer, Aɛfir, Delles, At yanni d Udekkar, Aweqqas, Laɛzayeb akked Taqsebt, s wazal n 75% ;
- Ayyul : [aʁjuj], sgt : iyyal [iʁjaj], di 2 n temnaḍin : Aḥriq (Buzegan), Igreb (Ilula umalu), s wazal n 10% ;

- Ayyul : [aɣjul³], sgt : [iɣjal³], di temnađt n Udrar At Qđiea, s wazal n 05% ;
- Ayyul : [aɣjul¹], sgt : [iɣjal¹], di temnađt n Ibđac(Timizar), s wazal n 05%.

Deg tantaliyin nniđen nnufa:

- Aryul: [arjul], sgt: iyyal [iɣjal] yekk-ad s użar «YYL», (Tcl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 31);
- Ayyur: [arjur], sgt: iyyar [iɣjar], yekk-ad s użar «YYR», (Rif) (M. SERHOUAL, 2001.2002, sb 400).

Deg wawal-agi ayyul nnufa tamđawin deg ayen yeenan imesli (L), yesea tamđawit (Y), akken it-nnufa deg temslayt n Yillulen Umalu (Igreb), d Buzgan (Aħriq), [aɣjul] → [aɣjuj]. Maca nufa-t dayen yettuyal d (L³) di tmeslayt Udrar at qđiea akken I yuyal d [L¹] di tmeslay n Ibđac.

Akken i nufa tamđawit-nniđen ayen yeenan tuyalin ney asenteq n yimesli /L/ d /R/ di tantala tarift.

Ma di tantala tacelhit d tmaziyt nufa-d tamdawin n yimesli [ɣ] i yuyalen d [r] [aɣjul] → [arjur].

❖ **Bururu:** [vururu], yekka-d s użar «BR» yella di temnađin n wammud-ntey: Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen akked Taqsebt, Laezayeb, Ibđac, Icciqar, Tineqqacin, Aħriq d Igreb, Adrar At Qđiea, Azeffun, Aefir, Delles, Aweqqas d Ssuq Letnin..., s wazal n 100%.

❖ **Cebbirdu:** [ʃəbʔirðu], sgt: icebbirduten [iʃəbʔirðuθən], azar-is «CBRD», yella di 16 n temnađin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At Yanni, Laezayeb akked Teqsebt, Adrar At Qđiea, Ibđac, Aħriq, Igreb, tineqqacin d Icciqar, At Yiraten, Tizi Yennif, isennağen d uzeffun, s wazal n 80%, maca tella temđawit di temnađin nniđen:

- Cebbidru: [ʃəbʔidru], yella di temnađt n Adekkar, s wazal n 5%;
- Jebbirdu: [ʒəbʔirðu], azar-is yella di temnađt n Aweqqas, kendira d Ssuq Letnin s wazal n 15%.

Negger tamawt i yimesli Cebbirdu i d-yedran deg-s ubeddel n targalt [C] yer [J] di tmeslayt n Aweqqas d Kendira d Ssuq LAm akken id yedra umyutti n tergalin [Cebbidru] → [Cebbirdu], «CBRD» → «CBDR».

❖ **Ibellireğ:** [ibəlfirədʒ], yella di 10 n temnađin: Aəfir, Delles Adrar At Qđiea, Ibđac d Taqsebt, Laəzayeb, Isennağen, Iciqqar, Tineqqacin akked Uzeffun, s wazal n 50%, maca tella temđawit di temnađin nniđen anda i as-qqaren:

- Ibellirej: [ibəlfirəʒ], sgt: ibellirjen [ibəlfirʒən], aʒar-is «BLRJ», yella di 7 n temnađin n wammud-ntey: At Yanni d Ssuq Letnin, Hizer, Ahriq, Igreb, Aweqqas akked Kendira, s wazal n 35%, Ibellireğ: [ibəlfirəndʒ], di tmeslayt n Udekkar, s wazal n 05%;
- Abellareğ: [abəlfirədʒ], di tmeslayt n Tizi Yennif, s wazal n 05%;
- Ibellireğ: [ivəlfirədʒ], di temnađt n at yiraten, s wazal n 05%.

Ma deg tantaliyin nniđen nnufa-t :

- Bellarej : [bəlfirʒ], sgt : bellarjen [bəlfirʒən], (Tch) (S. CID KAOUI, 1907, sb 53) ;
- Bellirj : [bəlfirʒ], sgt : bellirjen [bəlfirʒən], (Rif), (M. SERHOUAL, 2001.2002, sb 16).

Asenteq n imsli (J) deg wawal-agi, yemgarad seg temnađt yer tayed, amedya deg temslayt n At yanni, At yiraten, Ssuq Letnin, Hizer..., yettewantaq d timjewjewt (j), ama di tantala taqbaylit ama di tantala tacelhit d trift, si tama nniđen yettwantaq d azegnaggay (ğ) di temnađin n Udekker d Tizi Yennif, Aəfir d Delles Adrar At Qđiea...). Akken i d-tella tmerna n tergalt (n), di tmeslayt n Udekkar, (wali takerda 07).

❖ **Ifker:** [ifkər], sgt : ifekran [ifəkran], yella deg wammud-ntey s uʒar «FKR», maca tella tamđawit di temnađin nniđen anda i as-qqaren:

- Ifker: [ifkər] asg: ifekran [ifəkran], yella di 12 n temnađin n leqbayel i d-nezrew : Hizer, Aəfir, Delles, At yiraten, Laəzayeb, Taqsebt d isennağen, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq letnin, Ahriq akked Igreb, s wazal n 60% ;
- Afekrun : [afəkrun] sgt: ifekran [ifəkran], yella di 6 n tmeslayin : At yanni, Adekkar, Ibđac, Azeffun, Adrar at qđiea d Tizi Yennif, s wazal n 30% ;
- Bufekran: [bufəkran], di temnađt n Kendira, s wazal n 5%;
- Abukefran: [abuxəfran], di temnađt n Aweqqas, s wazal n 5%.

Deg tantaliyin nniđen nufa-d:

- Ifker: [ifkər], ifəkrawən [ifəkrawən], yekk-ad s uʒar «FKR», (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 234);

- Ifker: [ifkər], ifekren, sgt: [ifəkrən], yekk-ad s uzar «FKR», (Rif) (M.SERHOUAL, 2001.2002, sb 100);
- Ifker: [ifkər], sgt: ifekran [ifəkrən], yekk-ad s uzar «FKR», (Cha) (M.A.HADDADOU, 2006.2007, sb 55).

Deg wammud-ntey negga tamawt i yemsli (k), yettewantaq d azenziy [χ] deg tmeslayt n Aweqqas. Ma deg tmeslayin n Hizer, Aefir, At Yiraten, Laezayeb, Iciqqar, Isennağen d Tneqqacin d tantaliyin nniđen am tcawit d tmaziyt n Imerruk akked tarifit yettewantaq d anaggay (k).

Am akken negga tamawat i temdawit i yellan s tmerna uzewir n usuddem (bu) yer tazwara n wawal [ifker], di temnađin n Kendira d Aweqqas, akken i d-yedra umyutti n uzar «FKR» → «KFR».

❖ **Ihiqel:** [ihiqəl], sgt: ihuqal [ihuqal], azar-is «HQL», yella di 17 n temnađin n wammud-ntey: Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen d Təqsebt, Laezayeb, Iciqqar, Tinqqacin, Ahriq (Buzgan), Igreb (Ilula Umalu), Adekkar d Uzeffun, Aefir, Delles, Ssuq Letnin akked Kendira, s wazal n 85%, maca tella temdawit:

- Ihiqel: [ihiqəlʔ], yella di temnađt n Ibđac, s wazal n 05%;
- Ihiqel: [ihiqəlʔ], yella di temnađt n Udrar At Qđiea, s wazal n 05%;
- Ahaqul: [ahaqul], di temnađt n aweqqas, s wazal n 05%.

Yella wemgarad gar teyra n wawal-agi llant (i-i-e) uyalent (a-a-u).

❖ **Ikerri:** [ixərri], asg: akraren [axrarən], azar-is «KR», yella di 14 n temnađin n wammud-ntey: Isennağen, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar at qđiea, Kendira d Ssuq letnin, Ahriq, Igreb, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibđac akked At yiraten, s wazal n 70%.

Deg tantaliyin nniđen nufa-d:

- Ikarri: [ixərri], sgt: akraren [axrarən], yekk-ad s uzar «KR», (Rif) (M.SERHOUAL, 2001.2002, sb 260).

A. BASSET yenna-d: « Aserwes antalay ysebgan-d daken tiyir taččurant di kra n temslayin tezmer ad tuyal d tiyri tilemt deg temslayin-nniđen, yef aya ilaq ansetaeref daken tiyri tilemt d talkamt n ussenqes n teyri taččurant. »

Deg umedy-a-gi (Ikerr) → (Ikarri) nufa tiyri tacurant (a), deg tantala tarifit, tuyal d tiyri tilem t (e) di tantala taqbaylit.

❖ **Ufrik:** [ufriχ], sgt: ufriken [ufriχən], aẓar-is «FRK», yella di n temnađt (Hizer), s wazal n 5%.

Deg tantaliyin nniden nufa-d:

- Ufrič: [ufritʃ], sgt: ufričen [ufritʃən], yekk-ad s uẓar-is «FRČ», (Mzb) (J.DELHEURE, 1984, sb 50).

«Kra n yimesla tbeddilen di temsislit seg yimesli yer wayeđ mebla ma ibeddel unamek n wawal». (d tasuqilt-ntey seg Tigziri.N.2004).

Deg awal-agi neger tamawt i yimesli (k) i yettwanṭaqen d (χ) deg tantala taqbaylit amedya di tmeslayt n Hizer, i yuṭalen d (č) deg tantala Tamzabit:

(Ufrik) → (Ufrič).

❖ **Ilef:** [iləf], sgt: ilfan [ilfan], aẓar-is «LF», yella di 12 n temnađin n wammud-ntey: At yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Tineqqacin d Delles, Aefir, Adekkar, Hizer, Iciqqar, Tizi Yennif akked At Yanni, s wazal n 60%, maca tella tamḍawit:

- Ilef: [ijəf], sgt: ilfan [ijfan], yella di 2 n temnađin: Ahriq akked Igreb, s wazal n 10%;
- Ilef: [ilʕəf], sgt: ilfan [ilʕfan], yella di temnađt n Udrar At Qđea, s wazal n 05%;
- Ilef: [ilʔəf], sgt: ilfan [ilʔfan], di temnađt n Ibḍac (Timizar), s wazal n 05%.

Deg tantaliyin nniden nnufa :

- Ilef: [iləf] sgt : ilfan [ilfan], uẓar-is «LF », (Cha) (HADDADOU.M.A, 2006.2007, sb 110) ;
- Iref: [irəf], sgt: irfan [irfan], aẓar-is «RF», (Rif) (M.SERHOUAL, 2001.2002, sb 462).

Akala-agi i yettusemman s urrezder yellan s waṭas deg tantala tarifit n lemaruk, yettili-d deg-s tuyalin ney asnteq n yimsli /L/ d /R/.

Am akken i nettwali diyen yal tikelt i d-yettuyal ukala-agi n yimesli [l] i yesean tamḍawit n [y] d [lʔ] di temnađt n Udrar At Qđea, d [lʔ], di tmeslayt n Ibḍac

❖ **Imerqem:** [imərqəm], sgt: imerqmen [imrəqmən], timerqemt: [θimərqəmθ], sgt: timerqmin [θimrəqmin], yella deg wammud n temnaḍin i d-nezrew: Tizi Yennif, Ibdac, Adrar At Qdīea, At Yanni, At Yiraten d Uəfir, Delles, Isennaḡen, Taqsebt, Laəzayeb d Uḥriq, Igreb..., s wazal n s uẓar «RQM», s wazal n 80%, maca tella tamḍawit deg temslayt n Kendira, Adekkar anda nnufa qqaren:

- Tabureqqayemt: [θavurq̣ajəmθ], deg tmeslayt n Kendira d Udekkar, s wazal n 10%, tamḍawit-agi tella s tmerna n uzewir n ussudem n teẓara (bu) d wezgenayri (y) ẓer wawal timerqemt.

❖ **Inisi:** [inisi], sgt: iniswen [iniswən], aẓar-is «NS», yella di 18 n temnaḍin i d-nezraw: Aəfir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, At yiraten d Teqsebt, Laəzayeb, Ssuq Letnin, isennaḡen d uzeffun, Igreb, Aḥriq, Kendira, Adrar At Qdīea, Iciqqar akked tneqqacin, s wazal n 90%.

Ma deg tantaliyin nniḍen nufa-t :

- Iknesi: [iknesi], sgt: iknusay [iknusaj], «NS», (Trg) (J.M.CORTADE, 1907, sb 249).

❖ **Aqənfud:** [aqənfuð], sgt: iqənfad [iqənfəð], di 2 n temnaḍin: Ḥizer akked Tizi Yennif, s wazal n 10%, maca yella wanda nnufa tamḍawit di tantala nniḍen:

- Lqənfud: [lqənfud], sgt: [lqənfəd], (Tm) (C.SID KAOUI, 1907, sb 125).

Deg umedy-a-agi, tella tamḍawit s tmerna n tergalt [k] ẓer uẓar n wawal [inisi], i yuẓalen di tantala tatergit [iknesi], dayen tella tamḍawit di tantala tamaziẓt anda i ttubeddel waclal [q] s unayan [g], deg umedy-a-agi [aqənfuð] → [lqənfud], akken i d-yedra ubeddel n teẓri tamezwarut [a] s [l].

❖ **Itbir:** [iθvir], sgt: itbiren [iθvirən], yella deg wammud-ntey s uẓar «TBR», Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar d Uzeffun, Isennaḡen, Taqsebt, Laəzayeb, Aəfir, Delles, Ḥizer d Uḥriq, Igreb, Adekkar, Kendira, Ssuq Letnin akked Aweqqas, Adrar At Qdīea d Igreb s wazal n 100%, maca tella tamḍawit ama di temnaḍin n laqbayel ama di tantaliyin-nniḍen anda i as-qqaren:

- Atbir : [aθbir], sgt : itbiren [itbirən], (Mab), (J.DELHEURE, 1984, sb 216) ;
- Atbir : [aθbir], sgt : itbiren [itbirən], (Chl, Tm), (C. SID KAOUI, 1907, sb 181) ;

- Idbir: [iðvir], (Rif) (SERHOUAL.M, 2001-2002, sb 38).

Negar tamawt i ubeddel n teyri tamzwarut n wawal-agi, anda tella d [i] tuyal d [a], di tantala tamzabit, akken dayen yuttubddel imesli [t] s imesli[d], di tantala tarifit.

❖ **Izirdi:** [izirði] asg: izirdiyen [izirðijən], aẓari-is «ZRD», yella di 16 n temnađin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At Yanni, At Yiraten d Udekkar, Isennağen, Ibdac, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin d Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qđiea, Ssuq Letnin akked Tizi Yennif, s wazal n 80%, maca tella temdawit di kra n temnađin:

- Azirdyaw [azirðjaw], sgt: [izirðjawən], yella di temnađt n Aweqqas, s wazal n 05%;
- Azirdiw [azirðiw], asg: [izirdiwen], yella di temnađt n kendira, s wazal n 05%;
- Azirdiyw [azirðjiw], sgt: [izarðjiwən], yella di 2 n temnađin n wammud-ntey: Igreb (Ilula umalu) d Uħriq (Buzgan), s wazal n 10%.

Deg wammud-ntey negger tamawt d akken tella tanđawit deg ayen yerzan tiyri [i] tettwabeddel s ugnayri [y], abeddel-agi i tusemma agnayri. Akken i nettwali timerna n [w] yer tagara n wawal-agi di temnađin n Aweqqas, Kendira, Igreb akked Uħriq.

❖ **Izimer:** [izimər], sgt: izamaren [izamarən], aẓar-is«ZMR» yella di 20 n temnadin n wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni d At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq Letnin, Igreb d Uħriq Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, Laezayeb akked Taqşabt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, s wazal n 100%.

Deg tantaliyin nniđen nufa-t :

- Izmer:[izmər],sgt:izamaren[izamarən],(Cha)(HADDADOU.2006.2007 : 237).

Nga tamawt i wemgarad n wawal-agi, deg tantala Tacawit i d-yellan s uyeluy n teyri tis snat (i) deg wasuf.

❖ **Iziwec:** [iziwəf], yekkad s uẓar «ZWC» yella di temnađin n wammud-ntey: Ibdac, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Aefir d Delles, Azeffun, Isennağen, Taqsebt, Laezayeb, Aħriq, Adekkar, Kendira d Tizi Yennif,..., s wazal n 90%, am akken tella temdawit:

- Ijiwec: [Iʒiwəʃ], yella di temslayt n Aweqqas, s wazal n 05%;
- Jiwec: [ʒiwəʃ], yella di temslayt n Ssuq letnin, s wazal n 05%.

Negga tamawt i wawal iʒiwec i d-yedran deg-s ubeddel n tergalt n [z] s [j], di tmeslayt n aweqqas, akken i d-yegla s uyelluy n teyra tamezwarut di tmeslayt n Ssuq letnin.

❖ **Iyid:** [iʔið], asg: iyiden [iʔiðən], aʒar-is «YD», yella di 19 n temnađin: At yiraten, Azeffun, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Tineqqacin d Ssuq letnin, Delles, Aefir, Adekkar, Hizer akked Iciqqar, Tizi Yennif, Kendira, Ahriq, Igreb d Ibdac, Adrar At Qđiea akked At Yanni, s wazal n 95%, maca tella tamdawit:

- Iyejd: [iʔəʒð], sgt: iyiden [iʔiðən], yekk-ad s uʒar «YJD», di temnađt n Aweqqas, s wazal n 5%.

Deg tantaliyin nniđen nufa-t :

- Iyid : [iʔid], sgt : iyiden [iʔiðən], yekk-ad s uʒar «YD», (Chl, Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 52) ;
- Iyid : [iʔið], sgt : iyiden [iʔiðən], yekk-ad s uʒar «YD», (Trg), (J.M.CORTADE, 1967, sb 99) ;
- Iyeyd : [iʔejd], sgt : iyiyden [iʔajdən], aʒar-is »YYD« (Mzb), (J.DELHEUR, 1984, sb 156).

Deg umedya-agi, tella temdawit s tmerna n tergalt [j] yer uʒar n wawal [iʔið], i yuʒalen di meslayt n aweqqas [iyejd], akken dayen tella tamdawit di tantala tamzabit anda tiyri (i) tuyał d (y) tamdawit-agi nsemma-as tagnayrit.

❖ **Lbaz:** [lvaz], sgt: lvizan [lvizan], aʒar-is «LBZ», yella di 17 n temnađin: Tizi Yennif, Ibdac, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Icciqar d Delles, Azeffun, isennağen, Taqsebt, Laezayeb d Uhriq, Kendira, Hizer Adekkar, Ssuq Letnin akked Aweqqas, s wazal n 85%, Ma di temnađt n uɛfir ur tessein ara, akken i t-nnufa dayen deg tantaliyin-nniđen anda yella kra n umgarad:

- Lbaz : [lʔvaz], sgt : lvizan [lʔvizan], yella di temnađt n Udrat At Qđiea, s wazal n 05% ;
- Lbaz : [lʔvaz], sgt : lvizan [lʔvizan], yella di temnađt n Ibdac, s wazal n 05% ;
- Rbaz : [rvaz], sgt : rbyuz, [rbjuʒ], (Rif), (SERHOUAL.M, 2001-2002, sb 38).

Negger tamawt i wawal-agi dakken yella umgarad deg usenŧeq-is si tantala yer tayed amedya at-id-nnefk deg usenŧeq n tergalt (b), di tantala taqbaylit d triftit ttwasnen-t s tizenzeyt, anda tırgali tinagayın di tantaliyin-nniđen am tcelhit, ttwantaqen-t d tinziyın, akken dayen i yella urezder, akala-agi i yellan s waŧas deg temslayın n triftit n lmeruk, yettili-d deg-s tuyalin ney asnŧeq n yimesli /L/ d /R/.

❖ **Isyi** : [isɣi], sgt: isyan [isɣan], aŧar-is«SY», yella deg temnađın n wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni d At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq Letnin, Igreb d Uhriq Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibđac, Laezayeb akked Taqŧabt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, s ufmiđ 100%.

Ma deg tantaliyin nniđen nnufa-t :

- Isri : [isri], sgt : israwen [isri] (Tch, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 242).

Deg wawal-agi isyi, yeđra-d ubeddel n tergalt [ɣ], i yellan di tantala taqbaylit i uyalen d [r], di tentala tacelhit d tmaziyt.

❖ **Sşibus** : [sşibus], yekka-d s uŧar, «SBS», nnufa awal-agi di 14 n temnađın: Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Tinqqacin d Iciqqar, Adrar at Qđiea, Ibđac, Ahriq, Igreb, Laezayeb d Teqsebt, isennağen, adekkar akked Uzeffun, s wazal n 70%, maca tella tamdawit di temnađın-nniđen anda nnufa qqaren-as:

- Sibus : [sibus], yella di tmeslayt n Uefir d Delles, s wazal n 10%.
- Zibbuc: [zibbuɣ], aŧar-is «ZBC», yella di temnađt n Hizer, s wazal n 05%;

Deg wawal-agi targalt [s] tettwantaq d tuffayt di tugget n temnađın, akken i d-yeđra ubeddel n teyra tamezwarut n wawal [s] s [z], d teyri taneggarut [s] d [c] I tmeslayt n Hizer.

❖ **Tabrikt**: [θavriχθ], sgt: tibrak [θivɾaχ], yekka-d s uŧar « BRK », yella di 8 temnađın n wammud-ntey: Kendira, Adekkar, At Yiraten, Aweqqas d Ssuq Letnin, Ahriq d Igreb akked Tizi Yennif, s wazal n 40%; maca tella temdawit di temnađın-nniđen anda i as-qqaren:

- Tabrakt: [θavraχθ], sgt: tibrak [θivɾaχ], yella di 9 n temnađın: Iciqqar, Tineqqacin, isennağen, Azeffun d Udrar at qđiea, Laezayeb, Taqsebt, Delles akked ibđac, s wazal n 45%;

- Tibrik: [θivrikθ], yekka-d s uẓar « BRK », yella di 3 n temnađin: Aefir, Hizer akked At Yanni, s wazal n 15%.

Yella wemgarad gar teyra n wawal-agi llant (a-i) uyalent (a-a), akken tuyal (i-i).

❖ **Tadyayat:** [θaðkakat̪], sgt: tidyayatin [θiðkakaθin], aẓar-is «DY», tella di 14 wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, Adekkar, Ibdac, At yiraten d At yanni, Issenaġen, Iciqqar Tineqqacin d Udrar at qđiea, Igreb, Ahriq akked Tizi Yennif, s wazal n 65%;

- Talyayayt: [talakayθ], tella di 2 n temnađin n wammud i d-nezrew: Aweqqas d Ssuq Letnin, s wazal n 10%.

Deg awal-agi tadyayat yedra-d ubeddel n imesli [l] s [d] di tmeslayt n Aweqqas d Ssuq Letnin, akken tella tmerna n uznayri [y], (wali takerđa 06).

❖ **Tafunast:** [θafunasθ], sgt: tistan [θisθan], aẓar-is« FNS » yella di 15 n temnađin n wammud-ntey: Hizer, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, At yiraten d Tneqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qđiea, Kendira d Ssuq letnin, Tizi Yennif, Ahriq akked Igreb, s wazal n 75%.

Ma deg tantaliyin nniđen nnufa :

- Tafunast : [tafunast], sgt : tifunasin [tifunasin], yekk-ad s uẓar «FNS», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 49) ;
- Tfunast: [tfunast], sgt: tifunasin [tifunasin], yekk-ad s uẓar «FNS», (Rif) (M.SERHOUAL, 2001.2002, sb 102).

Deg wammud-ntey nger tamawet i ymesli [t] deg wawal tafunast yesea snat n temdawin [t], [θ], imesli-agi yettwantaq d [θ] deg wammud n teqbaylit ma deg wayen yerzan tantaliyin-nniđen am terifit d temzabit yettwantaq [t].

Am akken i neger tamawt i uyelluy n teyra tamezwarut (a) deg asuf di tantala Tarifit.

❖ **Tagerfa:** [θaxərfa], sgt: tigerfiwin [tixərfiwin], aẓar-is «GRF», yella di 17 n temnađin n wammud-ntey : Tizi Yennif, Adekkar, Ibdac, At Yanni, At Yiraten akked Tineqqacin, Iciqqar, Aefir, Delles, Isennaġen, Taqsebt d Laezayeb, Adrar At Qđiea, Igreb, Hizer, azeffun akked Uħriq, s wazal n 85%, maca tella temdawit:

- Tagerfa: [θagərfa], di temnađt n kendira, s wazal n 05%.

Deg wawal-agi tagerfa tella deg-s temdawit deg ayen yeenan targalt [g] i yettwantaqen d tizenzeyt [ɣ] di tugget n temnađin i d-nezrew, maca di temnađt n kendira tettwantaq d taggayt [g], (wali takerda 10).

❖ **Tamilla:** [θamilla], sgt: timilwin [θimilwin], yella di temnađin 11 n Temnađin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Ibdac, At Yanni d At Yiraten, Adrar At Qđiea, Ahriq, Igreb, adekkar akked Kendira Hizer d Uzeffun, s uzar «ML», s wazal n 55%, akken i d-nnufa tamdawit di kra n temnađin:

- Timilla: [θimillā], tella di temnađin n: Laezayeb, Taqsebt d Isennağen, Tineqqacin, Iciqqar, Delles akked Aefir, s wazal n 35%.

Deg wawa-agi yeđra-d ubeddel n teyra (a) yer (i), di temnađin-agi i d-nebder yakan.

❖ **Tasekkurt:** [θasəkʔurθ], sgt: tisekrin [θisəkrin] yekka-d s uzar «SKR», yella di temnađin n wammud-ntey: Aefir, Delles, Hizer, Azeffun d Isennağen, At Yanni, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Ibdac akked Tizi Yennif..., s wazal n 100%, akken dayen it-nnufa deg tantaliyin-nniđen:

- Taskurt: [taskurt], asg: tiskrin [tiskrin], (Rif) (M.SERHOUAL, 2001-2002, sb 523);
- Tasekkurt [tasəkʔurt], sgt: tisukrin [tisukrin], (Chl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 179).

Deg wawal-agi tasekkurt yeđra-d uyelluy n teyra tilemt [e] d targalt [k], deg tantala tarifiť.

❖ **Tasemmant:** [θasəmmant], azar-is «SMN», tella di 8 n temnađin: At Yanni, Delles, Adrar At Qđiea, Ibdac d At Yiraten, Aefir, Kendira, Azeffun, s wazal n 40%, maca tella temdawit di temnađin nniđen anda i as-qqaren:

- Tasemmant: [θasəmmant], tella di 7 n temnađin: Tineqqacin, Iciqqar, Aweqqas, Ssuq Letnin d Taqsebt, Laezayeb, Isennağen, s wazal n 35%, (wali takerda 13).

❖ **Tayadt:** [θakət] sgt: tiyettən [θikəttən], azar-is «VD», yella di 20 n temnaḍin n wammud-ntey: Aefir, Delles, Adekkar, Ibḍac, At yiraten, kendira d Isennaḡen, Tineqqacin, Igreb, Ahriq, Hizer, At yanni akked Læzayeb, Taqsebt, Iciqqar, Azeffun, aweqqas d Udrar At Qḍia, Ssuq letnin, Tizi Yennif, s ufmid 100%.

Deg tmeslayin nniden nufa-d:

- Tyatt: [təkət], sgt: tiyattin [tikəttin], (Mzb) (J. DELHEURE.1984, sb 156);
- Tyat: [θəkət], sgt: tiyten [θikəttən], (Cha) (M.A. HADDADOU, 2006.2007, sb 156);
- Tayatt: [takətt], sgt: tiyettən [tikəttən], (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, p 52);
- Tyat: [təkət], sgt: tiyatin [tikəttin], (Rif) (M. SERGOUAL, 2001.2002, sb 398).

Negga tamawt i wemgarad n wawal-agi, deg tantala tarifit d tcawit d temzabit i d-yeglan s uyeluy n teyri tamezwarut (a) deg wasuf,

Akken i negga tamawt nniden i ymesli (t) i yesəan snat n temḍawin[t], [θ], imesli-agi yettwantaq d [θ] deg tantala taqbaylit d tcawit, maca nnufa-t yettwantaq d [t] deg tantalayin-nniden am Temzabit, Tamaziyt n lmaruk d Trifit.

❖ **Tifirellest:** [θifirəlṭəsθ], sgt: tifirellas: [θifirəlṭās], azar-is «FRLS», yella di 19 n temnaḍin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Ibḍac, At yanni, At Yiraten, Tineqqacin d Iciqqar, Aefir, Delles, Taqsebt Læzayeb, Adrar At Qḍia d Igreb, Ahriq, kendira, Azeffun, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin akked Isennaḡen, s wazal n 95%, maca tella temḍawit:

- Tifirellest: [tifirəlṭəsθ], sgt: tifirellas: [tifirəlṭās], di tmeslayt n Hizer, s wazal 05%.

Ma deg tantaliyin nniden nnufa-d

- Tifilillest [θifililləst], sgt : tifilillas [θifilillas], (Cha) (M.A. HADDADOU, 2006.2007, sb 56).

Deg wawal-agi [θifirəlṭəsθ], neger tamawt i tergalt [r] i yuḡalen d [l] di tmeslayen n Hizer d temḍawit n yimesli [θ] i yettwantaqen d [t], akken i d-yedra ubeddel n teyri tilemt [e] deg tantala tacawit s teyri [i], (wali takerḍa 09).

❖ **Ṭikkuk:** [tikkuχ], yella di 17 n tmeslayin: Delles, At Yiraten, Aefir, Taqsebt, Laezayeb d Isennağen, Azeffun, Igreb, Aħriq, Adrar At Qđiea d Ibđac, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin, Kendira, Tineqqacin akked Iciqquer, s wazal n 85% , maca tella tamđawit ama di temnađin n leqbayel ama di tantaliyin nniden :

- Ṭikkuk : [tikkuχ], yella deg wammud-ntey i d-nezrew s uzar « ṬK », maca tella tamđawit ama di temnađin n leqbayel ama di tantaliyin nniden :
- Ṭikkuk : [tikkuχ], yella di 3 n tmeslayin : Tizi Yennif, At Yanni akked Ĥizer, s wazal n 15%;
- Ṭekkuk [təkkuk], (Chl, Tm) (S. Cid Kaoui, 1907, sb 63).

Deg wawal-agi negar tamawt daken imsli [k] deg temnađin n At Yiraten, Taqsebt, Laezayeb, Adrar At Qđiea, Ibđac, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin, yettwantaq d [χ], ayen i d-yesbgnen timslayin-agi d tizenzaýin;

A. BASSET yenna-d : « *Aserwes antalay ysebgan-d daken tiýri taččurant di kra n temslayin tezmer ad tuýal d tiýri tilemt deg temslayin-nniden, yef aya ilaq ansetaeref daken tiýri tilemt d talkamt n ussenqes n teýri taččurant.* ». (D tasuqil-ntey).

Deg umedya-agi (Ṭikkuk) → (Ṭekkuk) nufa tiýri tacurant (i), deg tantala taqbaylit, tuýal d tiýri tilemt (e) di tantala tacelħit d tmaziýt n lmerruk, (wali takerđa 05)

❖ **Ṭirlil :** [tirlil], d isem uddis, Ṭir: aẓar-is « ṬR », lilil: aẓar-is « L », yella deg wammud-ntey i d-nezrew: Tizi Yennif, Delles, Aefir d Uzeffun, s wazal n 20%, maca tella temđawit di temnađin nniden:

- Ṭirlli : [tirlil], yella di 4 n temnađin : Adrar At Qđiea, Isennağen akked Tineqqacin, Iciqquer, s wazal n 20%;
- Iṭirlli : [itirlil], yella di temnađin n Ibđac, Laezayeb, Taqsebt d At Yiraten, s wazal n 20%.

Nagger tamawat i wawal-agi d akken yeđrad uyelluy n tergalt [L] yer tagara n wawal, akken i d-tella tmerna n tayra [i] di tazwara-as di temnađin n Ibđac, Laezayeb, Taqsebt d At Yiraten.

❖ **Tixsi:** [θixsi], sgt: ulli [ulfi], aẓar-is« XS» yella di 20 n temnadin n wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin d Ssuq Letnin, Ahriq, Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas akked Ibdac, At yiraten akked Laezayeb, Taqṣabt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qdīea d Kendira, s wazal n 100%.

Ma deg tantaliyin nniḍen nufa-t :

- Tixsi : [θixsi], sgt : ulli [ulfi], yekk-ad s uẓar « XS», (Cha) (M. A. HADDADOU, 2006. 2007, sb 85) ;
- Tixsi : [tixsi], sgt tixsiwin [tixsiwin], aẓar-is «XS», (Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 45).

Deg wawal-agi tixsi nger tamawet i ymesli [t] yesea snat n temḍawin[t] d aggay, [θ] d azenzay, imsli-agi yettwantaq d aggay di temnaḍin n leqbayel tid i d-nezrew , maca deg tentala n tmaziyt lmerruk yettwantaq d aggay.

❖ **Uccen:** [uʃʃən] sgt: uccanen [uʃʃanən], aẓar-is «CN », yella di 20 n temnaḍin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At Yanni, Adekkar, Aweqqas d Ibdac, At yiraten, Laezayeb, Taqṣabt, Isennağen akked Tneqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qdīea, Kendira d Ssuq letnin, Ahriq, Tizi Yennif d Igreb, yef ufemiḍ n 100%.

Deg tantaliyin nniḍen nnufa:

- Uccen: [uʃʃən], sgt: uccanen [uʃʃanən], «CN» (Mzb) (J. DELHEUR, 1984, sb 209);
- Uccen: [uʃʃən], sgt: uccanen [uʃʃanən], «CN» (Tm, Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 50).

❖ **Zzayla:** [zzajla], sgt: zzwayel [zzwajəl], aẓar-is «ZYL», tella di 16 n temnaḍin wammud i d-nezrew: Hizer, Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, At yiraten akked Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Tineqqacin d iciqqar, azeffun, Kendira, Ahriq, Igreb akked Tizi Yennif, s wazal n 80%, maca yella wanda nnufa tamḍawit:

- Zzayla: [zzajlʼa], sgt: zzwayel [zzwajəlʼ], tella di temnaḍt n Udrar At Qdīea, s wazal n 05%;
- Zzayla: [zzajlʼa], sgt: zzwayel [zzwajəlʼ], tella di temnaḍt n Ibdac, s wazal n 05%.

❖ **Ǝezzi:** [ɣəzzi], sgt: iɛzwa [iɛzwa], azar-is «ƎZ», yella di 8 n temnađin n wammud-ntey: At Yiraten, Azeffun d Uđriq, Ssuq Letnin, Igreb Adekkar, Ɔizer akked kendira, s wazal n 35%, akken tella temđawit di temnađin nniđen anda i as-qqaren:

- Aɛezzi: [aɣəzzi], yella di 6 n temnađin: Iciqqar, Aɛfir, Delles, Taqsebt, Laɛzayeb d Isennađen, s wazal n 30%;
- Aɛezzi: [a: zzi], yella di 03 n temnađin: Ibđac, At Yanni d Udrar At Qđiea, s wazal n 15%, amgarad-agi yella-d s wayen i wumi neqqar tanayrit, anda targalt [ɛ] tuyał d [a:] deg temslayt n At jennad d At Yanni.

Deg umdya-agi nnufa yella wemagarad gar tmeslayin n teqbaylit i d-nezrew anda targalt (ɛ) di temsalyin-nniđen tettwantaq d tiđri taɣezffant [a:], amdya deg temslayet n At jennad d Ay yanni ɣef aya ad nnaf M.O. LACEB deg umagrad-is « asmnid n unagraw tesnimslit taqbaylit », yenna-d: «ilaq kan ad neđer beli tafsna n teɣzef yeqqen ɣer tergalt tagurzt tilimslit[ɛ] anda ur telli ara. »

Akken i d-yenna dayen: «ihi iba n tergalt yekka-d seg umhis n useɣzef anayri. ».

Tarat-agi nnefka-as isem n tnayri imi tirgalin ttuyalen-t d tiđra, akken i d-yeđra uyelluy n teđri [a] di tazwara n wawal di kra n tmeslayin. (wali takerđa 04).

Tagrayt:

Deg uđric-agi nexdem tasleđt tamsislit i wektawal n yiđersiwen d ifrax, gar 20 n temnađin n tmurt n leqbayel d tentaliyin n tmaziđt (Tarifit, Tatergit, Tacelđit, Tacawit akked Temaziđt n Lmerruk d Tumzabt), i aɣ-d-isbgen acali amsislay yellan ama gar tmeslayin n teqbaylit ama gar tantaliyin n tmaziđt, acal-agi yettban-d deg wałas n yeswiren gar-asen wid i-d-nnufa deg tezrawt-ntey:

Tizenzeyt :

- [θ] Di Teqbaylit d Tmaziđt yettwantaq d [t] deg Tecelđit akked temzabit d kra n tmeslayin n teqbaylit am Ɔizer.
- [b] Di tugget n temnađin n i d-nezrew, [v] di Tmeslayt n at yiraten deg umedya: ibellirej [ivellirej].
- [χ] Deg tamaziđt d triftit d teqbaylit d [k] deg tcawit d tcelđit d tergit d temzabit.

- [D] Di tcawit d tcelḥit d tergit akked temzabit d [ð] di teqbaylit d trifit akked tmaziyt.

Tagnayri :

- [W] yuyal d tiyri [u].
- Targalt [ɛ] tettwantaq d tiyri tayeẓfant [ɑ:], [u:], [i :] deg temslayin n At jennad d At Yanni

Arezder:

- [l]→[r], deg tantala Tarifit.

Tijewjewt:

- [ǧ], [dǧ] → [j], [ʒ].

Tizgenaggayt:

- [j], [ʒ] → [ǧ], [dǧ].

Abeddel n teyra:

- [i] → [a]
- [a] → [u] → [i].

Tamsertit :

- [l]+[t] n wunti → [T].
- [d]+[t] → [t].

Akken i d-nnufa kra n temḍawin-nniḍen:

- [d] Tamḍawit-is d [t].
- [l] Tamḍawit-is d [j], [lʲ], [lʲʲ].
- [q] di Teqbaylit→ [g] deg Tmaziyt n Lmerruk.

Ixef wis krad:

Tamdawit n tesnamka

Awal di teqbaylit yezmer ad yesēu atas n yinumak, akken dayen yezmer ad yesēu atas n yiknawen. Deg uḥric-agi tasleđt n umawal, ad neered ad d-nefk iknawen n wawalen anda i yettbeddil akk uẓar, macca anamek d yiwen.

Amawal akken it-id-isenmel LEHMAN akked BERTHET: « *D aɣraw n wawalen n yiwet n tutlayt, yebđa d iḥricen imezyanen, yettemđawi: yezmer ad yennerni am akken yezmer ad yenqes, ad as-ruḥen kra n wawalen* ».

❖ **Aberhuc:** [ivərhuʃ] sgt: iberhac [ivərhaʃ], azar-is «BRH», yella di temnađin n wammud-ntey: Aefir, Delles, Ibđac, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Ahriq, Adrar At Qđia d Uzeffun, Tineqqacin, Isennağen, Iciqqar, Igreb d At Yanni, s wazal n 70%, maca yella wanda i t-nufa d awal nniđen anda ibeddel uẓar-is:

- Aqziḥ: [aqziḥ], azar-is «QZH», yella di 04 n temnađin: Kendira, Ssuq Letnin, Adekkar akked Aweqqas, s wazal n 20%;
- Ajriw: [azriw], azar-is «JRW», yella di tmeslayt n Ḥizer akked Tizi Yennif, s wazal n 10%;

Ma dayen yeean tantaliyin nniđen nnufa-d :

- Aqzin : [aqzin], sgt : iqzinen [iqzinen], azar-is « QZN », (Rif) (M. SERHOUAL, 2001.2002, sb 443).

❖ **Abuneqqab:** [avunəq̄qav], yella deg wammud-ntey s uẓar « NQB », Tizi Yennif, At Yanni, kendira d Uefir, At Yiraten, Isennağen, Taqsebt, ibđac..., s wazal n 80%, maca tella temđawit di temnađin nniđen s uẓar yemxallafen:

- Kesbibi : [kəsvivi], yella di temslayt n Delles, s wazal n 05%;
- Abuqamum : [avuqamum], yella di temslayt n Azeffun, s wazal n 05% ;
- Abuneqqar : [avunqar], di tmeslayt n Uḥriq d igreb, s wazal n 10%.

❖ **Adandu:** [adandu], sgt: idanduten [idanduθən], yekka-d s uẓar « DND », yella di temnađin n wammud-ntey: Ḥizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen, Taqsebt, Laezayeb, Ibđac, Iciqqar, Tinqqacin, Ahriq, Igreb, Adrar At Qđia, aweqqas..., s wazal n 100%, maca tella tamđawit di tantaliyin nniđen anda yemxallaf uẓar :

- Afullus irumeyen, (Chl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 82).

❖ **Afalku:** [afalku], aẓar-is « FLK », yella di temnaɣin n wammud-ntey: Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Iciqqar, Tineqqacin, Aefir, Delles, Laezayeb, Taqsebt, isennaġen, Adrar At Qɗiea, Hizer, Azeffun, Ibɗac, Ahriq, Igreb, s wazal n 80%, maca tella tella temɣawit ama di tantala taqbaylit ama di tantaliyin nniden:

- Afersiwan : [afərsiwan], yella di tmeslayt n Udekkar, s wazal n 05%;
- Ikəeb : [ikʕəb], aẓar-is «KƏB», yella di tmeslayt n Ssuq letnin d aweqqas akked kendira s wazal n 15% ;
- Elbaz : sgt : [ləvwaz], (Chl) (C.SID KAOUI, 1907, sb107) ;
- Eṭṭir el ħur : (Tm) (C.SID KAOUI, 1907, sb107).

❖ **Aferuġ :** [afəɾʁudʒ], sgt: iferraġ [ifəɾʁadʒ], aẓar-is «FRĠ», yella di 18 n temnaɣin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Adekker, Ibɗac, At Yanni, At Yiraten d Tneqqacin, Taqsebt, Laezayeb, Adrar At Qɗiea d Hizer, Azeffun, Iciqqar...), s wazal n 90%, maca tella temɣawit di tmeslayin i d-nezrew:

- Acillaw : [aʃillāw], sgt : icillawen [iʃillāwən], yekka-d s uẓar «CLW», yella di tmeslayt n Ssuq Letnin d Aweqqas, s wazal n 10%.

❖ **Afrux:** [afrux], sgt: ifrax [ifrax], aẓar-is «FRX», yella di 15 n temnaɣin n wammud-ntey: Ibɗac, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun d Isennaġen, Adrar At Qɗiea, Adekker, Kendira, Hizer d Uħriq, Igreb, Laezayeb, Taqsebt, s wazal 75%, am akken i t-nufa ama di temnaɣin i d-nezrew ama di tantaliyin nniden s uẓar yemxallafen:

- Afellus : [afəllūs], sgt: ifellas [ifəllās], yekka-d s uẓar «FLS» deg temslayin n Delles akked Uefir s wazal n 10%;
- Icewcew : [iʃəwʃəw], sgt : icewcwen [iʃəwʃwən], yella di tamnaɣt n Tizi Yennif, s uẓar «CW», s wazal n 05%;
- Acillaw : [aʃillāw], sgt : icillawen [iʃillāwən], yella di temnaɣt n Aweqqas d Ssuq Letnin, s uẓar »CLW», s wazal n 10%;

Ma deg tantaliyin nniden nnufa-t :

- Akicaw : [akifaw], (Chl) (S.CID KAOUI, 1907, sb 187) ;
- Acicaw : [aʃifaw], (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 187) ;
- Êkert, sgt : ikerten, (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 380).

❖ **Ajeħmum:** [aʒəħmum], sgt: ijeħmam [iʒəħmam], yella deg wammud-ntey: At Yiraten, Aefir, Delles, Tizi Yennif d Uzeffun, Aweqqas, Ssuq Letnin, Kendira, Tineqqacin, Iciqqar akked Isennağen(Iflissen), Taqsebt, Laezayeb, AdrarAt Qdīea, Adekkar d Hizer, s wazal n 85%, maca tella temdawit di temnađin nniden anda nnufa azar yemgarad :

-Azerketťif: [azərkəťťif], yella di temslayin n Uħriq, Igreb akked At Yanni, s wazal n 15%.

❖ **Ajħih:** [aʒhiħ], sgt: ijħihen [iʒhiħen], azari-is «JH », yella di temnađin n wammud-ntey: Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas d Ibdac, At yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen akked Uzeffun, Adrar At Qdīea, Kendira, Igreb d Uħriq, Ssuq Letnin, Iciqqar, Tineqqacin d Tizi Yennif s wazal n 95%, maca tella temdawit acku yella wanda nnufa awal yemgarad deg użar anda i-asqqaren :

- Ajniđ [aʒniđ], azar-is «JND», yella di temnađt n Hizer, s wazal n 05%.

Ma deg tantaliyin nniden nnuf-t :

- Azeuq : [azʕuq], (Tm) (A.BASSE, 1936, sb 70) ;

- Irwel : [irwəl], amaynu : [amajnu], aza:[aza], (Trg) (A.BASSE, 1936, sb 70).

❖ **Agenduz:** [aʒənduz], sgt: igendyaz [iʒəndjaz], azar-is « GNDZ », yella di 19 n temnađin: Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin d Ssuq Letnin, Aħriq, Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, At yiraten akked Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qdīea d Kendira, s wazal n 95%, Maca tella temdawit ama deg wammud-ntey ama di tantala tatergit d tcelħit anda i as-qqaren:

- Aywi : [aʁwi], sgt : Aya : [aʁa], (Chl) (S.CID KAOUI, 1907, sb 242) ;

- Aluki : [aluki], sgt : ilukyen [ilukjən], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 493)

❖ **Amergu:** [amərgu], sgt: imerga [imarga], yella deg wammud-ntey s użar«MRG», s ufmiđ n 90%, di temnađin n Hizer, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen, Taqsebt, Laezayeb, Ibdac, Tizi Yennif, Icciqar, Tineqqacin, Igreb, Aħriq, Adrar At Qdīea..., maca tella temdawit anda i t-nnufa azar yemgarad:

-Aderdrus : [ađərđrus], azar-is «DRS », deg temslayt n Aweqqas d Ssuq Letnin, s wazal n 10%.

❖ **Aqelwac** : [aqəlwaʃ], sgt : iqelwacen [iqəlwaʃən], yella deg temnaɖin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At Yanni d Udekkar, At Yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun akked Tizi Yennif, Ahriq, Igreb s uzar «QLWC », s wazal n 70%, maca tella tamdawit anda i as- qqaren:

- Ahuli : [aħuli], sgt : ihuliyen [ihulijən], azar-is « HL »yella di 06 n temnaɖin : Aweqqas, kendira, Ssuq letnin, Isennağen, ibɖac (timizar) akked Udrar At Qɖiea, s wazal n 30%.
- Aætrus : [aʃəθrus], sgt : iætrusen [iʃəθrusən], yekk-ad s uzar «ETRS», (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 43) ;
- Aætrus : [aʃətrus], sgt : iætras [iʃətras], yekk-ad s uzar «ETRS» (Mzb) (J.DELHEURE, 1984, sb 277).

❖ **Aruy** : [aruʃ], sgt: aruyen [aruʃən], yella deg temnaɖin n wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas d Ibɖac, At yiraten, Taqsebt, Laezayeb, Ssuq Letnin, isennağen d uzeffun, Igreb, Ahriq, Tizi Yennif, Kendira, Adrar At Qɖiea, Iciqqar akked tneqqacin, s ufmiɖ n 100%, s uzar «RY», maca nnufa tamdawit di tantala nniɖen anda i as-qqaren:

- Eɖɖerban : [əɖɖərban], (Tm) (C.SID KAOUI, 1907, sb 185).

❖ **Aserdun**: [asərðun], sgt: iserdyan [isərðjan], azar-is «SRDN», yella di temnaɖin n wammud-ntey i d-nezrew: Aefir, Hizer, Delles, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar d Ssuq Letnin, Ahriq , Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibɖac d Igreb, Laezayeb, Taqşabt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qɖiea akked Kendira, s wazal n 100%, maca tella tamdawit di tantaliyin nniɖen anda i as-qqaren:

- Lebyel : [ləbɛəl], sgt : lebyali [ləbɛali], yekk-ad s uzar «BYL», (Mzb), (J.DELHEUR, 1984, sb 09).

❖ **Awtul:** [awθul], sgt: iwθal [iwθal], yella deg wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten d Tneqqacin, Iciqqar, Ssuq tetnin, Tizi Yennif d Udekkar, Aweqqas, Laezayeb, Taqsebt, Isennağen, Azeffun akked kendira..., s uzar «WTL», s wazal n 100%, maca tella tamdawit di tantaliyin nniden anda i as- qqaren:

- Letninat : [lətninət], sgt : letninat [lətninat], yekk-ad s uzar «TN», (Chl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 145) ;
- Ayariziz : [aʁariziz], sgt : iyarzizen [iʁarizizən], yekk-ad s uzar «YRZ», (Rif) (M.SERGOUAL, 2001.2002, sb 396).

❖ **Awtul n lexla:** [awθul ləxla] sgt: iwtal n lexla [iwθal ləxla], yella deg wammud-ntey s uzar «WTL », Adekkar, At yanni, Aweqqas, At Yiraten d Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin d Iciqqar, Kendira, Isennağen akked Ssuq Letnin, Aweqqas, igreb, ahriq, ibdac, s wazal n 75%, maca tella tamdawit anda i as- qqaren:

- Aherri : [aħərri], yekka-d s uzar «HR», yella di 03 n temnađin: Hizer, Aefir d Delles, s wazal n 15% ;
Ajendi : [aʒəndi], yekka-d s uzar «JND», yella di 02 n tmeslayin: Adrar At Qdica d uzeffun s wazal n 10%, am akken i t-nnufa d awal nniden di tantaliyin tiyađ :
- Tayerzezt : [tajərzəzt], sgt : tiyerzaz [tijərzaz], azar-is «YRZ», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 243);
- Abekni : [abekni], sgt : ibeknitən [ibəkɲitən], azar-is «BKN», (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 284) ;
- Tawtilt : [tawtilt], sgt : tiwtulin [tiwtulin], (Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 148).

❖ **Ayaziɖ:** [ajaziɖ], sgt: iyuzad [ijuzad], tayaziɖt: [tajazit], sgt: tiyuzad [θijuzad], azar-is «YZD», yella di 19 n temnaɖin n wammud-ntey : Hizer, Tizi Yennif, ibɗac, At yanni, At yiraten, Tineqqacin d iciqqar, Aefir, Delles, Azeffun, Isennaɣen, Taqsebt, Laezayeb d Udrar At Qɗea, Ahriq, Igreb d Udekkar, Kendira akked Ssuq Letnin, s ufmiɖ 95%, maca tella temdawit:

- Afrux [afrux], sgt: ifrax [ifrax], Tafruxt: [θafruxθ], sgt: tifrax [θifrax], yekka-d s uzar «FRX», yella di tmeslayt n Aweqqas, s wazal 05%.

Ma deg tantaliyin nniɗen nufa-d :

- ékahi, sgt : ikehân, tékahit, sgt : tikehâtîn, (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, p.118, 378) ;
- Afullus, [afulfûs] sgt : ifullusen, [ifulfûsən], tafullust, [tafulfûst], sgt : tifullusin, [tifulfûsin], (Chl, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 61).

❖ **Azger :** [azgər], sgt: izgaren [izgarən], yella deg temnaɖin n wammud-ntey: Aefir, Hizer, Delles, At yanni, At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Ahriq, Tizi Yennif, Adekkar, Ibɗac... s uzar «ZGR », s wazal n 95%, maca yella wanda i d-nnufa tamdawit:

- Ayyug: [ajjūg], Azar-is «YG», di temnaɖt n: Aweqqas, s wazal n 05%.

Ma deg tantaliyin nniɗen nufa-t:

- Afunas : [afunas], sgt : ifunasen [ifunasən], yekk-ad s uzar « FNS», (Mzb) (J.DELHEURE.1984, sb 49) ;
- Aeejmi : [aʕəʒmi], sgt : ieejmiyen [iʕəʒmijən], yekk-ad s uzar «EJM», (Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 230).

❖ **Aewɗiw:** [aʕəwɗiw], yella deg temnaɖin n wammud-ntey: Azeffun, Ahriq, Igreb, Tizi Yennif d Hizer, At Yanni, Adekkar, At Yiraten, Aefir, Delles, akked Tineqqacin, iciqqar, ibɗac akked Udrar At Qɗea, s uzar «EWDW», s wazal n 70%, maca tella tamdawit anda i ibeddel uzar:

- Ajedeun : [aʒəðʕun], azar-is «JDEN», yella di tmeslayin n Ssuq Letnin, Aweqqas, Laezayeb d Taqsebt, Isennaɣen Akked Kendira, s wazal n 30%.

Ma deg tantaliyin nniɗen nnufa-t

- Yis : [jis], sgt : iksan [iksan], (Cha) (M.A.HADDADOU, 2006.2007, sb 223);

- Agmar : [aɣmar], sgt : igemrawen [igəmrawən], (Trg) (M.SERHOUAL, 2001.2002, sb 131) ;
- Amekta : [aməkta], sgt : imektaren [iməktarən], (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 52) ;
- Ays : [ajs], sgt : iysân [ijsan], (Trg) (J.M.CORTADE, 1969, sb 98).

❖ **Aɛejmi:** [aʕəjmi], sgt: iɛejmijen [iʕəzmijən], yella di temnaɗin i d-nezrew, Aweqqas, At yiraten, Azeffun, Laɛzayeb, Taqsebt d Isennaɣen, Tineqqacin, Ssuq letnin, Dellesd Udekkar, ẖizer, Iciqqar, Tizi ẖennif akked Kendira, Aḥriq, Igreb, Ibɗac, Adrar At Qɗiea d At Yanni, s uẖar «EJM», s wazal n 95%, akken i nnufa tamɗawit:

- Ajlie : [azliʕ], aẖar-is «JLE», yella di temnaɗt n Uɛfir, s wazal n 05%.
- Balluḥ : [balluḥ], sgt : id balluḥ [iðballuḥ], aẖar-is «EJM», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 08) ;
- Izimmer : [izimɰər], sgt : izammaren [izamɰarən], (Tm, Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 242) ;
- Alûki : [aluki], sgt : ilûkiyen [ilukijən], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 493).

❖ **Ayyul:** [aʕθul], sgt: iyyal [ikjal], yella deg wammud-ntey s uẖar«YYL», di temnaɗin n Isennaɣen, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Kendira, Ssuq Letnin, Tizi ẖennif, ẖizer, Aɛfir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Laɛzayeb, Taqsebt, Aḥriq, Igreb, Adrar At Qɗiea, Ibɗac, s wazal n 95%, akken nnufa tamɗawit:

- Amerkub : [amərkuv], sgt : lemrakeb [ləmrakəv], yekk-ad s uẖar «RKB», yella di temnaɗt n At Yiraten, s wazal n 05%.

Ma deg tantaliyin nniɗen nnufa-t :

- Ayheɗ : [ajhəɗ], sgt : ihêɗân [ihêɗan], aẖar-is (YHD), (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 29).

❖ **Bururu:** [vururu], yekka-d s uẓar «BR» yella di temnaḍin n wammud-ntey: Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten d Isennaḡen, Taqsebt, Laezayeb, Ibḍac, Icciqar, Tinqacin d Uḡriq, Igreb, Adrar At Qḍiea, Azeffun, Aefir, Delles akked Aweqqas, Ssuq Letnin..., s ufmiḍ n 100%, maca nufa tamdawit ayen yaenan tantaliyin nniḍen:

- Tawukt : [tawukt], sgt : tiwuka [tiwuka], (Chl) (S.CID KAOUI, 1907, sb 26) ;
- Tamukt : [θamukθ], sgt : timuka [θimuka], (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 26) ;
- Bûhân : [buhân] sgt : bûhânen [buhânən], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 250).

❖ **Ibellirej:** [ibəllirəʒ], sgt: ibellirjen [ibəllirʒən], aẓar-is «BLRJ», yella deg temnaḍin n wammud-ntey: At Yanni, At Yiraten, Ssuq Letnin, Hizer, Aḡriq d Igreb, Aweqqas, Kendira, Aefir, Delles d Udrar At Qḍiea, Ibḍac, Taqsebt, Laezayeb, Isennaḡen akked iciqqar, tineqqacin, Azeffun, Adekkar akked Tizi Yennif, s ufemiḍ n 100%.

Ma deg tantaliyin nniḍen nnufa-t

- Ihaffar : [lhaffar], sgt : [ihaffarən], (Tm) (S. CID KAOUI, 1907, sb 53);
- Aṛellengum : [arəlləndʒum], sgt : [arəlləngam], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 101).

❖ **Ifker:** [ifkər] asg: ifekran [ifəkran], yekk-ad s uẓar «FKR», yella deg wammud-ntey i d-nezrew: Hizer, Aefir, Delles, At yiraten, Laezayeb, Taqsebt, isennaḡen, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq letnin, Aḡriq, Igreb, At yanni, Adekkar, Timizer, Azeffun, Adrar at qḍiea, Tizi Yennif, kendira akked aweqqas, s wazal n 100%, ma deg tantaliyin nniḍen nnufa-t :

- Bu terga : [butərɡa], sgt : id butegra [idbutərɡa], (Chl) (S.CID KAOUI, 1907, sb 234).

❖ **Ikerri:** [ixərri], asg: akraren [ixrarən], aẓar-is «KR», yella di 14 n temnaḍin n wammud-ntey: Isennaġen, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar at qḍiea, Kendira d Ssuq letnin, Ahriq, Igreb, At yanni, Adekkar, Aweqqas, timizer akked At yiraten, s wazal n 70%, maca tella temdawit anda ibeddel uẓar:

- Ufrik : [ufriχ], ufriken [ufriχən], aẓar-is (FRK), di 01 n temnaḍt n Hizer, s wazal n 05%, am akken tella temdawit :
- Aḥuli : [aḥuli], sgt : iḥuliyen [iḥulijen], aẓar-is (HL), yella di 04 n temnaḍin : Aefir, Delles, Taqsebt d Laezayeb, s wazal n 20%;
- Axerfi : [axərfi], sgt : ixerfiyen [ixərfiyən], aẓar-is (XRF), yella di temnaḍt n Tizi Yennif, s wazal n 05%.
Deg tantaliyin nniden nufa-t :
- Ulli: [ulfi], yekk-ad s uẓar-is (L), (Chl, Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 163).

❖ **Ilef:** [iləf] sgt : ilfan [ilfan], aẓar-is «LF», yella di temnaḍin n wammud-ntey, At yiraten, Laezayeb, Taqsebt, Isennaġen, Tineqqacin, Delles, Aefir, Adekkar, Hizer, Iciqqar, Tizi Yennif akked At Yanni, Ahriq, igreb, Adrar At Qḍiea akked Ibdac s wazal n 80%, maca tella tamdawit:

- Aḥelluf: [aḥəlɫuf], aẓar-is «HLF », di 04 n temnaḍin n wammud-ntey: (Aweqqas, Azeffun, Kendira d Ssuq letnin), s wazal n 20%.
- Bulxir n ɛari: [bulxir n ɛari], (Tm) (S.CID KAOUI.1907, sb 215);
- Ilef n tagant : [iləftagant], (Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 215) ;
- Azûbara : [azubara], sgt : izubarâten [izubaratən], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 434).

❖ **Imerqem:** [imərqəm], sgt: imerqmen [imərqmən], timerqemt: [θimərqəmθ], sgt: timerqmin [θimərqmīn], yella deg wammud n temnaḍin i d-nezrew: Tizi Yennif, Ibdac, Adrar At Qḍiea, At Yanni, At Yiraten, Aefir, Delles, Isennaġen, Taqsebt, Laezayeb, Ahriq, Igreb, Adekkar..., s wazal n s uẓar «RQM», s wazal n 90%, maca tella temdawit:

- Tagtiṭ n ugiçaw : [θaxtiṭugiçaw], yella di temnaḍt n Ssuq Letnin d Aweqqas, s wazal n 10%;
- Tasennant: [tasənnat] (Tch, Tm) (S. CID KAOUI, 1907, sb 51).

❖ **Inisi:** [inisi], sgt: iniswen [iniswən], aẓar-is «NS», yella di 18 n temnaḍin i d-nezraw, Aɛfir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Ibdac, At yiraten, Taqsebt, Laezayeb, Ssuq Letnin, isennaḡen d uzeffun, Igreb, Aḥriq, Kendira, Adrar At Qḍiɛa, Iciqqar akked tneqqacin s wazal n 90%, akken tella temdawit:

- Aqenfad: [aqənfuð], sgt: iqənfad [iqənfəð], Yella di 02 n temnaḍinn: Ḥizer akked Tizi Yennif, s wazal n 10%,
- Bu mḥend: [bumḥənd], sgt: id bu mḥend [idbumḥənd], (Chl) (C.SID KAOUI, 1907, sb 125).

❖ **Itbir:** [iθvir], itbiren [iθvirən], yella deg wammud-nTey s uẓar «TBR», Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin d Iciqqar, Azeffun, Isennaḡen, Taqsebt, Laezayeb akked Uɛfir, Delles, Ḥizer, Aḥriq, Igreb, Adekkar d Kendira, Adrar At Qḍiɛa akked Ibdac, Ssuq Letnin s wazal n 100%, maca tella temdawit di tantala nniḍen:

- Akekkemaz: [akəkḥəmaz], sgt: ikekkemâzen: [ikəkḥəməzən], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 363).

❖ **Izirdi:** [izirdi] asg: izirdiyen [izirðijən], aẓari-is «ZRD», yella di temnaḍin n wammud-ntey: Ḥizer, Aɛfir, Delles, At Yanni, At Yiraten d Udekkar, Isennaḡen, Ibdac, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin akked Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qḍiɛa, Ssuq Letnin d Tizi Yennif, Aweqqas, Kendira, Igreb d Uḥriq, s wazal n 100%, akken tella temdawit di tantaliyin nniḍen:

- Ačɛab: [itʃʁav], sgt: ičɛəben [itʃʁavən], aẓar-is «ČEB», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 25);
- Abayyu: [abaɣɣu], sgt: ibuyya [ibuyɣa], (Chl) (S.CID KAOUI, 1907, sb 205);
- Ettaɛleb: [əttaɛləb], (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 205).

❖ **Izimer:** [izimər], sgt: izamaren [izamarən], aẓar-is «ZMR» yella di 20 n temnadin n wammud-ntey: Ḥizer, Aɛfir, Delles, At Yanni, At Yiraten d Udekkar, Isennaḡen, Ibdac, Laezayeb, Taqsebt, Tineqqacin akked Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qḍiɛa, Ssuq Letnin d Tizi Yennif, Aweqqas, Kendira, Igreb d Uḥriq, s wazal n 100%, maca tella temdawit di tantaliyin nniḍen anda yemxallaf uẓar:

- Axruf: [axruf], yekk-ad s uẓar «XRF», (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 28);

- Leffar: [ləffar], yekk-ad s uẓar «LFR», (Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 28);
- Abagug: [abagug], sgt: ibgâg [ibgâg], yekk-ad s uẓar «BG», (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 18);
- Aɛelluč: [aʕəlɫutʃ], sgt: iɛellač [iʕəlɫatʃ], yekk-ad s uẓar «ELČ», (Mzb) (J.DELHEURE, 1984, sb 273).

❖ **Iziwec:** [iziwəʃ], yekkad s uẓar «ZWC» yella di temnaɖin n wammud-ntey: Hizer, Aɛfir, Delles, At Yanni, At Yiraten d Udekkar, Isennağen, Ibɖac, Laɛzayeb, Taqsebt, Tineqqacin akked Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qɖiea, Ssuq Letnin d Tizi Yennif, Aweqqas, Kendira, Igreb d Uħriq, s ufmiɖ 100%, am akken tella temɣawit:

- Tɣukki, sgt: tiɣukkiwin, (mzb) (J.DELHEURE, 1984, sb 249).

❖ **Lvaz:** [lvaz], sgt: lvazat [lvazaθ], yella deg wammud-nney s uẓar «BZ», yella di temnaɖin n Tizi Yennif, Ibɖac, At Yanni, At Yiraten d Tneqqacin, Icciqar, Delles, Azeffun, isennağen, Taqsebt akked Laɛzayeb, Adrar At Qɖiea, Aħriq, Igreb, Kendira d Hizer Adekkar, Ssuq Letnin d Aweqqas, s wazal n 95%, maca yella wanda tella tamɣawit, deg tantaliyin nniɖen nnufa aẓar yemxlafen:

- Ijidar: [iʒiðar], asg: ijudar [iʒuðar], (Cha) (M.A.HADDADOU, 2006.2007, sb 68);
- Ihedar: [ihəðran], asg: ihedrân [ihəðran], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 19);
- Neser: [nəsər], (Tch, Tm) (S.Cid KAOUI, 1907, sb 28).

❖ **Isyi:** [isʷi], sgt: isyan [isʷan], aẓar-is «SY», yella deg temnaɖin n wammud-ntey: Aɛfir, Hizer, Delles, At yanni d At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Ssuq Letnin, Igreb d Uħriq Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas, Ibɖac, Laɛzayeb akked Taqṣabt, Isennağen, Azeffun, Adrar At Qɖiea akked Kendira, s ufmiɖ 100%, akken tella temɣawit di tantaliyin nniɖen:

- Azez: [azəz], sgt: izazzen [izazʒən], (Trg) (J.M. CORTADE, 1967, sb 493).

❖ **Şşibus:** [ṣṣibus], yekka-d s uẓar, «SBS», deg tmeslayt n Tizi Yennif, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin d Iciqqar, Adrar at Qđiea, Ibđac, Ahriq, Igreb, Laezayeb d Teqsebt, Hizer, Isennağen, Adekkar akked Uzeffun, Aefir, Delles, s wazal n 85%, maca tella tamɣawit ama di temnađin n laqbayel ama di tantaliyin nniden s uẓar yemgaraden ;

- Tejjaj: [təʒʒaj], aẓar-is «TJQ», yella di temnađt n Aweqqas akked Ssuq letnin, s wazal n 10%;
- Abuεemmac: [Avuεəm̄maʃ], qqaren-t di tmeslayt n Kendira, s wazal n 05%;
- Bu-nnini, sgt: id bu-nnini, (mzb) (J. DELHEURE, 1984, sb130).

❖ **Tabrikt:** [θavriχθ], yekka-d s uẓar « BRK », yella di temnađin n wammud-ntey: Kendira, Adekkar, At Yiraten, Aweqqas d Ssuq Letnin, Ahriq d Igreb, Tizi Yennif, Iciqqar, Tineqqacin, isennağen, Azeffun d Udrar At Qđiea, Laezayeb, Taqsebt, Delles akked Ibđac, Aefir, Hizer, s wazal n 100%, maca tella tamɣawit di tantaliyin nniden:

Afullus ewaman, sgt: ifullusen ewaman, (Tch, Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 47).

❖ **Tadyayat:** [θaḍkakaṭṣ], sgt: tiḍyayatin [θið̣kakaṭθin], aẓar-is «DY», tella di 14 wammud-ntey: Hizer, Aefir, Delles, Adekkar, Ibđac, At yiraten, At yanni, Issennağen, Iciqqar Tineqqacin d Udrar At Qđiea, Igreb, Ahriq, Tizi Yennif, Aweqqas d Ssuq Letnin, s wazal n 75%, maca yella wanda i t-nnufa d awal nniden anda ibeddel uẓar:

- Fertelxid: [fərθəlxið], yella di temnađt n Kendira, s wazal n 05%;
- Cabħa: [ʃabħa], tella di 2 n temnađin: Tineqqacin d Iciqqar, s wazal n 10%;
- Cabħa mi ẓulad: [ʃavħamikulað], tella di 2 n temnađin: Taqsebt akked Laezayeb s wazal n 10%.

❖ **Tafunast:** [θafunasθ], sgt: tistan [θisθan], aẓar-is« FNS » yella di 15 n temnadin n wammud-ntey: Hizer, At yanni, Adekkar, Aweqqas d Ibđac, At yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar At Qđiea akked Kendira, Ssuq Letnin, Tizi Yennif, Ahriq d Igreb, s wazal n 75%

- Tawmat: [θawmat̪], sgt: tiwmatin [θiwmaθin], tella di 5 n temnaḍin: Aɛfir, Delles, Laɛzayeb, Taqsebt d Isennaḡen, s uẓar «WM», s wazal n 25%;
- Tesut: [θasuθ], sgt: tisita [θisiθa], yekk-ad s uẓar «S », (Trg) (J.M. CORTAGE, 1967, sb 490);
- Tamugayt: [tamugajt], sgt: timugayin [timugajin], yekk-ad s uẓar «MGY », (Tm) (S.CID KAOUI, 1907, sb 241).

❖ **Tagerfa:** [θaɣərfa], sgt: tigerfiwin [tigərfiwin], azar-is «GRFW», yella di 18 n temnaḍin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Adekkar, Ibḍac, At Yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Aɛfir, Delles, Isennaḡen, Taqsebt, Laɛzayeb, Adrar At Qḍiɛa, Igreb, Kendira, Hizer, azeffun, Ahriq, s wazal n 90%, maca tella temdawit anda i ibeddel akk uẓar:

- Laɛqab: [laɣqav], azar-iq «EQB», yella di temnaḍin n Ssuq Letnin akked Aweqqas, s wazal n 10%,
- Aɣaleḡ, sgt: iɣalḡiwen, yekka-d s uẓar «RLĠ», (trg) (J. Marie CORTADE, 1967, sb 118).

❖ **Tamilla:** [θamilla], sgt: timilwin [θimilwin], yella di temnaḍin n wammud-ntey: Tizi Yennif, Ibḍac, At Yanni d At Yiraten, Adrar At Qḍiɛa, Ahriq, Igreb, adekkar akked Kendira Hizer d Uzeffun, Laɛzayeb, Taqsebt d Isennaḡen, Tineqqacin, Iciqqar, Delles akked Aɛfir, suẓar «ML», s wazal n 90%, maca tella temdawit anda ibeddek akk uẓar:

Tigerger: [θigərgər], di temslayt n Ssuq Letnin akked aweqqas, s wazal n 10%.

❖ **Tasemmant:** [θasəm̃mant], s uẓar «SMN», yella di 15 n temnaḍin n wammud-ntey: At Yanni, Delles, Adrar At Qḍiɛa d Ibḍac, At Yiraten, Aɛfir, Kendira, Azeffun, Tineqqacin, Iciqqar d Aweqqas, Ssuq Letnin, Taqsebt, Laɛzayeb akked Isennaḡen s wazal n 75%, maca tella temdawit di temnaḍin nniden anda i as-qqaren:

- Tibirfelt: [θibirfəT], azar-is «BRFL», tella di temnaḍt n udekkar, s wazal n 05%;
- Mezdel sekkur: [məzdəlsəḳkur], tella di temnaḍt n Hizer, s wazal n 05%;

- Tajirwa: [θazirwa], aẓar-is «JRW», yella di temnaɣt n Tizi Yennif, s wazal n 05%;
- Tagertfelt: [θaxərtfəT], yella di temnaɣt n Igreb (ilula umalu) akked Ahriq (Buzgan),
- s wazal n 10%;
- Tasekkurt umajaɛ: [tasəkkurtumazaɕ], (Rif) (M.SERHOUAL, 2001-2002, sb 523).

❖ **Tayaɣt:** [θaɣat] sgt: tiyetten [θiɣəttən], aẓar-is «VD», yella di 20 n temnaɣin n wammud-ntey: Aɛfir, Delles, Adekkar, Ibɗac, At yiraten, kendira, Isennaɣen, Tineqqacin, Igreb, Ahriq, Hizer, At yanni, Laɛzayeb, Taqsebt, Iciqqar, Azeffun, aweqqas, Adrar at qɗia, Ssuq letnin, Tizi Yennif, s ufmiɗ 100%, maca tella tamɣawit di tantala tatergit anda i as-qqaren:

- Tiys: [tiɣs], sgt: ulli [ulfi], (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 99).

❖ **Tifirellest:** [θifirəlɛsθ], sgt: tifirellas: [θifirəlɛs], aẓar-is «FRLS», yella di 18 n temnaɣin n wammud-ntey: (Tizi Yennif, Ibɗac, At yanni, At Yiraten, Tineqqacin, Iciqqar, Aɛfir d Delles, Taqsebt, Laɛzayeb d Udrar At Qɗia, Igreb, Ahriq, kendira, Hizer, azeffun, Adekkar, Aweqqas Ssuq letnin kendira akked isennaɣen), s wazal n 100%, maca nnufa tamɣawit di tantaliyin nniɗen s uẓar yemgaraden:

- Elxuttif, sgt, elkhettifat (Chl, Tm) (S.CID.KAOUI, 1907, sb 125);
- Emester, sgt: imesteren (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 251).

❖ **Tikkuk:** [tikkuɣ], yella di 20 n tmeslayin n: Delles, At Yiraten, Aɛfir, Taqsebt d Laɛzayeb, Isennaɣen, Azeffun, Igreb, Ahriq akked Udrar At Qɗia, Ibɗac, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin d Kendira, Tineqqacin, Iciqqr, Tizi Yennif, At Yanni akked Hizer, s ufmiɗ 100%, maca nnufa tamɣawit :

- Akekemaz [akekkəmaz], sgt: ikekemâzen [akekkəmaz], (trg) (J. Marie.CORTADE, 1967, sb 493).

❖ **Tirlilil:** [tirlilil], d isem uddis, Ṭir: aẓar-is «TR», Ilil: aẓar-is «L», yella deg wammud-ntey i d-nezrew: Tizi Yennif, Delles, æfir, azeffun, Adrar At Qḍiea, Isennaġen, Tineqqacin, Iciq̣qer, Ibḍac, Læzayeb, Taq̣sebt, At Yiraten, s wazal n 60%, akken i d-nnufa tamdawit anda ibeddel akk uẓar:

- Amčayyay: [amṭʃæḳjaj], aẓar-is «MČY», di temslayt n At Yanni, s wazal n 05%;
 - Zaynenna: [zaḳnən̄na], di temnaḍin n Igreb d Uḥriq, s uẓar «ZYN», s wazal n 10%;
 - Asajlal: [asajlal], aẓar-is «SYL», di temslayt n Ḥizer, s wazal n 05%;
 - Ayyul n yiḍ [æḳjuḷg̣g̣iḍ], di tmeslayt n Udeḳkar, s wazal n 05%;
 - Tagṭiṭ yiṭ: [θag̣ṭiṭj̣iṭ], di 03 n temnaḍin: Aweqqas, Ssuq Letnin d Kendira, s wazal n 15%;
- Aferṭeṭta, sgt: iferṭeṭṭâten, (Trg) (J.Marie.CORTADE, 1967, sb 97).

❖ **Tixsi:** [θixsi], sgt: ulli [ulfi], aẓar-is« XS» yella di 20 n temnaḍin n wammud-ntey: Aefir, Ḥizer, Delles, At yanni d At yiraten, Tineqqacin, Ssuq Letnin, Aḥriq, Tizi Yennif, Adekkar, Aweqqas d Timizar, Læzayeb, Taq̣sabt, Isennaġen akked Uzeffun, Adrar At Qḍiea d Kendira, s wazal n 100%, ma di tantaliyin nniden nnufa-t:

- Tilli: [tilli], sgt: tilla [tilla], yekk-ad s uẓar «TL», (Chl) (S.CID KAOUI.1907, sb 45);
- Thell: [thell̄], sgt: tihattin [tihaṭ̣fin], yekk-ad s uẓar «HL», (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 71).

❖ **Uccen:** [uʃʃən] sgt: uccanen [uʃʃanən], aẓar-is «CN », yella di 20 n temnaḍin n wammud-ntey: Ḥizer, Aefir, Delles, At yanni, Adekkar, Aweqqas, Timizer, At yiraten, Læzayeb, Taq̣sabt, Isennaġen, Tineqqacin, Iciqqar, Azeffun, Adrar at qḍiea, kendira, Ssuq letnin, Aḥriq, Tizi Yennif d Igreb, yef ufemiḍ n 100%, ma deg tantala tatergit nnufa-t:

- Abeggi: [Abəgg̣i], sgt: ibeggân [ibəgg̣ân], yekk-ad s uẓar «BG», (Trg) (J.M.CORTADE, 1967, sb 90).

❖ **Zzayla:** [ẓzajla], sgt: zzwayel [ẓzwayəl], azar-is «ZYL», tella di 18 n temnaɗin wammud i d-nezrew: Hizer, Aɛfir, Delles, At yanni, Adekkar d At yiraten, Laɛzayeb, Taqsebt, Isennaɣen, Tineqqacin d Iciqqar, azeffun, Kendira, Adrar At Qɗiea akked Ibdac, s wazal n 90%, akken i t-nnufa d awal nniden:

- Taserdunt: [θasərðunt], azar-is «SRDN », tella di 02 n tmeslayin: Aweqqas d Ssuq Letnin, s wazal n 10%;
- Telbeyla: [təlbəɣlət] sgt: it telbeyla [itəlbəɣla], yekk-ad s uzar «BYL», (Mzb) (J.DELHEUR, 1984, sb 09).

❖ **Ɛezzi:** [ɣəẓzi], sgt: iɛɛzwa [iɣəzwa], azar-is «EZ», yella di 17 n temnaɗin n wammud-ntey: At Yiraten, Azeffun d Uɣriq, Igreb Adekkar, Hizer akked kendira, Ssuq Letnin, Ibdac, At Yanni d Udrar At Qɗiea, Iciqqar, Aɛfir, Delles, Taqsebt, Laɛzayeb d Iflissen, s wazal n 85%, akken i t-nnufa d awal nniden:

- Aɛɛzwan: [aɣəzwan], yella di temnaɗin n: Tizi Yennif akked Tneqqacin, s uzar «EZWN», s wazal n 10%.
- Azaḥnir: [azaḥnir], yella di temnaɗt n Aweqqas, s uzar «ZHNR», s wazal n 05%.

Tagrayt:

Deg uɣric-agi nezrew amawal i d-negmer deg temnaɗt n leqbayel. Nufa-d mgaraden ama gar temnaɗin-agi, ama gar tantaliyin-nniden:

- Aṭas n wawalen mgaraden deg uzar maca anamek-nsen d yiwen;
- Llan wawalen sẹan yiwen uzar ma d anamek yemgarad;
- Nufa-d awalen uddisen;
- Akken i d-nnufa kra n yismawen imerɗilen, kkan-d seg tutlayt n taɛrabt.

Tagrayt tamatut

Tazrawt-ntey toud yer trakalt tesnilest, deg-s nezrew taknayt n uktawal n yisemawen n iyersiwen d yifrax gar 20 n temnaḍin n tmurt n leqbayel, anda di taggara n tesleḍt-agi nessawed ad d-nekkes iswiren n tutlyat deg yemgarad wammud-ntey almend n temnaḍin ideg ay t-id- negmer.

Deg ixef amezwaru, newwi-d awal yef ugmer d usenked n wammud, d tarrayt n unadi, akken dayen i d-neglem imselyuyen d temnaḍin n tezrawt-ntey, deg wammud-a nessawed nejmeɛ-d azal n 61 n wawalen n yiɣersiwen d yifrax di temnaḍin n wammud-ntey.

Deg ixef wis sin negga taseleḍt tamsisliṭ i wawalen-a, taseleḍt-agi d tin i ay-d-isebgnen kra n yeswiren i deg ttemgaradent tmeslayin n teqbayliṭ am tegnayri, abeddel n teyra, abeddel n kra n tergalin am [d] yettuɣal d [t], [l] yesea ugar n temɗawit [j], [lʰ], [lʰ], rnu yer waya targalt (ğ) yettunḥsab d tamɗawit n (j), yef aya di kra n temnaḍin (j) yettwantaq d (ğ) ma yella di kra n tantaliyin nniden neger tamawat d akken nnufa-d ayelluy n tergalit n ufeggag (d) di tantala n tmaziyt n lmerruk, deg umedya agenduz i yuɣalen agennuz, akken i nettwali imesli azenziy [ɣ] i yettwantaqen di teqbayliṭ yettuɣal d [g] d anaggay di tantaliyin n tmaziyt d temzabit.

Ma d ixef wis kraḍ d tasleḍt n umawal. Nufa-d deg-s awalen yesdukkel-iten uzar maca anamek yemgarad amedya: aḥuli s uzar «HL» yesea sin n yinumak aqelwac di tmeslayin n Aweqqas, Kendira, Ssuq Letnin, Isennağen, Ibḍac (timizar) akked Udrar At Qḍia, deg unamek ikerri di temslayin n Taqsabt, Laɛzayeb, Aɛfir, Delles, akken i d-nnufa wid yemgaraden deg uzar maca yiwen n unamek amedya: amergu s uzar «MRG» di temslayin n Hizer, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennağen, Taqsebt, Laɛzayeb, Ibḍac, Tizi Yennif, Icciqar, Tineqqacin ...ma di temslayin n Aweqqas, Ssuq Letnin qqaren: aderdrus s uzar «DRS».

Yer tagara n umahil-agi-ntey, nexdem-d kra n tkerdiwin n trakalt tutlayant akken ad d-nsefhem yerna ad d-nessebgen tasleḍt-ntey am akken ara att-id-yessebgan yal amnadi deg trakalt n tesnilet.

Tiybula

ALLAOUA Madjid, 1994. *Variation phonétique et phonologique en kabyle*, in *Etude et Document Berbère 11*, Paris, Boîte à Document.

AMEUR Meftaha, 1990 : « *A propos de la classification des dialectes berbères* », *Etudes et Documents Berbères* 7, pp.15-27.

BASSET André, 1929 : *Etudes de géographie linguistique en Kabylie (sur quelques termes concernant le corps humain)*, Paris, Librairie Ernest Leroux.

BASSET André, 1936. *Atlas linguistiques des parlers berbères : Algérie-Territoires du Nord (Noms d'animaux domestiques /Fascicule I : Equidés)*. Alger : Université d'Alger.

BASSET André, 1939. *Atlas linguistiques des parlers berbères : Algérie-Territoires du Nord (Noms d'animaux domestiques /Fascicule II : Bovins)*. Alger : Université d'Alger.

BASSET André, 1946 : « *Le Système de phonologie du berbère* », *GLECS* IV. pp.33-36.

BASSET André, 1952 : *La Langue berbère*, (*Handbook of African Languages, PartI*) London : Oxford University International African Institute.

BASSET André, 1959. *Articles de dialectologie berbère (préfacé par Emile BENVENISTE)*. Paris : Klincksieck.

BOUKHERROUF Ramdane, 2011 : « *Les réalisations phonétiques en kabyle, le cas de la tension consonantique en berbère (kabyle)* », *Pluralità e dinamismo culturale nelle società berbere attuali, Studi africanistici. Quaderni di studi Berberi e Libico-berber ; I, Università degli studi di Napoli L'Orientale : Dipartimento di studi e ricerche su africa e paesi arabi*, Unior, Napoli, pp.27-32.

CHAKER Salem, 1972, « *La langue berbère au Sahara*», *Revue de l'Occident musulman et de la Méditerranée*, Volume11, Numéro 1, pp. 163-167.

CHAKER Salem, 1977. *Manuel de linguistique berbère (Problème de phonologie berbère (kabyle))*, Ed, ENAG, Alger, pp.77-116.

CHAKER Salem, 1971. *Spirantisme en berbère en GLECS*, tome xvi, p.3.

Challah Seïdh, 2013 : « *corpus (linguistique) et cartographie : l'interprétation de certains phénomènes de variation régionale (à « Tizi-Ouzou »* », *Iles d Imesli N°5, Laela-UMMTO*, pp.169-194.

CID KAOULS, 1907. *Dictionnaire Français-Tachelhit et Tamazight (dialectes berbères du Maroc)*. Paris

CORTADE, J, M. 1967. *Lexique Français-Touareg (dialecte du l'Ahaggar)*.

DALLET, J.M. 1982. *Dictionnaire Kabyle-Français, parler des Ath-Menguellat*. Ed : Algérie, SELAF. Paris.

DALLET, J. M.1960. *Zoologie populaire kabyle, lewħuc s leqbayel*, S.N Algerie.

DELHEURE.J.1984. *Agraw n yiwalen Tumzabt-Tafrensis*. SELAF. Paris.

DUBIOS.J.1994. *Dictionnaire de linguistique et des sciences de langages*. Ed : Larousse. Paris.

GALAND 2010, *Regards sur le berbère. Centro Studi Camito-Semitici, Milan 2010*, p. 386.

GALAND Lionel, 2001, "Plaidoyer pour la comparaison", dans Dymitr Ibriszimow et Rainer Vossen (éds.), *Études berbères. Actes du 1. Bayreuth-Frankfurter Kolloquium zur Berberologie*.

GALAND Lionel, 2002. "Unité et diversité du vocabulaire berbère". In Etudes de linguistique berbère. : 375-390. Leuven- Paris : Peeters. [(1970.) in Atti Della Settimana maghrebina, (Cagliari, 22-25 maggio 1969). 5-16. Milano : Giuffrè (Università di Cagliari, Pubblicazioni della Facoltà di Giurisprudenza, Serie II (Scienze politiche), Istituto di Studi Africani).

GALAND Lionel, 2002, *Études de linguistique berbère*. Peeters, Louvain / Paris

GALAND Lionel, 2002. "Géographie linguistique dans la région d'Imi n-Tanout (Grand Atlas marocain)" In Etudes de linguistique berbère. : 391-405. Leuven-Paris : Peeters.

HADDADOU, M.A. 2006-2007. Dictionnaire des racines berbères communes. HCA.

HANOUTEAU, A. LETOURNEUX, A. *La Kabylie et les coutumes kabyles*. Tom2, Ed Bouchain, Paris.

HASSANI Saïd : 2015. « Base de données kabyles : corpus, données et exploitation » *Iles d imesli*, LAELA, UMMTO. Pp.163-191.

HASSANI Said, 2015 « Base de données kabyles : corpus, données et exploitation », *Iles d Imesli* N°7, LAELA-UMMTO, pp.163-191
<http://revue.ummto.dz/index.php/idi/article/view/1387>

IBN Khaldoun, 2013 : *Histoire des Berbères et des dynasties musulmanes de l'Afrique Septentrionale*, Alger, Berti éditions.

IDRISSI. Abdessamad.2016. Amawal.net. IRCAM.

KOSSMAN Maarten, 1999 : *Essai sur la phonologie du proto-berbère*, Allemagne, RUDIGER Koppe VERLAG KOLN.

LACEB, Mohand-Oulhadj. 2000. Présentation du système phonologique kabyle, études et documents berbères.

LAFKIOUI Mena, 2007. Atlas linguistique des variétés berbères du Rif. [Berber studies, volume 16]. Koln : Rudiger Koppe Verlag.

LEHMAN.A et BERTHET.F.M. 2000. Introduction à la lexicologie, sémantique et morphologie, Ed. Nathan, Her.p.03.

MADOUI Khellaf, 1995. Contribution à la géographie linguistique de la petite-Kabylie. [Mémoire de magister]. Bejaia : Université de Béjaia. 193

MADOUI Khellaf, 1996. "Etudes de géographie linguistique en Petite-Kabylie". In *Etudes et Documents Berbères*, N° 14. : 107-118. [Aix-en-Provence] : [Edisud].

MANSOURI, H.A.2004. Amawal n tamazight tatrart, Haut Commissariat à l'Amazighité.

NAÏT-ZERRAD Kamal, 2004a. *Linguistique berbère et applications*. Paris : l'Harmattan.

NAÏT-ZERRAD Kamal, 2004b. "Kabylie - Dialectologie" in CHAKER, Salem (Directeur de la publication), Encyclopédie berbère, Tome XXVI : Judaïsme - Kabylie. : 4067-4070. Aix-en-Provence : Edisud.

NAIT-ZERRAD, K. 2004. Kabylie dialectologie, in 26/judaïsme-Kabylie ax-en-province, edisud.

NOUH, Adbellah. 2006-2007. Amawal n Teqbaylit d Tumẓabt. HCA.

RAMDANE Boukherrouf & TIGZIRI Noura, 2015, « Base de données kabyles : collectes de données et applications. Synchronisation texte / son », *Iles d Imesli* N°7, LAELA-UMMTO, pp.193-205.

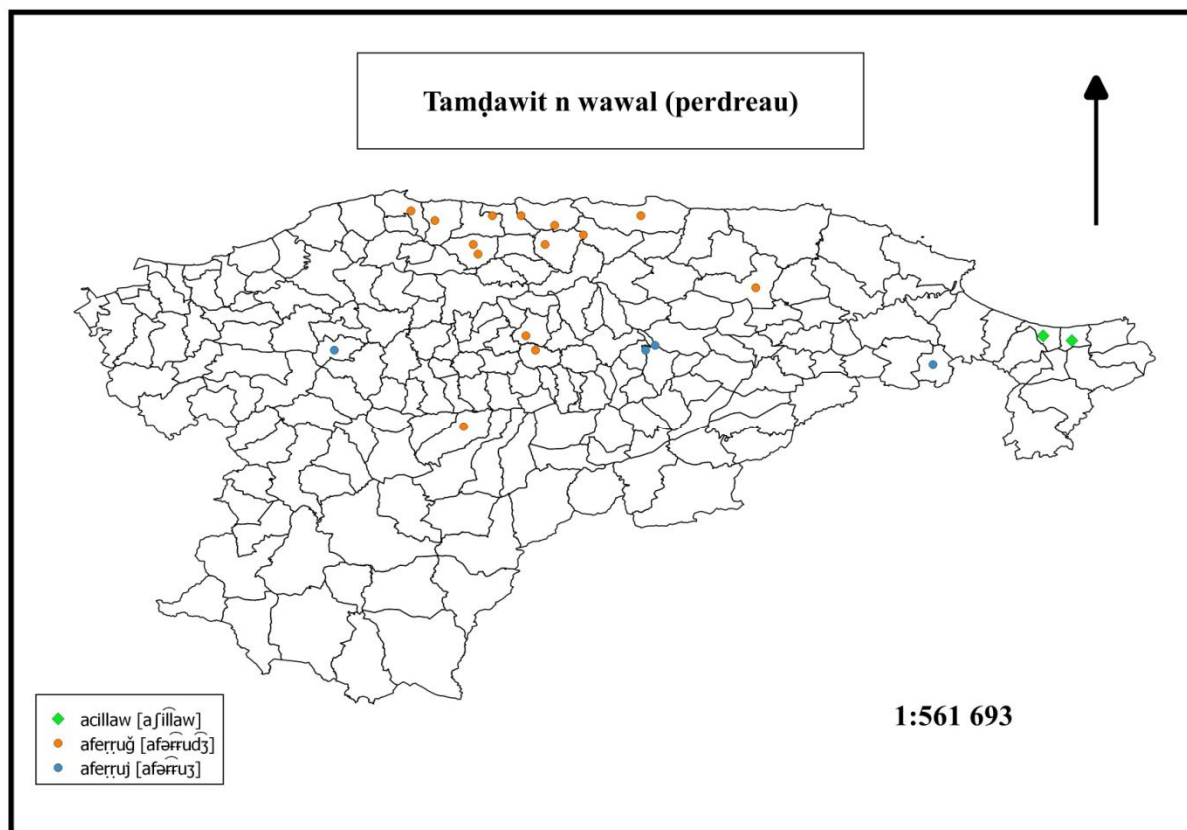
<http://revue.ummto.dz/index.php/idi/article/view/1388>

SERHOUAL, M. 2001-2002. Dictionnaire Tarifit-Français. Université Abdelmalek Essaâdi.

TIGZIRI, Noura, 2004 : « Phonétique et phonologie du berbère », *Actes des stages et de perfectionnement pour les enseignants de Tamazight*, HCA

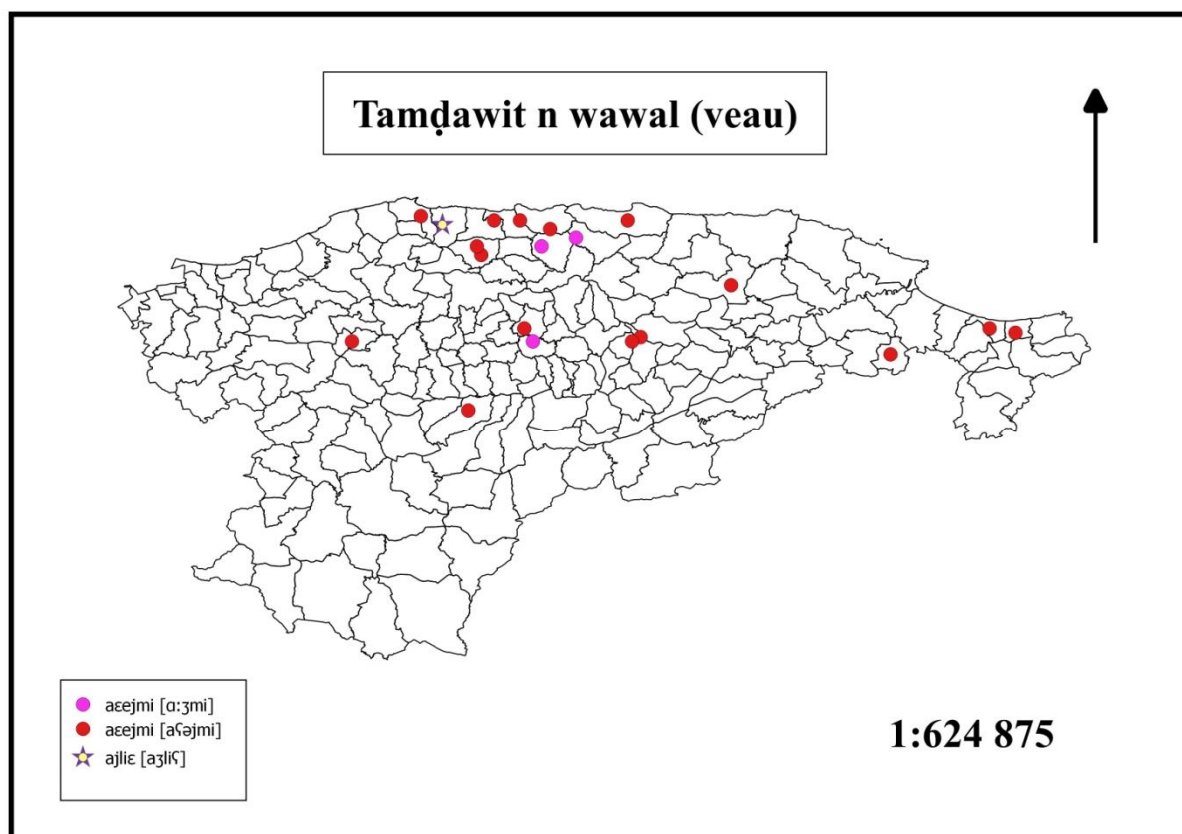
Timerna
(Ammud d tikerđiwin)

Takerɗa 2: Imesli [dʒ] tanɗa-s [ɜ] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

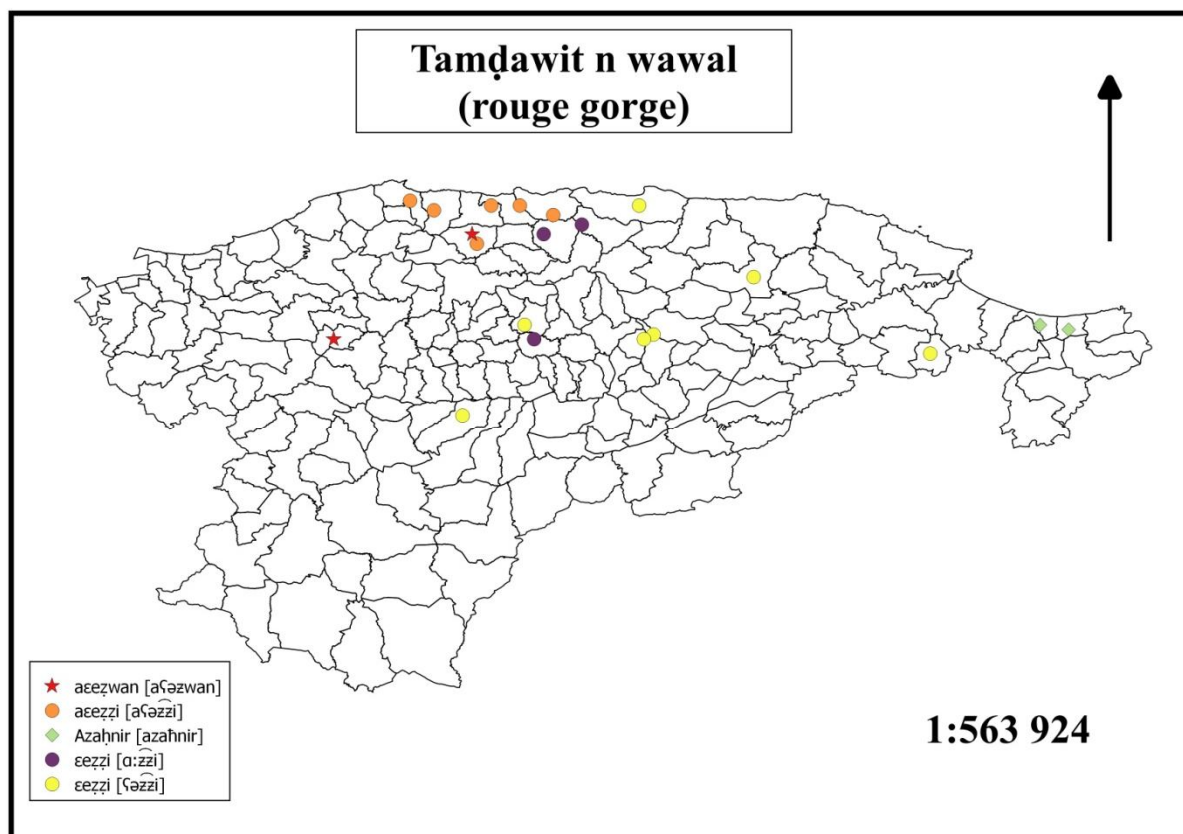
Tisegzit: Di lǧiha nugafa d tlemmast n tmurt imesli [dʒ] yugget aɗas ad ten-af di temnaɗt n Adekker, Ibdac, At Yanni, Isennaɣen, At Yiraten, Tineqqacin, Taqsebt, Laezayeb, Adrar At Qɗiea, Hizer, Azeffun, Iciqqar, Delles, Aɛfir, ma di temnaɗt n Tizi Yennif, Ahriq, Igreb akked Kendira imesli [dʒ] yettwantaq [ɜ], akken nufa tamɗawit deg temnaɗin n usammer am Aweqqas d Suq Letnin anda i as-qqaren “acillaw”, yemgara-d uzar lameena yezditen yiwen n unamek.

Takarḍa 3: imesli [ʕ] taṇḍa-s [ɑ:] gar 20 n temnaḍin n tmurt n leqbayel.

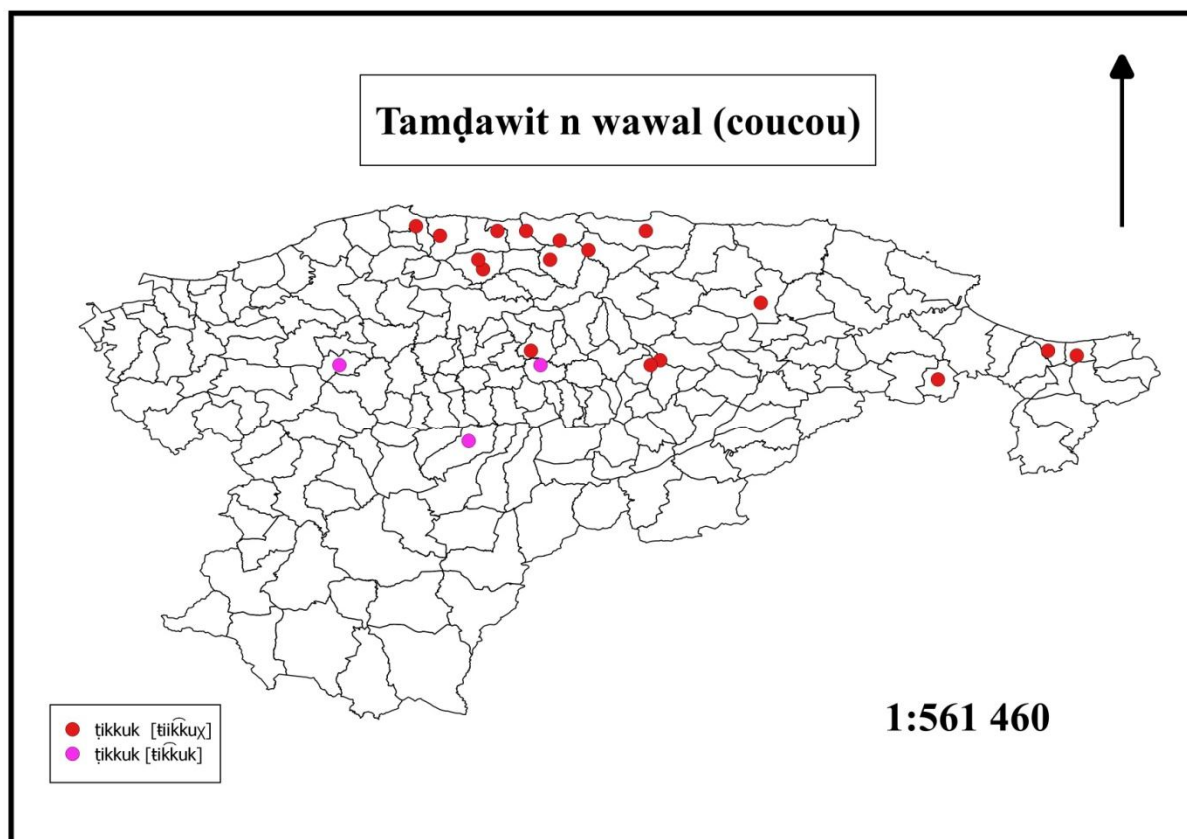
Tisegzit: Di lḡiha n umalu d usamer d ugafa imesli [ʕ] yugget aṭas di temnaḍt n Aweqqas, At yiraten, Azeffun, Laɛzayeb, Taqṣebt, Isennaḡen akked Tneqqacin, Ssuq Letnin, Delles, Adekkar, Ḥizer d Iciqqar, Tizi Yennif, Kendira, Aḥriq d Igreb, ma di lḡiha n tlemmas n tmurt Adrat At Qḍia d Ibḍac Akked At Yanni imesli [ʕ] yettwanṭaq d tiyri tayeẓfant [ɑ:].

Takarɗa 4: imesli [ʕ] tanɗa-s [ɑ:] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

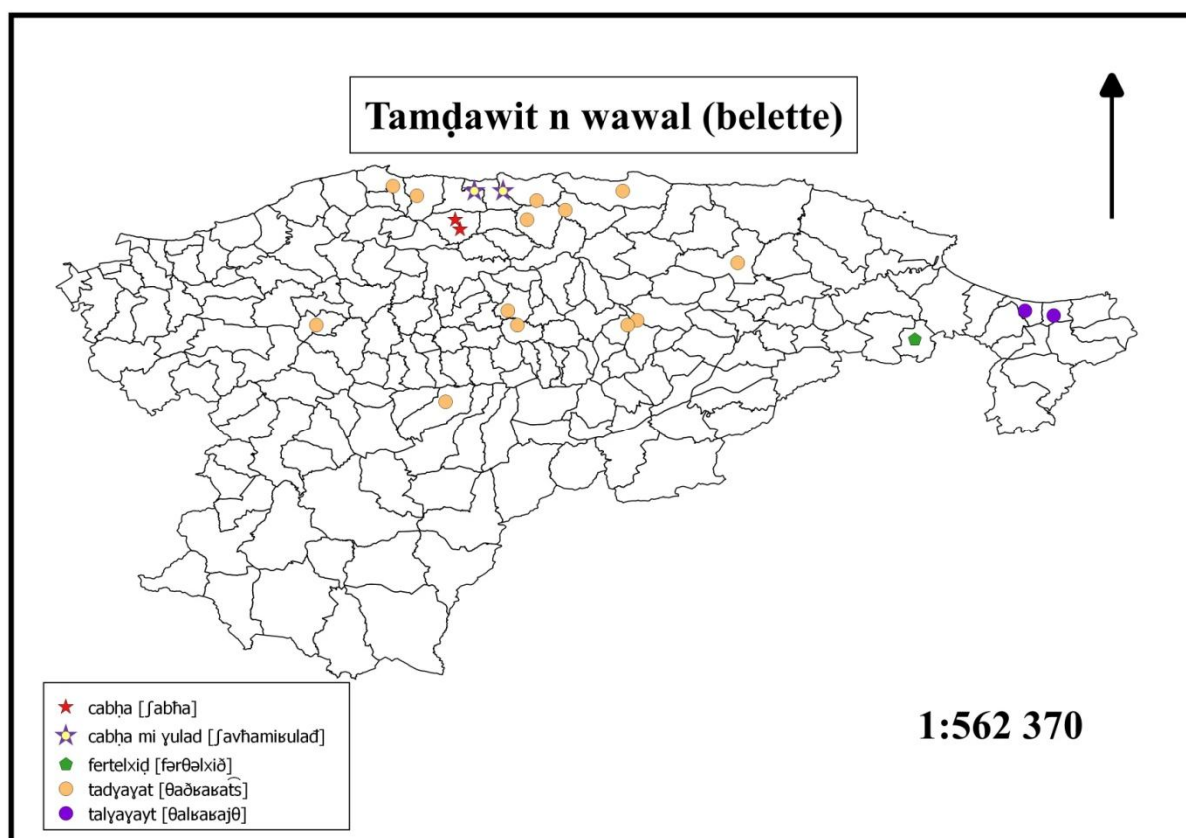
Tisegzit: Si lǧiha n umalu yegget wawal aɛɛzzi, maca tella temɗawit di temnaɗt n Iciqqar d Tizi yennif anda i as- qqaren aɛɛzwan, ma yer tama usamer d tlemmast sexdamen awal ɛɛzzi ney [ɑ :zzi] deg tamnaɗt n at jennad d at yanni akken i t-nufa d awal nniɗen (azaḥnir) di lqern usamer.

Takerɗa 5: imesli [k] tanɗa-s [χ] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

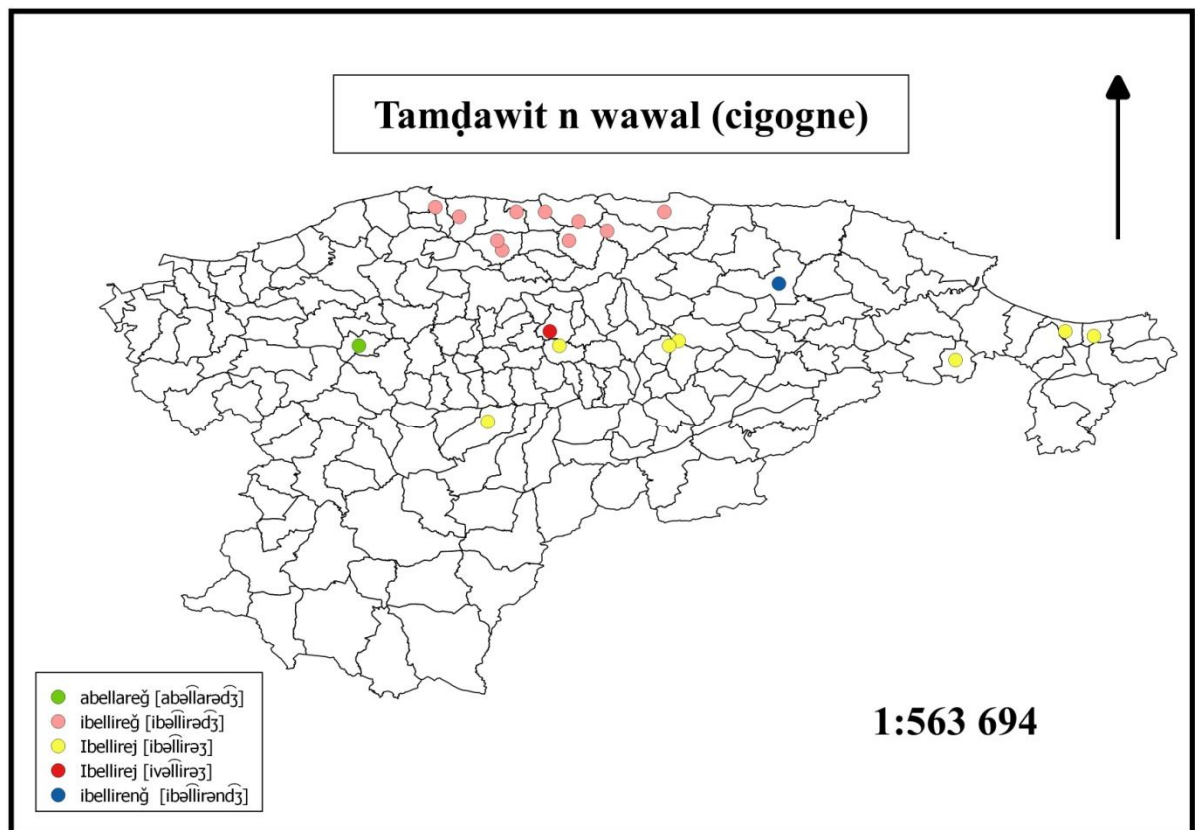
Tisegzit: si lɣiha n ugafa d tlemmast d usammer n tmurt yugget yisem [tɪkkux] ad ten-af di temnaɗh n (Delles, At Yiraten, Aɛfir, Taqsebt, Laɛzayeb d Isennaɣen, Azeffun, Igreb, Aħriq, Adrar At Qɗiea d Ibɗac, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin, Kendira, Tineqqacin akked Iciqqer), ma di lɣiha n umalu isem [tɪkkuk] drus i yellan ad ten-af di temnaɗt n (Tizi Yennif, At Yanni akked Hizer).

Takerða 6: imesli [t] tanða-s [tʃ] gar 20 n temnaðin n tmurt n leqbayel.

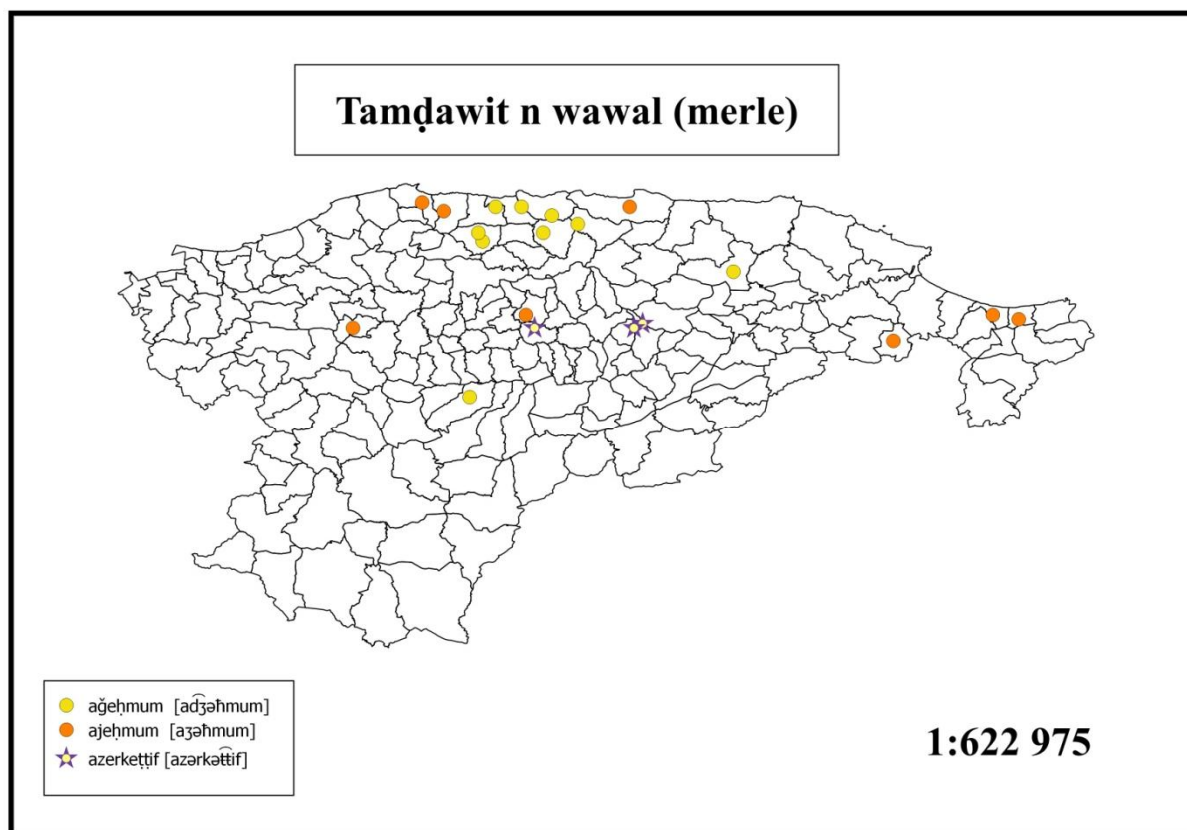
Tisegzit: Di lǧiha n umalu d tlemmast d kra n temnaðin n ugafa n tmurt yugget yisem [θaðkəkəts] ad ten-af di temnaðh n (Hizer, Aefir, Delles, Adekkar, Ibdac, At yiraten d At yanni, Issenağen, Iciqqar Tineqqacin d Udrar at qđiea, Igreb, Ahriq akked Tizi Yennif), ma di lǧiha n usammar d kra n temnaðin n ugafa d awal yemgaraden yezdi-ten unamek.

Takerða 7: imesli [b] tanða-s [v] gar 20 n temnaðin n tmurt n leqbayel.

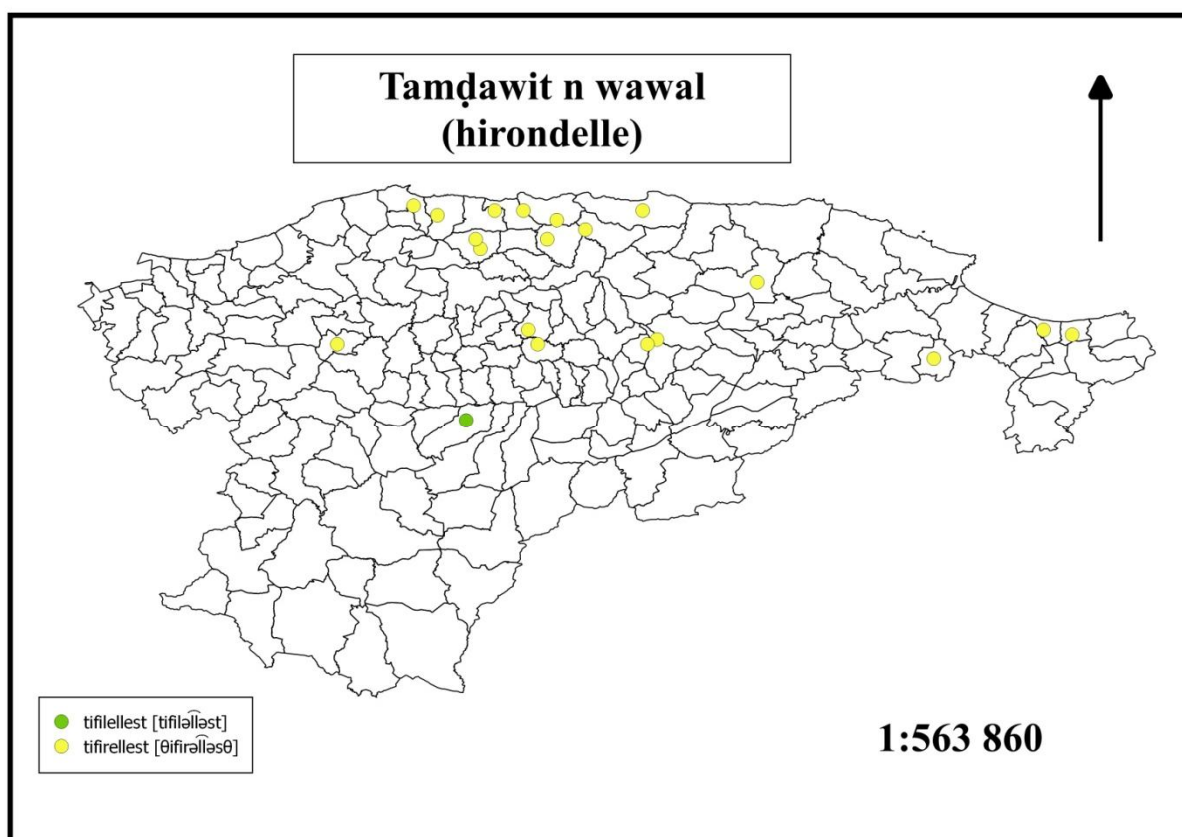
Tisegzit: Di lḡiha n ugafa n tmurt yugget yisem [ibəllirədʒ], ma si tama n unzul d usammar sexdamen [ibəllirəʒ], ma di tlemmast n tmurt nufa tamḍawit deg yimesli [b] akked [ḡ] anda I yettwanṭaq d [v] akked [j] di temnaḍt n At Yiraten.

Takerða 8: imesli [ʒ] tanða-s d [dʒ] gar 20 n temnaḍin n tmurt n leqbayel.

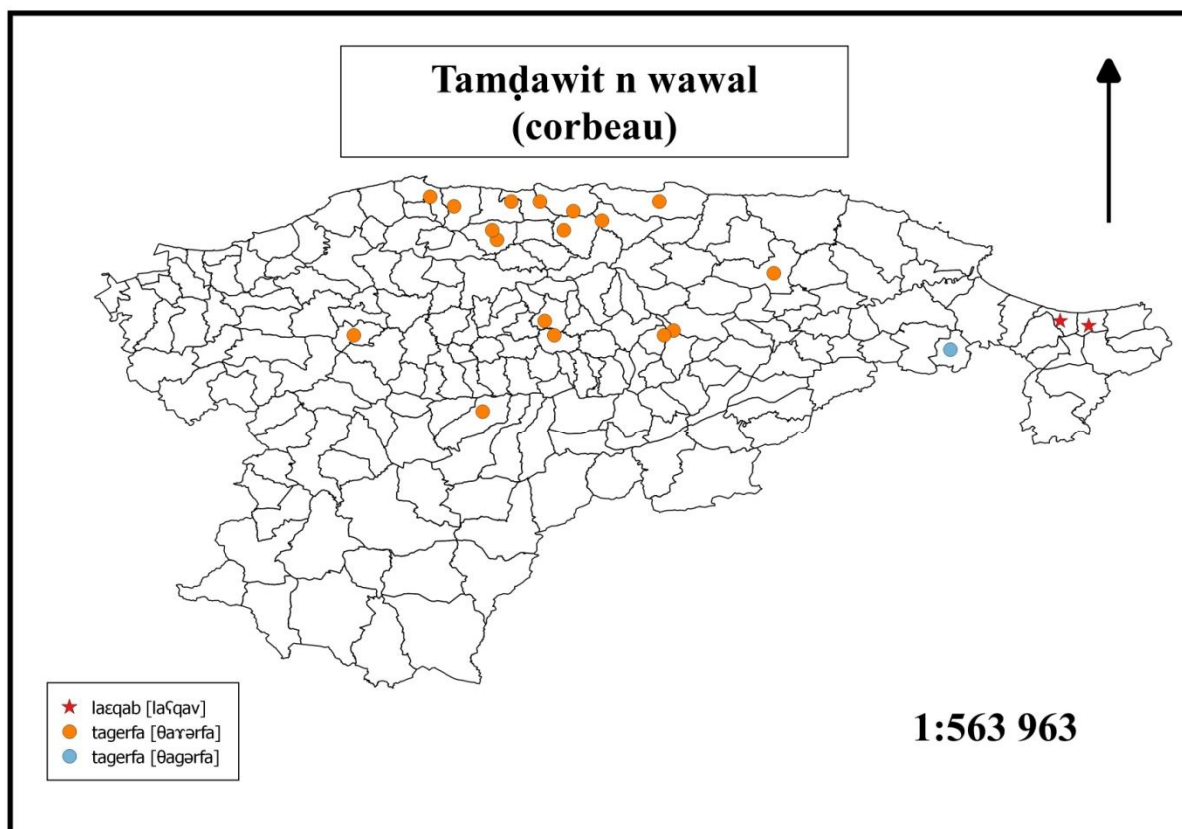
Tisegzit: Di lḡiha n usamar d kra n temnaḍin n nugafa d umalu isem [aʒəhmum] ad ten-af di (At Yiraten, Aɛfir, Delles, Tizi Yennif, Azeffun, Aweqqas, Ssuq Letnin d Kendira) ma si lḡiha n ugafa yugget isem [adʒəhmum] ad ten-af di temnaḍh n Ibḍac, Tineqqacin, Iciqqar, Isennaḡen(Iflissen), Taqsebt akked Læzayeb, Adrar At Qḍia, Adekkar d Hizer, ma deg tlemmast n tmurt seqdacen awal [azərkəttif] di temnaḍh n Uḡriq, Igreb akked At Yanni.

Takerɗa 9: imesli [θ] tanɗa-s d [t] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

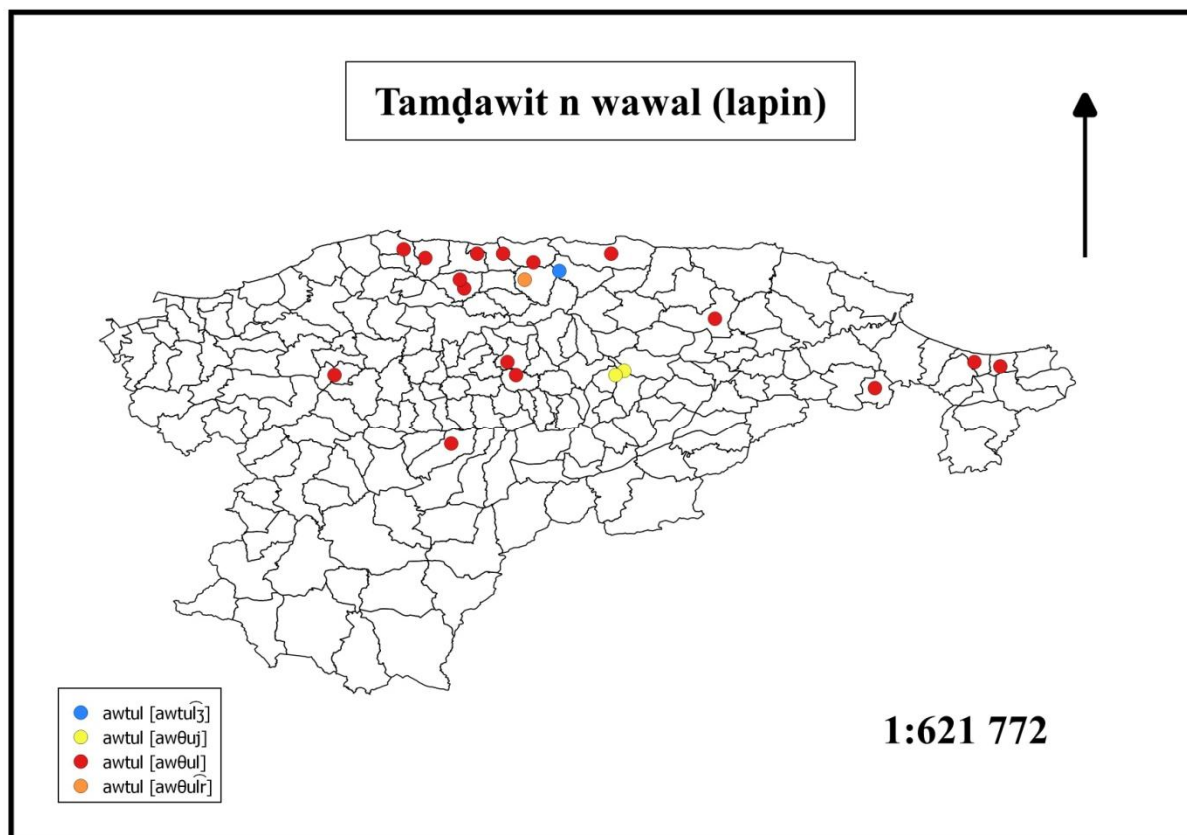
Tisegzi: Di lɓiha n ugafa d umalu d usammar n tmurt yugget yisem [θifiɓellɛstθ] ad ten-af di temnaɗh n Tizi Yennif, Ibɗac, At yanni, At Yiraten, Tineqqacin d Iciqqar, Aɛfir, Delles, Taqsebt Laezayeb, Adrar At Qɗiea d Igreb, Aħriq, kendira, Azeffun, Adekkar, Aweqqas, Ssuq Letnin akked Isennaɓen, ma di lɓiha n unɗul isem [tifiɓellɛstθ] ur yelli ara s waɗas ad t-naf kan di temnaɗh n Hizer.

Takerða 10: imesli [ɣ] taɛɛa-s d [g] gar 20 n temnaɛin n tmurt n leqbayel.

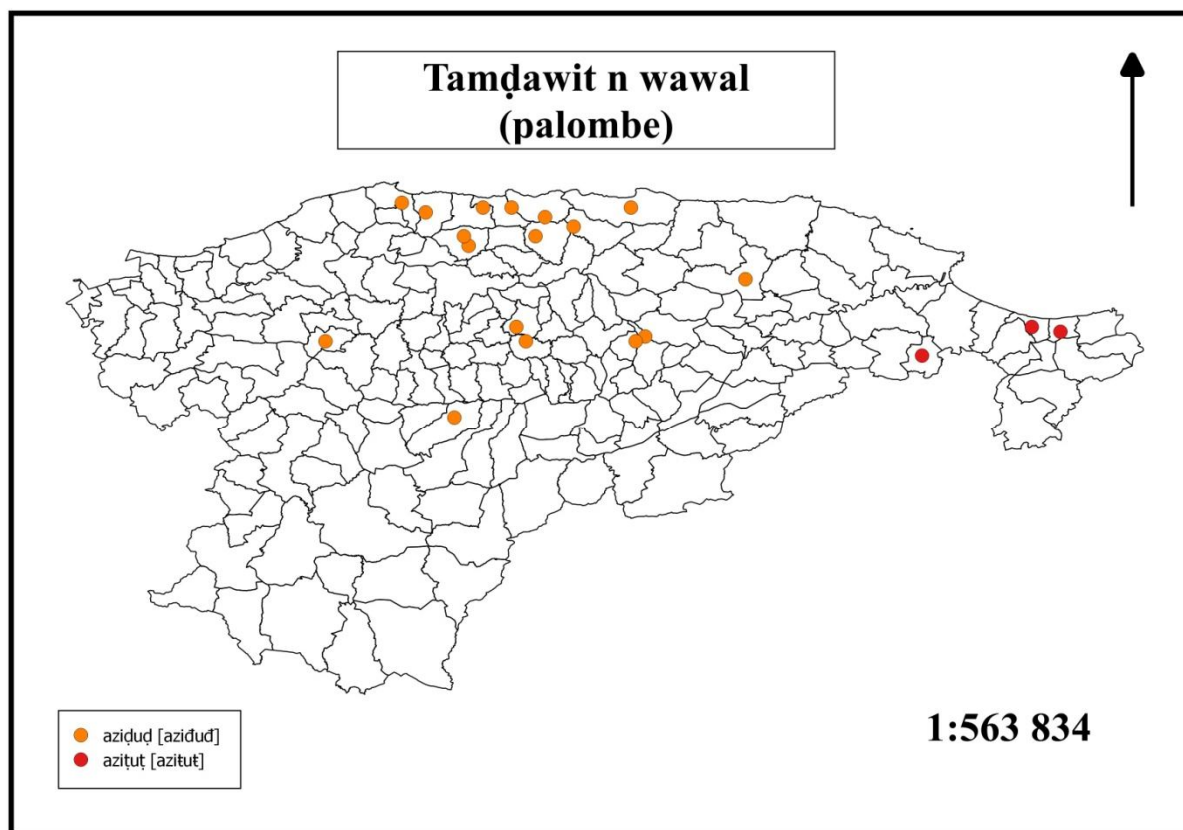
Tisegzi: Di lǧiha n ugafa d umalu d unzul d tlemmast n tmurt yegget yisen[θaɣərfa] ad ten-af di temnaɛh n Tizi Yennif, Adekkar, Ibɛac, At Yanni, At Yiraten akked Tineqqacin, Iciqqar, Aɛfir, Delles, Isennaɣen, Taqsebt d Laɛzayeb, Adrar At Qɛia, Igreb, Hizer, azeffun akked Uɣriq, ma di lǧiha n usammar isem [θaɣərfa] drus i yellan ad ten-af di temnaɛh n kendira, akken i yella d awal nniɛen [laɣqav] di temnaɛh n Aweqqas d Ssuq Letnin i yezdin anamek.

Takerɗa 11: imesli [l] taɗa-s d [y] d [lʰ] d [lʰ] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

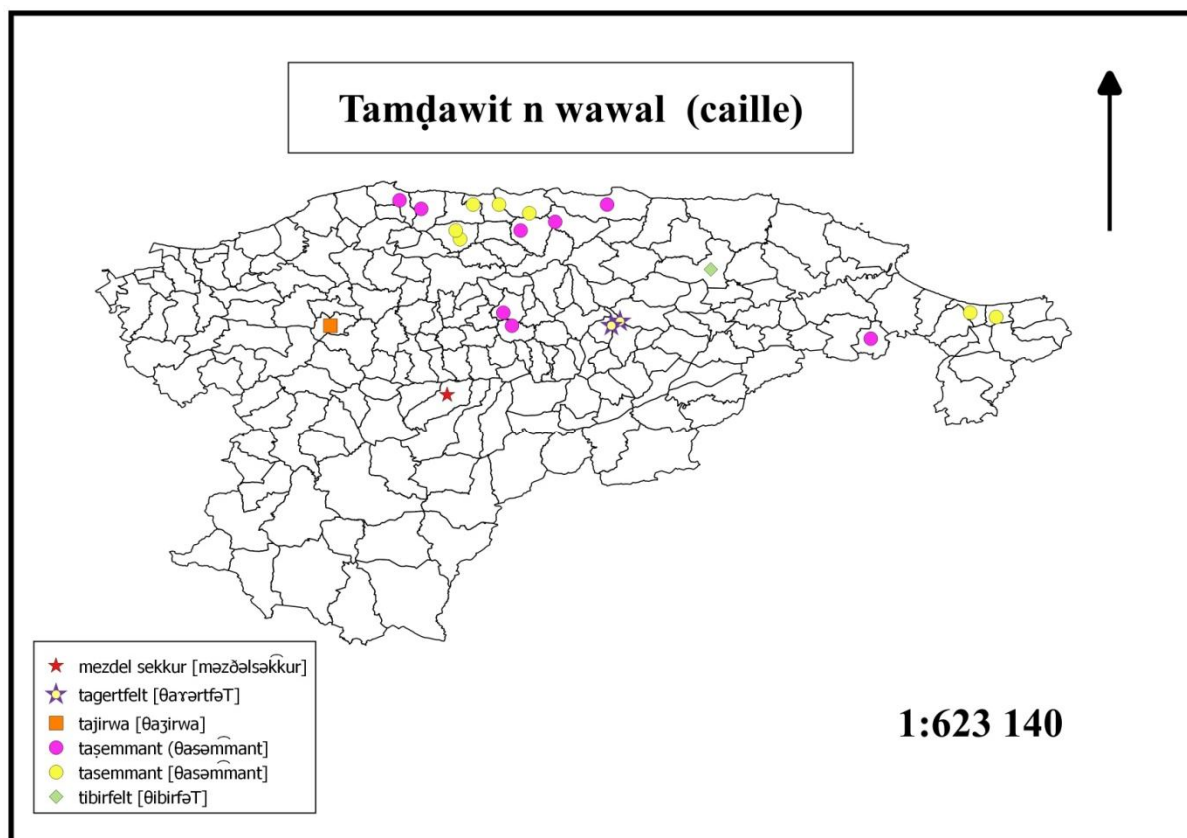
Tisegzi: awal (lapin) di temnaɗin n tezrawt-ntey nesea kraɗ n temɗawin, di tugget n temnaɗin seqdacen awal (awtuɫ̥), i temɗawit deg imesli [l] I yettwantaqen d [y] di temnaɗh n Uɣriq d Igreb akken yettwantaq d [lʰ], [lʰ] deg temnaɗin n Ibɗac d At Qɗiea.

Takerða 12: imesli [d] tanða-s [t] gar 20 n temnađın n tmurt n leqbayel.

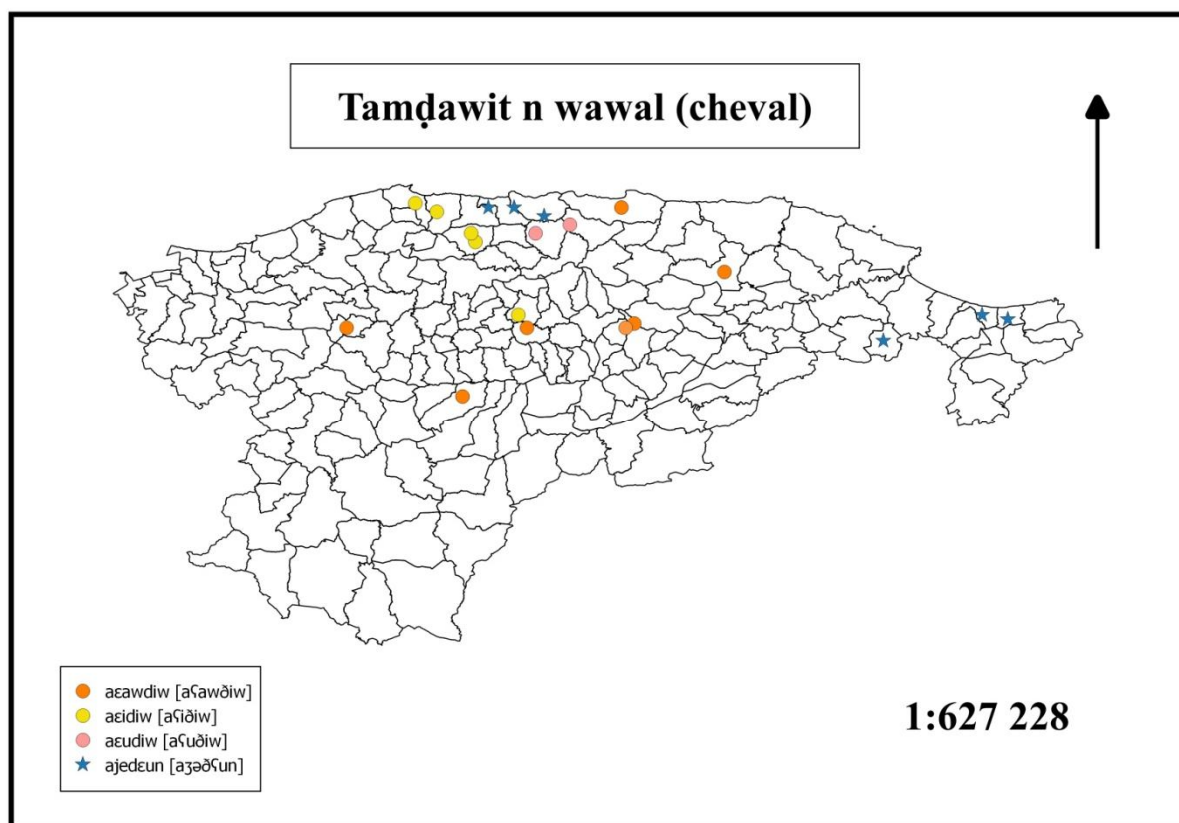
Tisegzi: Di lđiha ugafa d umalu d unzul yugget wawal [aziđuđ] ad ten-af di temnađt n Hizer, Tizi Yennif, At Yanni, Larebea n At Yiraten, Isennađen, Taqsebt, Laezayeb d Ibđac, Iciqqar, Tineqqacin, Ađriq, Igreb, Adrar At Qđiea, Azeffun, Aefir d Delles, ma di lđiha n usammar isem [azitut] drus i yellan ad ten-af di temnađt n Aweqqas akked Ssuq Letnin.

Takerɗa 13: imesli [s] tanɗa-s [ʃ] gar 20 n temnaɗin n tmurt n leqbayel.

Tisegzi: Awal (caille) yettwantaq d uffay [θasəmmant] di temnaɗin n At Yanni, Delles, Adrar At Qɗiea, Iɓɗac d At Yiraten, Aɛfir, Kendira, Azeffun, ma di temnaɗt n Tneqqacin, Iciqqar, Aweqqas, Ssuq Letnin d Taqsebt, Læzayeb, Isennaɣen yettwantaq [θasəmmant], akken yella d awal nniɗen yemgara-d deg uzar[θibirfəT] di temnaɗt n Udekkar, [məzdəlsəkkur] di temnaɗt n Hizer, [θaʒirwa] di Tizi Vennif, [θaɣərtfəT] di temnaɗh n Uɣriq akked Igreb.

Takerða 14: imesli [w] tanða-s [u] gar 20 n temnaðin n tmurt n leqbayel.

Tisegzi: Di tugget n temnaðin Tizi Yennif, Hizer At Yanni Azeffun Ahriq d Igreb Adekkar sexdamen awal [aṣawḍiw], ma di temnaḍt n Udrar at Qḍiea di Ibḍac sexdamen awal [aṣudiw] di At Yiraten, Tineqqacin, Aḥfir d Delles, iciqqar, qqaren-as [aṣidiw], ma deg Ssuq Letnin Aweqqas Kendira Taqsebt Isennaḡen Laezayeb seqdacen awal-nniḍen [aʒəḍʒun] aʒar yemgarad anamek d yiwen.

Ammud: Tizi Yennif

Amselyu: Muḥmdi ɛumar, 56sna

Bon yella akken qqaren akken yella **imerqemt**, yella **lbaz,isyi, aziduḍ**, nesea daxtani bon **ṣṣibus, imirqem, ṣṣibus** d aḥruḥ atutaḥ, yella d axtani dayen **ṭikkuk** cṭel d aḥruḥ yettili lawan-agi yettased di *la période* mən beəd ulac-it, **azerṣur, aɛezwan** d aṭutaḥ yettas-d di *la période* n cɛetwa netta akked **umergu** mi yehma lḥal ad uyalen, *bon* llan wikad-agi, tteṣḍadey-ten deg wassif, yella **uḥaḡiw** yella *d'ailleur* dengeureu yef lḥayawanat nniden, **aḥaḡiw** lawan-agi i ixeddem lɛecc-is di tefsuyt, yella **ujeḥmum, iziwec**, llan arraw n tsekkurt **iffarṣaḡen, itbir** wina i tteaca deg ixxamen, yella **abellareḡ**, yella yiwen d axtani **abuneqqab**, tigid-ni i ttilin deg uxxam **tifirellas** *par exemple* amek i d-xelqent maci am ifrax wiyaḍ seɛɛun-t akka *par exemple* tazrart ney lxamsa ttaxlaqen-t akken men ɛend rebbi, **ṭirllil, afferruj** d mmi-s n tsekkurt, *le male* d **iḥiqel, tajirwa** yella **ufalku, bururu**, ma yella d *les animaux sauvages*, yella **uccen**, yella **izirdi**, yella **yilef, cebbirdu, tadyayat**, tella **tagerfa** d aberkan akk, **tamilla**, yella **abuɛemmar**, yella **aruy** yesea isegnan akken, yella **inisi**, yella **amcic, aqjun**, amecṭuḥ neqqar-as **ajraw, ayerda**, ttrebbin **agenduz, aɛejmi**, mi ara yimɣur neqqar-as **azger, afekrun, awtul** yella win n uxxam yella win n lexla neqqa-as **awtul n lexla**, llan **iyuzaḍ, ayaziḍ, tayaziḍt**, imecṭaḥ neqqar-asen **icewcwen, ibriken, adandu**, yella **aserdun, zzayla, ayyul** ḥaca samein di lmalayek, ma d amecṭuḥ neqqar-as **ajḥic aɛawdiw**, wid-ak b^wuxxam nesea; tella **tayaḍt**, yella **uqelwac**, amecṭuḥ-is d **iyid** tella **tixsi**, amecṭuḥ-is **izimer**, yella **uxerfi, azger** akked **tfunast**.

Am̃muð: 0izi k̃ennif

Ams̃lku: Muḥmdi ɣumar, 56sna

[Bon j̃l̃t̃a akk̃ən q̃qarən θ̃əll̃a **0imirq̃əmθ** j̃l̃t̃a **lvaz is̃xi azidud** ñəs̃f̃a *bon s̃ɣ̃bus* **0imirq̃əmθ s̃ɣ̃bus** ðafrux atutah j̃l̃t̃a ðaxθani ðak̃ən **ɤ̃l̃kk̃uk** s̃k̃əl ðafrux j̃əts̃s̃ili lawanagi j̃əts̃s̃as̃əd ðila *période* umb̃ə̃d ulãf̃iθ **az̃ərzur ãs̃əzwan** ðatutah j̃əts̃s̃as̃əd ðila *période* ñf̃əθwa ñəts̃s̃a akk̃əd **um̃ərgu** migeḥma l̃hal adukal̃ən bon l̃t̃an wigahagi ts̃ts̃əs̃d̃aðak̃θən g̃^wass̃if j̃l̃t̃a **uh̃ad̃ziw** j̃l̃t̃a *d'ailleur dengeureuse* afl̃hajawanat ññid̃ən **ah̃ad̃ziw** lawanagi ix̃ədd̃əm lãs̃f̃is ðiθ̃ə̃fs̃əwθ θ̃əlla **uh̃aziw iziwãf** l̃t̃anar̃aw ts̃əkk̃urθ **iff̃arad̃z̃ iθvir** wina its̃ts̃s̃af̃a gix̃am̃ən j̃l̃t̃a **ab̃əll̃ar̃əd̃z̃** j̃l̃t̃a jiw̃ən ðaxθani **avuñəq̃q̃av** θigaðni its̃ts̃ilin g̃^wux̃am **0ifir̃əll̃as** *par exemple* am̃ək its̃ts̃axlaq̃ənt mãf̃i amifrax wij̃ad̃ s̃s̃unt aka *par exemple* θazrarθ nãk l̃xamsa ts̃ts̃axlaq̃ənt akk̃ən m̃ən s̃ənd r̃əbb̃i **t̃irl̃l̃l̃ aff̃er̃f̃uz** ðm̃m̃is **ts̃əkk̃urθ** *le male* ðih̃iq̃əl θ̃azirwa j̃l̃t̃a **ufalku** vururu maj̃l̃t̃a ð *les animaux sauvage* j̃l̃t̃a **wuff̃ən** j̃l̃t̃a **izir̃ði** j̃l̃t̃a **jil̃əf̃ s̃ə̃b̃bir̃ðu** **θad̃k̃ak̃at̃s̃** θ̃əll̃a **θaỹərfa** daṽər̃x̃an akk̃ **θamill̃a** j̃l̃t̃a **uvũs̃əñmar** j̃l̃t̃a **aruj** j̃əs̃f̃a is̃ə̃ñan akk̃ən j̃l̃t̃a **inisi** j̃l̃t̃a **am̃f̃if̃** **aq̃zun** am̃ə̃f̃t̃uh̃ ñəq̃q̃aras **azraw** **ak̃ər̃ða** ts̃ts̃r̃əbb̃in **aṽənduz**, **ə̃ə̃j̃mi** mijim̃rur ñəq̃q̃aras **azger** **af̃əkr̃un** **awθul** j̃l̃t̃a win b̃^wux̃am j̃l̃t̃a wil̃ə̃x̃la ñəq̃q̃aras **awtul n** **lex̃la** **ijuz̃ad̃** **ajazid̃** **θajazit̃** **im̃ə̃f̃ta** **iṽrik̃ən** **ad̃and̃u** j̃l̃t̃a **as̃ər̃ðun** **z̃z̃aj̃la** **ak̃jul** ḥaf̃a sam̃fin ðilm̃al̃aj̃ek maðamẽə̃f̃t̃uh̃ ñəq̃q̃aras **azh̃if̃** **ãs̃aw̃ðiw** θ̃əll̃a **θak̃at̃** θ̃əll̃a **uq̃əlwãf̃** am̃ə̃f̃t̃uh̃is **ðik̃ið** θ̃əll̃a **θix̃si** am̃ə̃f̃t̃uh̃is **izim̃ər** j̃l̃t̃a **ux̃ər̃fi** **azg̃ər** akk̃əd **θfunas̃θ**]

Ammud: N ibɗac (Timizar)

Amselyu: Taḥanut Dahbiya, 57sna

Ad d-bduɗ si **tafunast**, **aɛejmi**, **agenduz**, **tagenduzt** timeɗtuhiɗ, imeqranen **aɛejmi**, ad d-rnuɗ dayen **tixsi**, **ikerri**, **izimer**, **tizimert**, **tayaɗt**, yella lmal n tfunast dabeqri is-qqaren, qqaren-as abeqri **tfunast** akked **uɛejmi**, ad d-uɣaleɗ yer uyenmi d **tixsi** akked **ukerri**, **izimer**, **tizimert**, yella dayen umaɛiz **tayaɗt**, **aḥuli**, **tiyetten**, **ayid** amectiɗ, qqaren-as **iyiden**, akka isen-qqaren, aniwar ad d-nuɣal tura, **iqjan**, **tiqjatin**, **iberḥac**, **aberḥuc**, **taberḥuct**, **imcac**, **timcac**, yella **uɣerda** wigi d wid n uxxam, **aɛudiw**, **ayyul**, **aserdun**, wigi dayen n uxxam, **ajḥih** d **ayyul** amectiɗ, mi ara yili d amectiɗ qqaren-as **ajḥih**, **tayyult**, **awtul** wigi d iyersiwen n uxxam, ad d-nuɣal yer leɗyur, tella **tyaziɗt**, **tadandut**, isem-isem-t **tibrak**, **tayaziɗt**, **ayaziɗ**, **ifrax**, **tifrax**, **adandu**, **tadandut**, **ibrak**, **tibrak**, **tašemmant** llant **tisekrin** llan tid-ak n uxxam, llant tidak n laxla, argaz n tsekkurt **iḥiqel**, **ifeɣɣaḡ** n tsekkurt... Wid-nni-nniɗen isem-isem dayen **ibellirej**, **itbiren**, **aziɗuɗ**, **timilwin**, **ṭikkuk**, **tifirellas**, **azerɣur**, **imerga**, **amergu**, **aḡeḥmum**, **aḡaḡiw**, yella **iziwec**, **imerqem** **ɛɛzzi**, **ṣṣibus**, **tiččirt**, **iččir**, yella **lbaz**, **afalku** yella **ubuɛemmaɣ**, **naqaba** yella **bururu...**, xilla n leɗyur i yellan wid n lexla, tella **tgerfa**, yella **ibellirej**, xilla i yellan, yella **iṭirlli**, **tifirellas** d tinna i yesean snat n tjaḥnaɗ, llan wid-ak i d-ttaṭṭafen xedmen-ten di lqefɣ qqaren-as **imerqem** *d'ailleur* ɣlayit wid-ak, maci yiwet n ṣṣifa xilan i yellan, iyarsiwen n laxla, **izirdi**, **uccen**, **aqjun**, **ilef**, **aruy**, **inisi**, **tadyayat**, **cebbirdu** **ayerda**, **awtul**, llan **iwtal** n lexla, llan **tedyayatin**, **zzayla**, **afekrun**, **inisi**.

Am̃muð: n ivdaj (θimizər)

Amsəlku: θahanuṡṡ ḏahviya, 60sna

[Adəvðuḏ iθfunasθ **α:ʒmi** arənduz θarənduzθ θiməʃtuħin iməqranən **α:ʒmi** azgər adrənud dəkən θixsi **ixərri** izimər θizimərθ **θakət** aməʃiz jəṡṡa lmal ntfunasθ **ḏavəqri** isqarən q̄qarənas avəqri **tfunasθ** akkəḏ **u:ʒmi** adukaləḏ kər uəkənmi ḏtixsi akkəḏ **ixərri** izimər θizimərθ jəṡṡa ḏəkən umaʃiz **θakət** aħulʹi θikəʃʃən **iḱiḏ** ḏaməʃtuħ lʡan wiḏax isjəq̄qarən **iḱiḏən** akkə isənq̄qar aniwar adnukal θura **iqzan** θiqzaθin ivərhaʃ avərhuʃ θavərhuʃθ **imʃaʃ** θimʃaʃ wigi ḏwiḏ b^wuxxam aʃuḏiw aʃjulʹ asərḏun wigi ḏəkən b^wuxxam **aʒhih** ḏaʃjulʹ aməʃtituħ majili ḏaməʃtituħ q̄qarənas **aʒhih** θaʃjut wigi ḏikərsiwən b^wuxxam aḏnukal kər ləḏjur θəṡṡa **θjazit** θadanduθ isəmisənt θivrak θasəmmant θajazit ajazid ifrax ḏifrax adandu ivrak θivrak lʡant θisəkrin lʡan θiḏək b^wuxxam lʡant θiḏək ləxja argaz tsəkʡurθ **ihiqəlʹ** ifəradʒ tsəkʡurθ...wiḏni nniḏən ismisən ḏəkən **ibəṡṡirədʒ** iθvirən azidud θimilwin **tikʡux** θifirbəṡṡas tʃinṡa isʃan snaθtjəħnad **azerʒur** imerga amargu adʒəħmum aħadʒiw jəṡṡa iziwəʃ imərqəm **α:ʒzi** sʃibus θitʃirθ itʃir jəṡṡa lʹvaz afalku jəṡṡa **uvu:mmar** naqava jəṡṡa **vururu...** xila ləḏjur igəṡṡan ḏilaxja θəṡṡa **θxərfa** jəṡṡa **ibəṡṡirədʒ** xila igəṡṡan jəṡṡa **itirli...** wina itsʃsaran ilqəʃs **imərqəm** *d'ailleur* kəʒiθ wiḏək maʃi jiwəθsʃifa xilla igəṡṡan **ikərsiwən** ləxja **izirdi** uʃʃən aqʒun ilʹəf aruj inisi **θaḏkəkəʃs** ʃəbbirḏu aʒərḏa awθulʹ lʡan iwθalʹ ləxja lʡan **θiḏkəkəʃs** θin **ʒzajlʹa** afəkrun inisi]

Ammud: N at Yanni

Amselyu: Maḥrez Bouzewan, 82sna

Ttrebbin zik **ignan**, **tiyetten**, **ulli**, **akraren**, **tistan**, **aserdun** d *le mulet* isem-is userdun, **azger**, mmi-s **tfunast** d **agenduz**, yella **uɛejmi** tella **tɛejmit** akka is-neqqar nekni male et fumelle **tɛejmitt** atan d la fumele n **aɛejmi**, neqqar **iɣid** d amectuh mi ara ad yili itetted yemma-s naqqar-as iɣid, tella **tayaɗt**, tella **tixsi**, **tayaɗt** d *la chèvre*, **tixsi** d *la brebis*, **amcic**, **afekrun** d *la tortue*, afekrun i as-neqqar, neqqar **aqjun** amectuh-is d **aberhuc**, yella **uɣerda**, **aqelwac**, neqqar **ayyul**, neqqar **ajhih** mezzi ur yewwiɗ ara as-ebbin *le poid*, **izimer**, **tizimert** d *la femelle* izimer d *le male*, di laxla llan **yilfan** *sangelie*, llan **uccanen** atan iban *le chacale*, yella *l'herisson* **inisi**, yella **aruy** llan wigi **aserdun** *le mulet*, **tadyayat**, **tagmert**, **aɛawdiw** neqqar **cebbirdu** atan yehrec yettali ɣef tjur, **zzayla** **izirdi**, atan ilehhu ɣef uɛebbuɗ ur as-tettfaɣeɗ ara akk mi ara d-ilehhu xaɛar nekk zgiɣ di laxla, ifrax llant **tsekrin** yella **uziɗuɗ** am **itbiren** tisekrin atan banen-t *les perderix*, yella **umergu**, yella lawan uzemmur yettruɗud **uzerzur**, **ɛezzi** d *le moineau*, acu tebyiɗ nniɗen **tagerfa** d taberkant-nni *bon* cfɣ qqaren (**tagerfa** mi ɛenqiq teɣɣa arraw-is deg uɣriq), **tazukertift** d tameqrant d taberkant, **iziwec**, **ihiqel** *le male* n **tsekkurt**, **iferraɣ**, **tamilla**, yella **ufalku**, **lbaz** d tɛir i d lbaz d *l'aigle*, **tifirellas** l'hirondelle, chauve souris d **amɛayyay** atan deg yiɗ kan i d-yettefey yesɛa am ufrux tiferrawin-is neɗden-t, sneɣ-ten akk tella *la caille* d **taɣemmant** mi dagi *c'est rare* anda i tettwaliɣ, **aberdeyyul**, **ɛikkuk** mi ara ad ibdu iɛemmu lhal ad ibdu ad isawal imiren tɛikkuk, yella **bururu**, **aziɗuɗ** d win n lexla ma d win n uxxam **itbir**, **ibellirej** nesɛa dagi deg assif, yella **ubuɛemmar** win akken icettehen deg genni, neqqar **aɣajiw**, yella **isɣi**, **awtul**, **awtul** n lexla, **agnin**, **tabuzegrayezt** tella, **ɣɣibus** d afrux-nni amectuh *le plus petit* akk deg yefrax, **buneqqab** yella atan di tjur yekkat akka ɛak ɛak ɛak yettkelix-asent i tɛetɛfin, **abuɛemmar** yella winna i yceɛhen akken deg genni, **abuɛeddad**, neqqar **imerqem**, winna i ttewqamen di *les cages*, **iziwec** winna i tetten irden timzin, **ayaziɗ**, **tayaziɗt**, **adandu**, **tibrikt**, **ifrax**. **iferraɣ**.

Am̐muð: N Aθ jann̐i

Amsəjku: Mahrəz Bozəwan, 82sna

[Tst̐srəbb̐n zix̐ ignan̐ θiɣəff̐n ull̐i aɣrarən̐ θisθan̐ asərdun̐ ð̐ *le mulet* ismis̐ usərdun̐, **azgər** n̐m̐is̐ tfunasθ̐ aməftuh̐ **ðagənduz** jəll̐a **u:ɜmi** θəll̐a **θa:ɜmits̐** ak̐ka̐ isnəq̐qar̐ nəkni̐ *male et femelle* **θa:ɜmits̐** aθan̐ ð̐ *la femelle* **a:ɜmi** aθan̐ ð̐ *le male* **ix̐ið** ð̐aməftuh̐ madjili̐ iθəff̐ð̐ yəmm̐as̐ nəq̐qras̐ **ix̐ið** θəll̐a **θaɣat̐** θəll̐a **θixsi̐ θaɣat̐** ð̐ *la chevre* **θixsi̐** ð̐ *la brebis* am̐f̐j̐ **afəkrun̐** ð̐la̐ *tortue* afəkrun̐ isnəq̐qar̐ nəq̐qar̐ **aqɜun̐** aməftuh̐is̐ **ðavərhuɣ̐ jəll̐a** **uxərð̐a** **aqəlwaɣ̐** nəq̐qar̐ **ax̐jul̐ ajhih̐** məɣ̐ɣ̐i̐ uɣəbb̐ð̐ara̐ ast̐st̐s̐fəbb̐n̐ *le poid* **izimər̐ θizimərθ̐** ð̐ *la femelle* izimər̐ ð̐ *le male* ð̐i̐ ləxla̐ ll̐an̐ **yilfan̐ sangeli̐** ll̐an̐ **uɣ̐fanən̐** aθan̐ ivan̐ *le chacale* jəll̐a̐ *l'herisson* **inisi̐** jəll̐a̐ **waruj̐** ll̐an̐ wigi̐ **asərdun̐** *le mulet* **θaðɣaɣat̐** **θaymərθ̐** **aɣawdiw̐** nəq̐qar̐ **ɣəbb̐birðu̐** aθan̐ yaɦrəɣ̐ jəts̐ts̐sali̐ fəɣɜur̐ **ɣɣajla̐** **izirði̐** aθan̐ iləɦɦu̐ fuɣəbb̐buð̐ usθ̐st̐s̐faqəð̐ara̐ juk̐k̐ mið̐iləɦɦu̐ xatar̐ nək̐k̐ ɣgiɣ̐ ð̐ilaxla̐ ifrax̐ ll̐ant̐ **θsəkrin̐** jəll̐a̐ **uzidud̐** am̐ **iθbirən̐ θisəkrin̐** aθan̐ vanənt̐ *les perderix* jəll̐a̐ **umərgu̐** jəll̐a̐ lawan̐ uzəmm̐ur̐ yəts̐ts̐ruɦud̐ **uzəɜzur̐** **ɣəɣ̐i̐** ð̐ *le moineau* ið̐ɣəɣ̐i̐ ɣurnək̐ aɣu̐ θəv̐ɣid̐ n̐midən̐ **θaxərfa̐** tavərkantən̐ni̐ *bon* ɣ̐f̐iɣ̐ q̐qarən̐ **θaxərfa̐** miɣ̐niq̐q̐ θəðɣ̐ɣ̐a̐ arrawis̐ ðəgəɦ̐niq̐ **θazuk̐k̐ertift̐** nət̐t̐at̐ taməqrant̐ tavərkant̐ **iziwəɣ̐ ih̐iqəl̐** *le male* **ntsək̐kurθ̐** **ifərradɣ̐** **θamilla̐** jəll̐a̐ **ufalku̐** **lvaz̐** ð̐ff̐ir̐ iθəlvaz̐ *d l'aigle* **θifirəll̐as̐** *l'hirondelle chauve* **amt̐ɣak̐jaj̐** aθan̐ ðəggid̐ kan̐ idiθəff̐ək̐ jəs̐ɣa̐ amufrux̐ θifar̐fawinis̐ nət̐ðənt̐ θəll̐a̐ snək̐θən̐ ak̐k̐ *la caille* θasəmm̐ant̐ mið̐agi̐ *c'est rare* mats̐ts̐walik̐ **abərðəɣ̐jul̐** **tik̐k̐uk̐** maðivðu̐ ihəmm̐u̐ lhal̐ aðivðu̐ aðisawal̐ imirən̐ t̐tikuk̐ jəll̐a̐ **vururu̐** **azidud̐** ð̐win̐ ləxla̐ maðwin̐ uxxam̐ **iθvir̐** **ibəll̐irəɣ̐** nəs̐ɣa̐ ð̐agi̐ ɣ^wasif̐ jəll̐a̐ **avu:m̐mar̐** win̐nakən̐ iɣəthən̐ ɣrən̐ni̐ nəq̐qar̐ **ahadɣ̐iw̐** jəll̐a̐ uzak̐iɣ̐ ð̐agi̐ ɣuri̐ jəll̐a̐ **is̐ki̐** **awθul̐** **awθuləxla̐** **agnin̐** **θavuzəɣ̐rajəzθ̐** θəll̐a̐ **s̐s̐ibus̐** ð̐afrux̐n̐ni̐ aməft̐ituh̐ *le plus petit* jak̐k̐ ɣəfrax̐ **vunəq̐qav̐** jəll̐a̐ aθan̐ ð̐itɜur̐ ijək̐kaθ̐ ak̐ka̐ tak̐ tak̐ tak̐ yəts̐ts̐skəl̐ixasənt̐ iθwətf̐in̐ **avu:m̐mar̐** jəll̐a̐ win̐na̐ iɣəthən̐ ak̐k̐ən̐ dəg̐rən̐ni̐ **avuhədd̐að̐** nəq̐qar̐ **imərqəm̐** win̐na̐ itsəwqimən̐ ð̐i̐ *les cages* **iziwəɣ̐** win̐na̐ iθəts̐ts̐sən̐ irðən̐ θimzin̐ **ayazid̐** **θayazit̐** **ifrax̐** **adandu̐** **θivrikθ̐** **ifərradɣ̐**].

Ammud: N at Yiraten

Amselyu: Salem Salhi, 68sna

Nettrebbi deg uxxam **akraren**, **tixsi**, **ulli**, nettrebbi **tistan**, **ieejmiyen**, **izgaren** n tyerza d lbie i ten-id nettay di ssuq, **ẓẓwayel**, **iserdyan** d lbie iten-id nettay *aussi*, neqqar **aqelwac**, neqqar **izimer** i mmi-s n **tixsi**, neqqar **ikerri** *le male*, **ifker**; *la tortue* , **amcic**, **aqjun**, **aberhuc**, **ajhih**, **zzayla**, ayyul neqqar-as **amer kub**, **aserdun**, yella **u yerda**, yella **wuccen**, yella **yilef**, yella **izirdi**, , yella **aruy**, yella **inisi**, ifrax i lehḥun akk di lexlawi *c'est a- dire* di cecetwa **amergu** tesnem-t, yella **ubuḥddayed**, tella **tiččirt**, tella **tbuzegrayezt**, llan **iẓiwcen**, tella **tgerfa**, tella **tsekkurt**, llan **iferruḡen**, **ihiqel** *c'est-à-dire le male*, yella **ayaziḍ**, **tayaziḍt**, **ifrax**, yella **lbaz**, yella **abuεemmar**, yella **yesyi**, **tifilellas** llant lawan-agi tid-ak zedyent ula daxen n ixẓamen, **imerqem**, **εezzi**, **ajeḥmum**, **tadyayat** tella am **u yerda**, **itbir**, **tamilla**, **taninna** *bien sur*, **ššibus**, **ṭṭikuk**, **aberdεyyul**, deg asif i yetteici, **ṭirlil**.

Amṡuḍ: n aḍ jiraḍen

Amselxu: Salēm Salhi, 68sna

[Nətsṡəbbi ḍəḡ^wuxxam **axrarən** **θixsi** **ulli** nətsṡəbbi **θisḍan** **iεajmijən** **izgarən** tjerza ḍəlviṡ iḍnidnətsṡəḡ ḍissuq **ẓẓwayəl** **isərōjan** ḍəlviṡ iḍnidnətsṡəḡ *aussi* nəqqar **aqəlwaḡ** nəqqar **izimər** imṡis **tixsi** nəqqar **iẓərri** *le male* **ifkər** *la tortue* **amḡiṡ** **aqzun** **avərhuṡ** **aḡhih** **ẓẓayla** aḡjul nəqqaras **amərkuv** **asərḍun** jəllā **uḡərḍa** jəllā **wuḡḡən** jəllā **yiləḡ** jəllā **izirḍi** jəllā **aruy** jəllā **inisi** jəllā **ifis** mi laṡmar iḍwaləḡ ifrax iləḡḡun akk ḍi ləxlawi *c'est a- dire* ḍiḡṡəḍwa **amərgu** ḍəsnəmḍ jəllā **uvuḥḍḍayəḍ** ḍəllā **θitṡṡirḍ** ḍəllā **θvuzgrayəzḍ** llānt **θziwṡiwin** ḍəllā **θvərfa** ḍəllā **θsəkkurḍ** llān **ifarrudḡən** **ihiqəl** *c'est-à-dire le male* jəllā **ayaziḍ** **ḍayaziṡ** **ifrax** jəllā **lvaz** jəllā **uvuṡəṡṡmar** jəllā **yesyi** **θifiləlləs** llānt lawanaki θiḍak zəḍḡət ula daxəl ḡəxxamən **θimərqəmḍ** **ṡəzzi** **ajeḥmum** **ḍaḍḡakəts** ḍəllā **amukərḍa** **iḍvir** **ḍamillā** **ḍaninnā** *bien sur* **ššibus** **ṭṭikkuḡ** **avərdəyyul** ḍəḡasif iḡtsṡiṡi **ṭirlil**]

Amselyu 2: Xelili Muhend, 74ans

Iferax *bon* yella **abuħeddayed**, **tiččirt**, *en fin* yella dagi di tmurt-nney llan sin *les qualité* **ijeħmam** yella **ujeħmum**, yella ujeħmum-nni i yesean aqabub aberkan qqaren-as **aberdəyyul** yttili di *les rochers* ur iħemmel ara *la pleine*, tella **tsekkurt**, yella **uwtul** yella **izirdi**, yella **waruy**, llan **yilfan** ħaca ssamein d lmalayek, llan **wuccanen**, yella **abuɛemmaɾ**, yella **lbaz**, yella **afalku voila**, tella **tgerfa**, ifrax i d yettasen llan, yella **uzerzur**, yella **umergu**, yella **ɛezzi** yella di tmurt-nney, **bururu**, **iħiqel** akked **tsekkurt** amecṭuħ-nsen **aferruğ voila**, **taɣemmant**, **adandu**, **tifirellas**, **aħağiw** n dagi, **itbir**, **ibellirej** yella **waruy** n tmurt-nney dagi i yettili, lmal nettrebbe **doméstique**, yella **wemcic**, yella uyersiw **aqjun** ħaca ssamein d lmalayek, **aberrhuc**, **tayaɖt tiyetten**, **iqelwacen**, **iyid**, neqqar **aqelwac**, **tafunast**, **aɛejmi**, **azger**, **agenduz**, **zzayla** ħaca ssamein d lmalayek, **aserdun**, **aɣawdiw**, **ayyul** amecṭuħ qqaren-as **ajħih**, **aqelwac**, **ikerri**, **izimer**, **ɣsibus** d amecṭuħ maɖi, **ṭir lilil** yella, **ifker**, **ayərda**, **tadyayat**, **cebbirdu**, yella **imerqem**, **iziwec**, **nqaba** i as-neqqar nekni *voila*, **taninna**, tella **tmilla** wahdes **taninna** wahdes, **aziduɖ**, **tasiwant**, **ṭikkuk** yettili di *la période* n unebdu, **awtul**, **awtul** n laxla.

Amsəlku2: Xəlili Muhənd, 74sna

[ifrax *bon* jəltə **avuhəddəyəd** **zmərviqəs** **θitɣɣirθ** *en fin* jəltə θaki iθmurθnak lɫan sin *les qualité* **izəħmam** jəltə **ujəhmum** jəltə **uzəhmumnni** iθəsʃan aqavuv avərkan qqarənas **abərdəɣjul** jtsʃsili θi *les rochers* ujhəmməlara *la pleine* θəltə **θsəkKurθ** jəltə **uwtul** jəltə **izirði** jella **waruy** lɫan **yilfan** ħaʃa sʃamʃin θəlməlalək lɫan **wuʃʃanən** jəltə **avusəmmar** jəltə **lvaz** jəltə **afalku voila** θəltə **θxərfa** ifrax iditsʃsasən lɫan jəltə **uzərzur** jəltə **umərgu** jəltə **ɣəzzi** jəltə iθmurθnak **vururu** **iħiqəl** akəð **θsəkKurθ** aməʃtuħnsən **afərrudɣ** *voila* **θasəmmant** **adandu** **θifirəlləs** **aħadɣiw** ndagi **iθvir** **ivəllirəɣ** jəltə **waruy** tmurθnag daki gətsʃsili lmal nətsʃsrəbbi *doméstique* jəltə **wəmsiʃ** jəltə uɣərsiw **aqɣun** ħaʃa samʃin θəlməlalək **avərhuf** **θakəat** **θikəttən** **iqəlwəʃən** **izið** nəqar **aqəlwəʃ** aməʃtuħ **θafunasθ** **aɣəjmi** **azgər** **avənduz** **zzayla** ħaʃa sʃamʃin θəlməlalək **asərdun** **aɣawði** **wayul** aməʃtuħ qaqarənas **ajħih** **aqəlwəʃ** **ixərri** **izimər** **ɣibus** θaməʃtuħ maɖi **tirlil** jəltə **ifkər** **avərða** **θaðkəvəʃ** **ɣbɣirðu** jəltə **imərqəm** **iziwəʃ** vunəqɣav **nqava** isnəqɣar nəkni *voila* **θaninna** θəltə **θmilla** wahdəs **θaninna** wahdəs **aziduɖ** **θasiwant** **tikkuɣ** θətsʃsili θi *la période* unəvðu **awθul** **awθuləxla**]

Ammud: Tineqqacin (Makuda)

Amselyu: Muwali wiza, 57sna

Iyarsiwen yetteicin di laxla akka, llan **wuccanen**, llan **izirdiyen**, arju ad waliy wiyad, llan **iwtal n laxla**, iwtal llan wid-ak n laxla wid-ak n uxxam, **inisi**, **izirdi**, **ifker**, llan di laxla dixel n waman i tteicin, llan **yilfan ...aruy**, yella **cebbirdu** tella yiwet lhayawan akken d tamectuht tettett i yuzad neqqar-as **cabha** s ta3rabt d sinjab llan wid is-yeqqaren tadyayat, wid n uxxam llan **wakraren** neqqar-asen **ihuliyen** neqqar-asen **akraren**, llan **yezgaren**, llan **ieidiwen**, **iserdyan** llan **iyyal** hacakunt, **ajhud**, llan **iwtal n uxxam**, llan **iyuzad** tteicin deg uxxam, **amcic**, **aqjun** hacam, **tifunasin**, **isejmiyen**, **ihuliyen**, llan **iqelwacen**, llant **tiyetten** n uxxam, neqqar **aberhuc iberhac** imecṭah, **izimer** imecṭah, **aqelwac**, **tayadt**, **iyid**, **izimer** d mmi-s n **texsi**, **aejmi**, **agenduz** d amectuh, neqqar **azger**, llan ifrax n laxla llan **iziwcen**, llan **ibuḥddayden**, **nqaba**, yella **uzerzur**, yella **lbaz**, **abuemmaṛ**, **amergu**, **aziḍud**, **tagerfa**, **afalku**, **bururu**, **ṭirlli tasekkurt**, ifrax-agi imecṭah yella **ubuḥedayed**, tella **tsemmant**, **adandu**, yella ism-is **timilla**, **timilwen** llant , llan **iḡḡmam**, **aḡaḡiw**, **afrux** amectuh, tella **tyaziḍt**, yella **uferruḡ** n **tsekkurt**, yella **iḡiqel**, tella **tabrakt**, **imerqem**, **aezzi**, yella **itbir** yetteici deg uxxam, **tiferellas** ttaecicen-t deg ixxamen mi ur tezmireḍ ara ad atent-tetfēḍ ur banent n uxxam ur banent n lexla, yella **ṣṣibus**, **uberdeyyul**.

Am̐muð: ʰineq̑afin

Amsəlku: Muwali wiza, 57sna

[Iḱərsiwən jətsʰsʰifin ðilexla ak̑ka l̑an **wuʃʃanən** l̑an **izirðijən** arju adənwali wijad l̑an **iwθal ləxla** iwθal l̑an wið laxla wið b^wuxxam **inisi izirði ifkər** l̑an iləxla ðaxəl b^waman itsʰsʰifin l̑an **jilfan...aruj** jəltā **ʃb̑birðu** θəltā yiwəθ lhayawan ak̑kən tsʰsaməʃtuḥθ θətsʰsət iyuzad nq̑aras **ʃavha** sθaʃravθ sindʒab l̑an wiðisiq̑arən **θaḍbaʁats** wið b^wuxxam l̑an **waxrarən** nəq̑arasən **ihulijən** nəq̑arasən **axrarən** l̑an **jəzgarən** l̑an **iʃiðiwən isərðjan** l̑an **iḱjal** haʃakunt **ajhud** l̑an **iwθal** b^wuxxam l̑an **ijuzad** tsʰsʰifin g^wuxxam **amʃif aqzun** haʃam **θifunasin iʃəzmijən ihulijən** l̑an **iqəlwaʃən** l̑ant **θiḱəttən** nəq̑ar **avərhuʃ ivərhaʃ** iməʃtaḥ **izimər** iməʃtaḥ **aqəlwaʃ** m̐mis **θaʁat izimər** m̐mis **θixsi aʃəzmi agənduz** ðaməʃtuḥ nəq̑ar **azgər** l̑an ifrax ləxla l̑an **iziwʃən** l̑an **ivuhddajəðən** jəltā **uzərzur** jəltā **lvaz avuʃəm̐mar amərgu** **azidud** θavərfa afalku vururu **tirl̑i θasək̑urθ** ifraxagi iməʃtaḥ jəltā **uvuhddajəð** **nqava** θəltā **θsəm̐mant adandu** jəltā ismis **θimillā θimilwən** l̑ant l̑an **idʒəhmam** **aḥadʒiw afrux** aməʃtuḥ θəltā **θjazit** jəltā **ufərrudʒ tsək̑urθ** jəltā **ihiqəl** θəlla **θavraxθ** imərqəm **aʃəzzi** jəltā **iθvir** jətsʰsʰifi g^wuxxam **θifirollas** tsʰsaʃʃifənt gəxxamən mi θəzmirəðara aθəntəfəð uvanənt b^wuxxam uvanənt ləxla jəltā **s̑ibus** **ubərdək̑jul**]

Ammud: Iciqqar (Makuda)

Amselyu: Maɛuci muhemed, 82ans

ilfan *j'ai jmais vu* nekkini dagi, ttawaliy akka men beid, **uccanen, izirdi, inisi, aruy** waḥd-s **inisi** waḥd-s *la même* sean tisanin mi tid-ak n warruy i mmuqren, **awtul, agnin awtul** waḥd-s **agnin** waḥd-s, i ttusema mi mecṭuḥ d **agnin**, mi meqquer d awtul n **lexla**, wid-ak n uxxam, tayuga **izgaren** n tkerza, **ayyul** ḥaca mismee, **tistan, ulli, tiyetṭen, iqelwacen, akraren** d dker, **iqelwacen** d dker, **tiyetṭen** d nta, **akraren** d dker, **ulli** d nta, **agenduz, tagenduzt, zzayla, aserdun même pas** ecer snin snin seg asmi iffyen si tmurt-nney *voila*, **ifker, amcic, aqjun ayerda**, ifrax yella **uɛɛɛzwan**, yella **amergu, azerzur, aḥaḡiw**, neqqar **aziḍuḍ, itbir, imerqem**, yella **ubuḥedayed, tamilla, afalku déjà** zik nesɛa dagi deg udrar deg ucruf ufella zedyen, **isyan, tagerfa, tigarfiwin** mazal ar ass-a dagi, **ṣṣibus** i yexlan ayetm-as di lyali, **tifirellas** ttuwqamen-t leec deg uxxam xaṭer tid-ak *intérdit* ad atent-nwet, **ibellirjen** *c'est rare* ttasen-d yer dagi mi ur zdyen ara dagi, *on principe* deg uzayer ukesser, **itbir** wid-ak ččan ddunit, **tasekkurt, ayaziḍ, ifrax imecṭaḥ, idanduten, tisekrin** n uxxam qqaren-asen-t *les pantate* akken d tibarqaqacin, **iḥiqel, afeṛṛudj, tisezmanin** d tt-iɛɛzugin, **abuɛemmar** ačçal izedyen dagi, **lbaz** d **afalku**, d netta i d ṣeltan n leḍyur **voila**.

Am̐muð: Ifiqq̐ar

Amsəlku: Maʕuʕi mohemed, 82sna

[*Ilfan j'ai jamais vu nek̐ini* ðagi ts̐swalik ak̐a mən baʕʕid **uʕʕanən inisi aruj** wah̐ðəs **inisi** wah̐ðəs la memə sʕan ʕisnani ac̐uðts̐ið b^war̐uj igməqrən **awθul agnin awθul** wah̐ðəs **agnin** wah̐ðəs its̐susma miməʕtuħ ðagnin miməq̐ar ðawθul **ləxla** wigað b^wux̐am ʕajuʕa **izgarən** t̐erza **ax̐jul** haʕa misməʕ **ʕisθan** ul̐i **ʕixəʕʕən** iqəlwaʕən **ax̐rarən** dkər iqəlwaʕən dkər **ʕixəʕʕən** ðənθa **ax̐rarən** ðədkər **ul̐i** ðənθa **ax̐rənduz ʕax̐rənduzθ** **zajla asərðun** mème pas ʕʕərsninagi gasmi ifkən siθmurθnak **voila** ifkər **amʕiʕ** aq̐zun **ax̐ərða** ifrax jəllā **uʕəzwan** jəllā **amərgu azarzur** **ahad̐ziw** nəq̐ar **azidud iθvir imərqəm iðərrujas** jəllā **uvuhd̐ajəð afalku déjà** ziħ nəʕʕa ðagi guʕruf uʕəllā zəðkən **is̐kan ʕax̐ərfa ʕigərʕiwin** maz̐al arasa ðagi **ss̐ibus** jəxlan ajəθmas iljali **ʕifirəllās** ts̐suwqamənt l̐əʕ g^wux̐am xatər ʕiðak *interdit* aθəntənwəθ **ibəllirəjən** *c'est rare* ts̐sasənd ərða mi ut̐s̐ʕiʕinara ðagi *on principe* gzaʕar uħəssər **iθvir** wiðax ʕʕan duniθ **ʕasəkkurθ** **ajazid ifrax** iməʕtaħ **idanduθən** **ʕisəkrin** bux̐am q̐qarənasənt *les pantate* ak̐ən ts̐sivarqaq̐ʕin **iħiqəl afərruz** **ʕisəmm̐anin** ts̐ʕzugin **abuʕəmm̐ar** aʕħal izəðkən ðagi **lvaz** ðafalku ðnəts̐ʕa isəltan ləðjur *voila*]

Ammud: N Uǧfir

Amselyu: Tiliwi Amar, 60sna

Ifrax wigi n laxla, yella **ubedayyul**, yella **ujahmum**, nekk sney akk iyersiwen yaeni, llan **ibellirǧen** xuṣsen, llan **igerfiwen**, yella **uzidud** yaqwa yurnney, **timieṛuft**, yella **bururu** yeqwa mlih yella **afalku**, **abuɛemmar**, **aḥaǧiw**, **imerqem**, **iziwec**, **bururu** qwan yur-nney yella **ajeḥmum**, **afalku**, **tagerfa**, **aberdeyyul**, **tabusbust** di ccetwa, **tabuzgrayezt**, yella **ṭikkuk**, **tirllil**, **sibus** d amecṭiṭuḥ, **tifirellest**, **iḥiqel**, **tasekkurt**, **aferṛuǧ**, **tasemmant**, **tisemmanin** tura i d tefyen-t, **isyi**, tamilla d tamellalt akken, yella **itbir**, **aɛezzi**, yella **amergu**, **azerzur**, **tibrikt** tella, **nqaba** tella, yella **arbib n yezrem**, tella **tiččirt** anect n ubziz.

Acu nettrebbi , nettrebbi; **tistan**, **ulli,tayadt**, **tiyetṭen**, **iyuzad**, **idanduyen**, **imcac**, **iqjan**, **aberḥuc**, **ayyul**, **ajḥih**, llan **ifellas**, **afellus** yiwen d arraw n **tyuzad**, yella **agenduz**, **ajlie**, mi ara yimɣur neqqar-as **azgar**, **tawmat**, yella **ifker**, yella **uyarda**, yella **izirdi**, **aruy**, **ilef**, **uccen**, **cebbirdu**, **tadyayat**, **zzayla**, yella **inisi**, yella **awtul** yella **wegnin** d amecṭuḥ awtul yettimɣur cwiya neqqar-as **aḥerri**, **iyid**, **izimer**, après d **aḥuli** i yettuyal mi ara yettimɣur, yelli-s n **tixsi** d **tizimert**, **iyid**, **tiyideṭ**, yella **uqelwac**, **aserdun**, **zzayla**, **aɛidiw**, **tagmert**.

Am̃muð: N Uʃfir

Amsəlkəu: Tiliwi ʃmar, 60sna

[Ifraɣ wigi ləxla jəltə ubərdəkyul jəltə ujahmun jəltə udarʔayes nəkk snək yuk
 iʔərsiwən jaʃni lʔan ibəllirdʒən xussən lʔan iʔərʃiwən jəltə uzidud yaqwa kurnək
 imiʃruf jəltə vururu jəqwa mlih jəltə afalku avuʃəm̃mar ahadziw imərqəm iziwəʃ
 vururu qwan kurnək jəltə aʒəhmum afalku θaʔərfa abərdəkyul θavusvusθ
 ðiʃʃəθwa θavuzəgrayəzθ jəltə ʔikkuk ʔfirli sibus ðaməʃtituh θifirəlləsθ ihiqəl
 θasəkʔkurθ afəʔrudʒ θasəm̃mant θisəmmanin θura idətʔəfəkənt iski θamillə
 ðtsəməllət akʔəni jəltə iθvir aʃəzzi jəltə umərgu azərzur θivrikθ θəllə nqava θəllə
 jəltə arviv bʔəzrəm θəllə θitʃʔfirθ anəʃt nubziz aʃu nətsʔsrəbbi nətsʔsrəbbi θisθan
 ulli taʔəʔ θiʃəʔʔən ijuzad idandujən imʃəʃ iqzan avərhuf aʔʒul aʒhih lʔan ifəlləs
 afəllus jiwen ðarʔaw tʒuzad jəltə ugənduz aʒliʃ marayimkur nəq̄qaras aʒgər
 θawmats jəltə ifkər jəltə uʔərðə jəltə izirði aruy iləʃ uʃʃən ʃəbbirðu θaðʔaʔats
 ʒʒayla jəltə inisi jəltə awθul jəltə wəgnin ðaməʃtuh awθul jətsʔsimkur ʃwija nəq̄qaras
 ahərri iʔið izimər *après* ðahuli ijətsʔsukəl mijətsʔsimkur jəllis tixsi θizimərθ iʔið
 θiʔiðəʔ jəltə uqəlwaʃ asərdun ʒʒayla aʃiðiw θaymərθ]

Ammud: N Delles

Amselyu: Abd Ilali Amar, 60sna

Wid ttrebbin deg uxxam, ttrebbin iwtal, iyuzad, ihuliyen, ma d wid-ak iyetteicin deg umaday, ilfan, uccanen, aruy, izirdi i tetten iyuzad, tabrakt, ilef, neqqar inisi, wid-ak yellan deg uxxam, iyuzad, izgaren, agenduz, tiwmatin, iyyal hacakum, ajhih, aberhuc, tiyetten, iqelwacen, iyid mmi-s uqelwac tixsi mmi-s d izimer, yella weqjun, ayarda, llan imcac, neqqar awtul, yella awtul n lexla, ifker, yella cebbirdu winna i tetten iyuzad, tadyayat, neqqar aserdun, neqqar aëidiw, zzayla, ma yella d iferax qqaren am tistemmanin, ajeħmum, azerzur, iziwec, amergu, am azidud, aëezzi, ibellireğ, yella yesyi, tifiellest, bururu, timieruft, tisekrin, aħağiw, afalku, tella tagerfa tettawi ifrax, qqaren timilla, neqqar tabuzegrayezt, ajeħmum, neqqar afellus mmi-s n tyazidit, ihiquel, aferruğ, adandu, neqqar lbaz, neqqar afalku, itbir, abueemmar, sibus tirlil, neqqar imerqem yella kesbibi damectuh ifellu cegra mi ara ad yaxdem læcc-is, tabrakt, agnin d amectuh, aherri d ameqran.

Am̃muð: n Dəlfəs

Amsəlkə: Fəbd İlali Fmər, 60 sna

[wið ts̃srəbbin g^{wəxxam} iwθal θijuzad θavrakθ ihuliyən ma ðwið jəts̃s̃ij̃in gmaðak ilfan uŋfanən aruy izirði iθəts̃s̃ən iyuzad iləf nəqqar inisi wið jəllən g^{wəxxam} iyuzad izgarən avənduz θiwmaθin iəjal həfakum ajhih avərhuŋ θixəttən iqəlwaŋən ixið m̃mis uqəjwaŋ θixsi m̃mis ðizimər jəllə wəqzun jəllə uəərða llən imŋaŋ nəqqar awθul jəllə awθuləxla ifkər jəllə febbirðu winna iθəts̃s̃ən ijuzad θaðkəvəts̃ nəqqar asərðun nəqqar aŋidiw zzayla majəllə ðifrax qqarən aphał θisəmmənin ajeħmum azərzur iziwəŋ amərgu abhal azidud aŋəzzi bəllirəd̃z jəllə jəs̃vi θifirəlfəsθ vururu θimiŋrufθ θisəkrin aħad̃ziw afalku θəllə θərfa θəts̃s̃aw i ifrax qqarən θimillə nəqqar θavusəgrayzθ ajeħmum nəqqar afəllus m̃mis tyazit ihiquel afərfud̃z θaninnaadandu nəqqar lvaz nəqqar afalku iθvir avuŋəmmar sibus t̃firlil nəqqar θimərqəməθ jəllə kəsvivi ðaməŋtuh ifəllə fəd̃zra majəxðəm l̃s̃əŋis θavrakθ agnin ðaməŋtuh aħərri ðaməqran]

Ammud: N Uzeffun

Amselyu: Caṭar Rabah, 71sna

Deg uxxam ttrebbin **iyuṣaḍ**, ttrebbin **iwtal**, ttrebbin tiyetten ttrebbin **tifunasin**, **izgaren** ttrebbin laḥwayeḡ *a coté* nniden yef lmal-agi diyen **agenduz**, **aɛejmi**, **tafunast izgaren** wid-ak nni i kerzen, **tayaḍt**, **aqelwac**, **iyid**, **afəkrun**, **agnin**, **agnin** d awtul amectituh ttrebbint deg uxxam ayyul amectuh d **ajḥih**, **tajḥiht** **ayyul**, **aserdun**, **zzayla aɛawdiw** wigi akk nettrembi-ten tetten di berra rennun-asen deg uxxam wid-ak n lexla nesəa **iziwcen**, **imerga**, **tisekrin** wigi d ifrax n berra, **tašemmant**, **tagerfa**, **isyi**, **tamilla**, tella **tsekkurt** llan **iḥaḡiwen** yella **ɛezzi**, **iziwcen** izwcen-agi tteicin daxeḷ uqermud, **lbaz**, **afalku aziḍuḍ**, **abuqamum** winna i fellun tjur **aḥaḡiw**, **tifirellest**, **ṭirlil** d amectuh i teffey-d kan deg yid deg zal *jamais* ad yeffey..., **bururu**, **ṭikkuk**, **timieruft** tinna diri-tt yef yigerdan imectah ibibiyen **ssibus** yella, yella **ibellireḡ**, **adandu** n uxxam, neqqar **afrux**, **cebbirdu**, **izirdi**, **aḥelluf**, **uccen**, **aruy**, **inisi**, **tadyayat** xilla n leḥwayej i yellan deg umadey awtul n **lexla** daya i sney ara mi-d-iniy.

Am̃muḍ: n uzəffun

Amsəlk̃u: fatar rabah, 71sna

[g^wuxxam ts̃srəbbin **ijuzad** ts̃srəbbin **iwθal** ts̃srəbbin **θiɛəttən** ts̃srəbbin **θifunasin** **izgarən** ts̃srəbbin laḥwajəz *a coté* nniden ɛəf lmalagi ðikən **axənduz** **aɛəzmi** **θafunasθ** θajuga **gəzgarən** wiðakni iɣarzen **θaxat** **aqəlwaɣ** **iziθ** **afəkrun** **iwθal** **agnin** **azəndi** **agnin** ðawθul aməst̃ituh ts̃srəbbint g^wuxxam **ajəndi** majimɛur mlih aɣjul aməst̃uh **ðazḥih**, **θazḥihθ** **aɣjul** **asərdun** **zzajla** **aɛawdiw** wigi uknəts̃srəbbiθən θəts̃tsən ðivara rnunasən g^wuxxam wiðak ləxla nəsfa **iziwfən** **θihmamin** **imərga** **θisəkrin** wigi ðifrax nver̃a **θasəmmant** **θaxərfa** **is̃ki** **θamillā** **θəllā** **tsəkkurθ** llan **iḥidziwən** **θəllā** **ɛəzzi** **iziwfən** **iziwfənagi** ts̃ts̃s̃j̃in ðaxəl uqarmuḍ **lvaz** **afalku** **azidud** **avuqamum** win ifəlun tzur **aḥadziw** **θifirəlləsθ** **ṭirlil** ðaməst̃uh its̃ts̃s̃fəkədkan ðəgid ðəgzal *jamais* adjəff̃əɛ... **vururu** **ṭikkux** **θimiɛrufθ** θinnā ðirits̃ts̃ ɛəfigərðan iməst̃ah ibibijən **ssibus** jəllā **θəllā** **ibəllirəd̃z** **adandu** b^wuxxam neqqar **afrux** **jəbbirðu** **izirði** **aḥəlluf** **uɣfən** **aruj** **inisi** **θaḍbaqats̃** xila ləḥwajəz igəllən gmaḍəɛ **awθul** **ləxla** ðaja isnaɛ aramidiniɛ]

Amselyu 2: Ġani Ali, 75 ans

Nettrebbi **tifunasin** ad d-nezwar deg-sent, **izgaren**, **tiyetten**, **ulli**, **tixsi** d tid-ak i d **ulli**, **ikerri**, **izimer**, **aberhuc** d aqjun amectuħ, mi meqquer d **aqjun**, **amcie**, **ayerda** blama nettut ur ttemsefhamen ara sin-agi, **ajħih** yella dagi akka akka i as-qqaren, **agenduz** yella **aɛejmi** amectuħ d **agenduz**, yella **uzger**, **izirdi**, **ilef** yesɛa sin n yismawen qqaren **ilef** qqaren **aħelluf**, **aruy** yella, **inisi** yella winna yesean akken isennanen yella **uwtul**, llant **tsekrin**, ifrax llant **tgerfiwin**, **lbaz** d wina i tetten **tiyuzad**, **tabrakt**, **abuɛemmar**, **abuħeddad** d afrux d amectuħ, **tifirellas tisekrin**, **aferruġ**, **itbir** neqqar, **imerqem**, neqqar **ɛezzi**, yella **ujehmum**, yella **umergu**, **azerzur** d wina i yetteeddin d laħmali, **afrux**, **bururu** yella, **timieruft** tella, **tasekkurt**, **adandu**, **iħiqel** yella, **iččir** d afrux amectuħ, **isyi** yella.

Amsəlku2: Ġani Ali, 75 ans

[Nətsɛrəbbi **θifunasin** adnəzwar dəgsənt **izgarən θiɛəffən ulli θixsi** tsɛsiðak iðulli **ikərri izimər avərhuɟ** ďaqzun aməɟtuħ miməq̄qar ďaqzun amɟiɟ, **axərða** blama nətsɛsuθ utsɛsəmsəfhamənara sinagi **ajħih** jəllā ďagi akka isəq̄qarən **axənduz** jəllā **aɟəzmi** aməɟtuħ ďaxənduz jəllā **uzgər izirdi iləf** jəsɟa sin jismawən q̄qarən **iləf** q̄qarən **aħəlluf aruj** jəllā **inisi** jəllā winna ɟəsɟanakən isənənən jəllā **uwθul** llant **θsəkrin** ifrax llant **θxərfiwin**, **lvaz** ďwina iθətsɛsən **θijuzad θavraxθ** **abuɟəmmar** **avuhəddad** ďafrux ďaməɟtuħ **θifiɾəlləs θisəkrin** **afərɾuďz** iθvir **imərqəm** nəq̄qar **ɟəzzi** jəllā **ujəhmum** jəllā **umərgu**, **azərzur** ďwina igətsɛsədin ďiləhmali **afrux**, **vururu** jəllā **θimiɟrufθ** θəllā **θasəkkurθ** **adandu iħiqəl** jəllā **itɟɟir** ďafrux aməɟtuħ **isɟi** jəllā]

Ammud: n Issennağen

Amselyu: Ben Mrah Muh Waɛli, 70sna

Tiyuzaɗ..., iwtal..., lmal swa d aɣenmi swa d **aɛejmi**, nekkni tiyɛtten neqqar -asen-t amaɛiz, **ulli** llan wid is yeqqaren **aɣuli**, neqqar **akraren**, **ulli** dayen kif kif mi ara ad tesseuɗ ulli ad trebbiɗ, zik daya deg wayeg neac, **iyid** d mmi-s n **tayaɗt**, **izimer** d mmi-s n **tixsi**, **aɛejmi** d mmi-s n **tewmat**, neqqar **agenduz** diyen, **azger**, **tagenduzt** d tin ur nuriw ara d tamectuɣt, **awtul**, yella win n lexla neqqa-as **awtul n lexla**, **ifker**, **ajɣih**, **aserdun**, **zzayla**, **ayyul**, **ikerri**, **amcic**, **aqjun**, amectuɣ-is d **aberhuc**, **ayerda**, **adandu**, di laxla a yelli nesɛa **ilfan** nesɛa **izirdiyen**, nesɛa **cebbirdu**, **uccen**, **aruy** daya i nesɛa di tmurt nney, **inisi**, **tadyayat** d tamectuɣt nettat *rapide* i tleɣɣu, ifrax yella **imerqem**, yella **iziwec**, tella **tsekkurt**, **iɣiqel**, **aferɣuɣ**, **tabrakt**, yella **umergu**, **azerɣur**, yella **uğɛɣmum**, zik xila n yifrax i yellan imi tura negren, **lbaz**, **isyi**, **şşibus**, **abuɛemmar**, **tagerfa**, **timilla**, **bururu**, **imieruf**, **timieruft**, **itbir**, **ibellireğ**, **aziɗuɗ**, **tifirellas**, **ɛirlli**, **aɣağiw**, **nqaba** d tin ifellun tɣur, **aberdayyul**, **taşemmant**, **afrux**.

Am̃muð: n Issenad̃zen

Amselku: bən mrah muh waeli, 70sna

[θijuzad ...iwθal...lmal swa ðakənmi swa ðaʕəjmi nəkkni θikəttən nq̃qarasənt
 amaʕiz **ulfi** lfan wið isəntiq̃qarən ahuli nēq̃qar **axrarən ulfi** ðikən kifkif maθəsud
 ulfi atrəbbid̃ zik ðaya g^wajəd nʕaf **ixið** ðmis **takat izimər** ðmis **tixsi aʕəjmi** ðmis
təwmats nēq̃qar **θaxənduzθ** ðikən **azger θaxənduzθ** ts̃tsin uniriwara ts̃tsaməʕtuhθ
awθul jellā wiləxla nēq̃qaras **awθuləxla ifkər ajhih** ðasarðun **zzajla aɤjul ixərri**
amʕij aqzun aməʕtuhis ðavərhuʕ **aɤərða adandu** iləxla ajellfi nəʕʕa **ilfan** nəʕʕa
izirðijən nəʕʕa **jəbbirðu uffən aruy** ðaja inəʕʕa iθmurθ **m̃ək inisi θaðkəʕats**
 ts̃tsaməʕtuhθ nət̃ʕsaθ *rapide* iθlahu ifrax jellā **imərqəm** jellā **iziwəʕ** θellā **θsək̃kurθ**
ihiqəl afəʕud̃ **θavraxθ** jellā **umərgu azərzur** jellā **ud̃zəhmum** ziɤ xillā gəfrax
 igəllān miθura nəxən **lvaz iski s̃bus** avuʕəm̃mar **θaxərfa θimillā vururu imiʕruf**
θimiʕrufθ iθvir **ibəllirəd̃** **azidud θifirəllas tirlfi** **ahad̃ziw nqava** θin ifəllun tzur
 abərdəɤjul θasəm̃mant afrux]

Ammud: Taqsebt

Amselyu: Larici Idris, 44sna

Dagi nesëa **imerğa** *bon* ttasen-d *c'est une période* di cçetwa, llan **iğəmmam** akka i neqqar nekni ad am-d-fkey akk ifrax i nesëa dagi *voila*, **tiččirt**, *bon isyi*, **tagerfa** ...*bon* nesëa **uccanen**, **ilfan**, **izirdiyen** wid-ak i tetten **tiyuzadı** akka wid-ak ttwasnen mliħ, **cebbirdu**, *bon* nesëa nekkni dagi rrif n lebhər **lyawyat** d afrux yetteici deg ldjazira..., yella, **azerzur**, dagi yur-nney yella **lbaz** *c'est rare* anda ara twalit, isem-is akken dayen wina atan yettili tameddit; **bururu**, **timieruft** tella, **tamilla**, **timiliwin** llant *par ce que presque c'est domestique* tteicint akked lyaci, **amergu**, **azerzur**, **aæzzi**, yella **şşibus** d amectuħ, **tabuzegrayezt** tina i laħun daxel n wamman d tacebhant, **imerqem** cukkey dayagi i yellan, **iziwec** *voila c'est domestique* yetteici yid-nney, **tifirellest**, **itbiren**, **aziđud**, **tasekkurt** arraw-is **ifařrağen**, **aferřuğ**, **iħiqel**, lħayawan ameqran, **ilef**, **uccen**, **izirdi**, **awtul**, *évidament* yella awtul *domestique* yella win n laxla, **ayaziđ** ilaq ur ten-tettu ara, **aruy** wina yesëa isegni, **inisi** aqenfud s taerabt nekkni dagi nemxallaf yef *les villages* nniden, tadyayat neqqar-as **cabħa mi yulad** tleħħu daxel iyulad, nekkni akka i as-neqqar, nettřebbi awtul, **amcic**, **aqjun**, **azger**, **ayyul**, **aħuli**, **aqelwac**, **tayađt**, **iyid** (nekkni aħuli d win yesëan taduđt llan widak is-yeqqaren axerfi nekni neqqar-as **aħuli**, *mais par apport* wali kan yer *la région* n iflisen nutni d aqelwac i wumi qqaren aħuli), **tixsi**, **izimer** amectuħ, **tizimert** d yelli-s n **tixsi** *le male* akked *la fumelle*, **aberhuc**, **ajħiħ** waqil dagi yur-neý *presque* disparin, *bon* yella **ajedεun**, yella **userdun**, **zzayla**, neqqar **tawmat** après amectuħ neqqar-as **agenduz**, ameqran neqqar-as **aæjmi** win izellun, **azger** *la plus par du temps* neqqar **aæjmi**, *au même temps* mi ara ad iniđ xilla *au lieu* **iæjmiyen** neqqar **izgaren**, **ulli** mi ara yili *le groupe* n **tixsi** *voila*, **izimer** dayen **izamaren**, **abuεemmar...**, **ibellireğ**, yella **ťikkuk** yettili deg unebdu, **abuħeddayed**, **nqaba**, **aħağiw** d ameqran akken d acebhant, yesëa *rouge* cyel **imerqem** i yegga netta meqqar, neqqar yiwen dayen bon atan mektey-t-id; **aberdeyyul** cyel **uğəmmum** d aberkan.

Ammuð: n taqsəbt

Amsəlku: Larifi Idris, 44sna

[dagi nəsfa **imərga** *bon* tsəsənd *c'est une période* iſſəθwa lſan **idʒahmam** aka inəq̄qar nukni amdəfkək uk̄k ifrax nnəsfa ðagi *voila* **θitſſirθ** *bon* **isxi θaxərfa...** *bon* nəsfa **uffanən ilfan izirðijən** wiðax iθətsſən **iyuzad** ak̄ka wiðax tsſwasnən mlih **jəbbirðu** *bon* nəsfa nəkkni ðagi rſif ləvhar **lɛawjθaθ** ðafrux jətſſiſi ilzazira...jəllā **əxvuv azerzur** ðagi kurnək jəllā **lvaz** *c'est rare* anda atwalid ismis ak̄kən ðakən wina aθan jətsſili θaməddiθ **vururu θimiſrufθ** θəllā **θamillā θimilwin** lſant *par ce que presque c'est domestique* tsſſiſint igəlkaſi **amərgu azərzur aſəzzi** jəllā **ssibus** ðaməſtuħ, **θavuzəgrajəzθ** θina iləħħun ðaxəl b^wawaman tsſsaſəvhant, **imərqəm** ſukkək ðayagi igəllan, **iziwəſ** *voila c'est domestique* jətsſſiſi ikidnək **θifirəlləsθ** **iθvirən azidud θasəkkurθ** arſawis **ifarəddʒən, afəfudʒ** **ihiqəl** lhajawan aməqran **iləf uffən izirði awθul** *évidament* jəllā awθul *domestique* θəllā win ləxla **ayazid** ilaq uθəntsətsſujara **aruy** wina jəsſan isəxni **inisi** aqənfuð sθaſravθ nek̄kni ðagi nəmxaſlaf af *les villages* nniðən **θaðkəkəts** nəq̄qar **ſavha mikulað** θəħħu ðaxəl iɛulað nəkni ak̄ka isnəq̄qar nəkkni ak̄ka isəq̄qarən nətsſrəbbi **awθul amſiſ aqzun** **ayazid azgər əxjul ahuli aqəlwaſ ixið** nəkni ahuli ðwin jəsſan θaðut lſan wiðak isiq̄qarən axərſi nəkni nəq̄qaras **ahuli** *mais par apport* walikan er *la région* gəflisən nuθni ðaqəlwaſ umi q̄qarən ahuli **θixsi izimər** aməſtuħ **θizimərθ** jəlis ntixsi *le male* ig *la fumelle* **avərhuſ, azhih** waqil ðagi kurnək *presque* disparin *bon* jəllā **azəðſun** jəllā **usarðun** **zəθlanəq̄qar θawmats** *après* aməſtuħ nq̄qaras **avənduz** aməqran nq̄qaras **aſəzmi** win izəllun, **azgər** *la plus par du temps* nəq̄qars **aſəzmi** *au même temps* madinið xillā *au lieu* **iſəzmijən** nəq̄qar **izgarən, ulfi** majili *le groupe* **tixsi** *voila* **izimər** ðakən **izamarən avuſəmmar...** **ibəllirəddʒ** **aquvəſ** jəllā **fiſkkuħ** jətsſili gunəvðu **avuhəddayəð nqava ahadʒiw** ðaməqran akən ðaſəvəhan jəsfa *rouge* cəəl **imarqəm** igəxa nətsſa iməq̄qar nəq̄qar jiwən ðakən *bon* aθan məxθakθid **abərdəkjul** ſkəl **udʒəhmum** ðavrkan]

Ammud: N Laezayeb

Amselyu: Cayani Yusef, 60sna

Alors acu nesea dagi, nesea **imcac, iqjan** *donc les animaux domestique* wigi après *biensur* llan **iyuzađ**, llan acu akken nniden **iwtal...**, llan les *sauvages*-agi dagi yur-nney yeqwa iwumi qqaren **cebbirdu** d win yettakren **iyuzađ, cabħa mi yulad, adandu, awtul n lexla, llan yilfan, uccanen, izirdi,** cukkey daya id yeqqimen comme animaux sauvage, **aruy** llan yerna yeqwa, **inisi** aussi, **uccen, ilef tawmat , aæejmi, azger, aserdun ayyul, ajħih voila, aberhuc , tixsi, izimer, agenduz, aħuli, tayađt, aqelwac, iyid,** ur neqqar ara afekrun neqqar-as **ifker** ur yebeid ara mlih yef ufekrun, acu nniden ifrax *bon* nesea amek iseqqaren aberkan-nni **ağəħmum**, acu nesea nniden **tasekkurt, iħiqel, aferřuğ, azerřur, amergu, æezzi...** nekni æezzi i yesean rouge gorge, **iziwec** dayen řřibus, **tiččirt**, tella dayen nesea **tiyuzad ...**, **lbaz, afalku, tamilla, itbir,aziđuđ, tasemmant, tifiřellest** l'hirondelle, **bururu, imieruf la famille n bururu, tabuzegravez, tikkuk** yella *aussi* **aberdeyyul** yella **arbib n yezrem..., nqaba** tella.

Am̃muđ: n læzajəv

Amsəlk̃u: fajani jusəf, 60sna

[*alors* ařu nəřa đagi nəřa **imfaj iqzan** *donc les animaux domestique* wigi après *Biensur* llān **ijuzad** llān ařujaĳkən ñniden **iwθal...**llān les *sauvages* agi đagi ĳurnak ĳeqwa iwumi q̃qarən **řabbirđu** đwin ĳətsřaxrən **iyuzad řabħamiĳulađ** **adandu awθuləxla** llān **yilfan uřřanən** **izirđi řukĳəĳ** đaya idĳeqqimən *comme animaux sauvages* **aruy** llān ĳərna ĳeqwa **inisi aussi uřřən iləf θawmatř** **ařəzmi azgər asərđun ařyul ajħih voila avərhuř** **θixsi izimər ařənduz aħuli θaĳat aqəlwař** **ixiđ** unəq̃qarara afəkrun nəq̃qaras **ifker** uřəvřidara mlih afufəkrun ařu niden ifrax *bon* nəřa aməħ isəq̃qarən avərkañni **adřəħmum** ařu nəřa ñniden **θasəĳurθ, iħiqel, afərřudř** **azərzur amərgu řəzř** nəĳni řəzři igəsřan *rouge gorge* **iziwəř** đakən **řřibus** **θitřřirθ** θəłřa đakən nəřa **θiyuzad ləvhər...**lvaz **afalku θamillā iθvir azidud** **θasəmmant θifiřəłřəθ** *l'hirondelle* **vururu imiřruf** *la famille* **nururu** **θavuzəgrajəzθ tikkux** ĳəłřa *aussi* **ubərdəĳul** ĳəłřa **arviv b̃̃əzrəm nqava** θəłřa]

Ammud: Adrar At Qdiɛa

Amselyu: Wakwak Saɛdiya, 59sna

Agenduz amecɥuɥ mi meqqar neqqar-as **azger**, **tafunast** dayen mi ara tilli d tameɥtuɥt neqqar-as **tagenduzt**, men baed mi muqret neqqar-as **tafunast** ih akka, **aqjun** amecɥuɥ neqqar-as **aberhuc** mi meqqar neqqar-as **aqjun**, **iyuzaɗ** dayen **ifrax** **imecɥuɥen** mi meqquer-it dayen neqqar-asen **iyuzaɗ** akka akk i neqqar, **iwtal**, **afekrun**, wigi d wid n uxxam **tiyetɥten**, **iyiden**, imecɥuɥen neqqar-asen **iyiden** mi ara tid-nawi yef ubrid yiwen **iyid**, **ajɥih**, **tixsi**, **tizimert**, **izimer**, **ikerri** d ameqqran, **amcic** wid n lexla yella **wuccen**, yella **izirdi**, yella **yilef**, **aruy**, **uccen**, **awtul n laxla**, **ajendi** mi meqqar, ticki mi meɥtuɥ neqqar-as **agnin**, **aserdun**, yella **uɛudiw**, yella **ayyul**, **inisi** n lexla, **tadyayat** cɥel n tɥubba, meqqret yef ttuba ifrax dayen kul yiwen s yisem-is yella **yesyi**, yella **lbaz**, yella **ɛezzi**, yella **uɣɛɥmum**, **amergu**, **azerɥur**, **aziɗuɗ**, **iččir**, isem-is akken wina yesɛan tacebbubt, yella wayeɗ d aberqac **imerqem**, tella **tagerfa**, tella **tmilla**, tella **tsekkurt**, **iɥiqel**, **ɣɣibus**, tura ad ten-d-iniy ma yella ur ruɥen ara ttaɛraqen-iyi, **tibrikt** n uxxam, **tifiellest**, **iziwec**, **iččir**, **itbiren**, **tagerfa**, **bururu**, **timieruft**, yella ula d **ɥikkuk** wagi i byiɣ ad tidiniɣ segli d aberqaqac yesɛa tacebubt, llant **tsekrin** n uxxam llant tid-ak n lexla.

Am̃muð: n uðrar aθ qdiſa

Amsəlku: wakwak Saſdiya, 59sna

[**Ax̃enduz** aməſtuh̃ miməq̃qar nəq̃qaras **azgər θafunasθ** ðakən maratst̃sili t̃st̃saməſtuh̃θ nəq̃qaras **θag̃enduzθ** mən baſd mimuqreθ nəq̃qaras **θafunasθ** ihaka **aq̃zun** aməſtuh̃ nəq̃qaras **avərhuſ** maməqar nəq̃qaras **aq̃zun ijuzad̃** ðikən **ifrax** iməſtuh̃ən mimuqriθ diən nq̃qarasən **ijuzad̃** akajuk inq̃qar **iwθal afəkrun** wigi ðwin b^wux̃am **θik̃ətt̃ən ixiðən** iməſtuh̃ən nq̃qarasən **ixiðən** mara θidnawi əfuvrið jiwən **ixið ajhih θixsi θizimərθ izimər ix̃ərri** ðaməqran **amſiſ** wið ləxla jəllā **wuſſən** jəllā **izirði** jəllā **jiləf aruj uſſən awθuj ləxja azəndi** miməq̃qar maməſtuh̃ nəq̃qaras **agnin asərðun** jəllā **uſuðiw** jəllā **wəkj̃uj inisi** ləxja **θaðk̃ak̃atst̃s** ſkul ntuba məqrəθ k̃əf tuba ifrax ðakən kul jiwən s̃jisəmis jəllā **isyi** jəllā **lvaz** jəllā **ſəzzi** jəllā **ud̃z̃ahmum amərgu azərzur azidud̃ it̃ſ̄ſ̄ir** isəmis ak̃kən wina jəs̃an θaſəbuvθ jəllā wajəd̃ ðavarqaf **imərqəm** θəllā **θaxərfa** θəllā **θmillā** θəllā **θsək̃kurθ** **ihiqəl s̃sibus** θura aθnidiniḱ majəllā ujaſriqənara **θivrikθ** b^wux̃am **θifirəlləsθ** **iziwəſ it̃ſ̄ſ̄ir** **iθvirən θaxərfa vururu θimiſrufθ** jəllā ula **tik̃kux̃** wagi iṽiḱ aθidiniḱ s̃əgli ðavarqaqaf jəs̃a θaſbuvθ l̃t̃ant **θsəkrin** b^wux̃am l̃t̃ant θiðak ləxla]

Amselyu 2: Saëid Derdar, 70 ans

Ttrebbin **izgaren**, ttrebbin **tiyetten**, ttrebbin **ulli**, ttrebbin **iwtal**, ttrebbin **iyuzađ**, **tiyuzadı** am akken i d-nniy **zzayla**, **ayyul**, yella yiwen n lemtel nekkni mi ara ad d-nini ayyul cyel neqqar-it-id ney **aqjun**, ad d-iniđ hacakum netta *c'est faux* nekk yuri ay-agi nekk ad d-iniy yiwen n lemtel amek qqaren yenna-k win ur nesei ara ayyul d netta i d ayyul, nesea **agenduz**, **aëejmi**, **azger** yaeni meqqar, **agenduz**; mi ara yili d amectuh, **aëejmi**; moyen **azgar**; tsemma meqqar dayen, **aberhuc**, **ajhih**, **aserdun**, **tiyetten**, **iyid** ney **ađuli**, **tiyideđ** d *la femelle*, **iyid**; d amectuh mađi, **ađuli**; d ameqran, *voila* akka yella **wezger** yella **uëejmi**, tella **tëejmiđ**, tella **tgenduzt** mi meqret d **tafunast**, **azger** dayen mi mezzi d **aëejmi** mi meqqar d **azger**, lmal n wexxam; nesea **ayaziđ**, **tiyuzadı**, **afekrun**, yella men baed ma d iyarsiwen-agi n berra; nesea **uccanen** *exactement* nesea **ilfan** nesea **iwtal**, yella **izirdi**, llan **iniswen**, yella **waruy** zik ttatafey-ten-id akk wigi, tella **tedyayat**, yella **cebbirdu** yehrec mlih, *voila apparemment* daya. bon men baed llan xila n leđyur i nesea yaben el a kuli hal nesea *bon* **amergu**, yettas-d kan les *périodes*, yesea lweqt n uzemmur, **azerzur**, **amergu**, *même* **ëezzi** wigi akk ttasen-d *c'est-à-dire* d ibarraniyen men baed tallit kan ad uyalen, *après* nesea **imərqem**, yella **yiččir**, yella **imerqem**, yella **uħađiw**, yella **iziwec**, tella **tgerfa**, yella **uğəhmum**, nukni dagi neqqar **abuëemmar** i ufalku, **şşibus**, **bururu**, **imiëruf**, yella *voila* ttir xila leđyur nesea ihmala afrux-agi ɣlay mlih mlih *même* di urupa nettzuxxu s ufrux-agi i nesea nukni qqaren-as d irumyen i as-isemman *même* isem-agi i ruħey ad adrey qqaren-as **la citale kabyle le monde** akk ur tyesei ara ala nukni i tyesean di *djurdjura et puis* d amectuh yesea taqamumt d ttaqeteant akka *même* s wallen-ik ma yella ur yebya ara ur iħemmel ara ad tiwali leebd, yesea yiwet n *la couleur* cyel d amidadi akken i *même* leebd mi ara ad iruħ ad tiwali ad yarwel ur ibeqqu ara ad tiwali, la citale kabyle kan d irumyen i as-yefkan isem-agi nekk,ni ur t-nessin ara *voila* ulahed-it i lealam kamel ur tettafeđ ara ala di ġerğra kan ur itteffey ara di ġerğra, ur ittruħu ara yer yidisan-nniđen, tella **tabuzegrayezt**, yella, **abuħeddayed**, yella ufrux atas atas, **iħađiwen**, (tella yiwet n lħağa diyen ad ti-d-adrey ttrajuy ad ti-d-adrem guman ad tt-id-adrem) **tadyayat** tekkat izerman, tekkat ttubat anda ara tezdey tinna ur yettili **uyarda** ur yettili ttuba, ur yettili wezrem,ur yelli acu ara yegzistin dinna neqqar **ibumesxenčer** yettabee **izgaren**, yella ufrux-nniđen diyen qqaren-as **arbib n wezrem** zik ttatafeyt-id nekkini arbib n wezrem-agi yesea ile anectilat yezzif yettali di tjur yella wayeđ

qqaren-as aneqab n usyar **naqaba** ad yexdem *un trou* ad yuqem læec daxel, akka xila n laḥwayeḡ i yellan , **tisemmaniyn**, d tina i wumi qqaren *les cailles* **tasemmant**, **ifrax** imecṭaḥ id sefruruxen-t tyuzaḍ *bon* nekni neqqar-as kan **ifrax** *bien sur* n tyaziḍt, **adandu**, **tifilellas**, **tamilla**, **aziḍuḍ**, **isyi**, **lbaz**, yella **ṣṣibus**, nekkni leemer ur tnewqim di lqefs ṣṣibus nekkni ma nettef-it-id ntett-it *voila*, **iziwec** akken i as-qqren yeeraben ṣwawec lqermud, ma yella wid-nni qqaren-asen **iziwcen**, **itbir** *il est connu*, **ibellireḡ**, **tabṛukt**, **tibṛak**, **tasekkurt**, diyen nekk zik ttaṭṭafey-tent-id tsekrin, **afarṛuḡ** d taṭafey-ten-id zik, **tasemmant** *les cailles* qqaren-asent **tisemmaniyn**.

Amṡmuḍ: Aḍrar Aḍ qḍiṣa

Amselku: Saṣid Dərdar, 70 sna

[Tsṣrəbbin **izgarən** tsṣrəbbin **ṭiṣəṭṭən** tsṣrəbbin **ulli** tsṣrəbbin **iwṭal** tsṣrəbbin **ijuzad** amakən dinik **ẓẓajlā** **aṣjul** jəltā jiwən ləmṭəl nekni maradnini aṣjul ṣul nqariṭid naḥ **aqzun** adnini ḥafakum si *faux* nekṬ kuri ajagi nekṬ adinik jiwən ləmṭəl amək qḍarən jənṇak winunəsfi aṣjul ḍnətsṣa iḍaṣjul nəsṣa **avənduz** **u:zmi** **azgar** jaṣni məqḍar **avənduz** majili ḍaməṣtuh **u:zmi** moyen **azgər** tsəma məqḍar ḍajən **avərhuṣ** **azhih** **asərḍun** **ṭiṣəṭṭən** **iṣiḍ** naḥ **ahulṣi** **ṭiṣiḍət** *la femelle* **iṣiḍ** ḍaməṣtuh maḍi **ahulṣi** ḍaməqran *voila* akka jəltā **wəzgər** jəltā **u:zmi** ṭəltā **ṭu:zmit** təltā **ṭvənduzṭ** maməqrəṭ **ṣṣafunasṭ** **azgər** ḍakən maməẓẓi **ḍu:zmi** miməqḍar **ḍazgər** lmal b^wuxṣam nəsṣa **ajazid** **ṭijuzad** **afəkrun** jəltā mən baṣd ma ḍikarsiwənagi nbəra nəsṣa **uṣṣanən** *exactement* nəsṣa **ilṣan** nəsṣa **iwṭal** jəltā **izirḍi** lṭan **iniswən** jəltā **waruj** zik tsṣsatafaṭṭonid akṬ wigi ṭəltā **ṭəḍḍakəṭs** jəltā **ṣəbbirḍu** jəhrəṣ mliḥ *voila* *apparemment* ḍaya *bon* mən baṣd lṭan xiltā ləḍjur inəsṣa kəvən ṣalakuli ḥal nəsṣa *bon* **amərgu** jətsṣasəd kan *les periodes* jəsṣa lṭəqṭ nuzmṡmur **azərzur** **amərgu** *meme* **u:zzi** wigi akṬ tsṣsasənd *c'est-à-dire* ḍivaranijən mənbaṣd ṭaltṭṭ kan adukalən *après* nəsṣa **imarqəm** jəltā **jitṣṣir** jəltā **imərqəm** jəltā **uhadṣiw** jəltā **iziwəṣ** ṭəltā **ṭvərfa** jəltā **udṣəhmum** **afalku** nukni ḍagi nqḍaras **avu:mṡmar** **ṣṣibus** **vururu** **imi:ruf** jəltā *voila* ṭir xila ḍjur nəsṣa ihmala afruxagi kəlj mliḥ mliḥ *même* ḍi urupa nətsṣzuxu sufruxagi nəsṣa nukni qḍarənas ḍirumjən isisəman *même* isəmagi iruḥak adadṛak qḍarənas **la citale kabyle** *le monde* akṬ uṭisṣijara alanukni iṭjəsṣan ḍi *djardjra et puis* ḍaməṣtuh jəsṣa ṭaqamumṭ tsṣsaqəṭṣant akka *même* swaltənix majəltā urivṣijara urihəmməl ara aṭiwali lṣəṇḍ jəsṣa jiwəṭ n *la couleur* ṣkəl ḍamidadi akṬən *même* lṣəṇḍ maraḍiruh aṭiwali aḍjarwəl urivqujara aṭiwali *la citale kabyle* kan

ðírumjæni isifkan isæmagi nækni uðnæssínara *voila* ulaðdið ðilfalam kamæl uðættsafæt
 ara ala ði djærdjra kan uritsfsfæra ðidjærdjra uritsfshujara ði djærdjra uritsfshujara
 ariðisan niðæn jælta **avuhæddajæ** jælta ufrux atas atas **ihadziwæn** þælta jiwæð nælhaja
 ðikæn atstsidadræk tsfsrajuk atstsidadræm θgumam atstsidadræm **θaðkavats** θækkaθ
 izærmæn θækkaθ fubaθ anda aθæzdæk θinnæ utfssilijara **ukærða** uðættsili fuba
 uritsfili jæzræm urillí afu ara jigzistin ðinnæ næqqar **ivumæsxæntfær** jætavæs **izgaræn**
 jælta ufrux niðæn ðikæn qqarænas **arviv b^wuzræm** zik tsfsatafæθid nækkini arvív
 b^wæzræmagi jæsfa ilæs anæfθað kæzif jættsali ði tjur jælta wajæð qqarænas anæqav
 b^wuskar **nqava** aðjæxðæm *un trou* aðjæwqæm lsf ðaxæl, akka xila lahwayæz igællæn
 xila igællæn **θisæmmanijin** ðtsfsina iwumi qqaræn *les cailles* **θasæmmant ifrax**
 imæftah idsæfrufuxænt θjuzað *bon* nækni næqqaras kan **ifxax bien sur tjazit adandu**
θifilællæs θamillæ azidud isæi lvaz jælta **sæbus** nukni lafmar uðænwwim ðilqæfs
sæbus nukni mantfiθid nθættsiθ *voila* **iziwæf** akkæn isqqaræn isravæn zwawæf
 lqærmuð ma jælta wiðni qqarænasæn **iziwæn iθvir il est connu ibællirædææn θavraxθ**
θivrak θasækkurθ ðikæn nækk zik tsfsatafæθænid θsækrin **affærfudæ** tsfsatafæθnid
 zik **θasæmmaniθ** *les cailles* qqarænasæn **θisæmmanijin**

Ammud: N Uħriq

Amselyu: Amir Farħat, 62sna

Manahder *par exemple* yef les animaux ... *bon* neqqar **aydi**, safi nukni n hemmel iyarsiwen ur aenzwiren ara yur-sen irumyen, bon nesea **tayađt** tattakay-d ayefki, tattakay-d aglim n sen n xeddem iyis abendayer, nesea dayen par example **tixsi** tettakay-d ayefki en même temps ad ay-defk izimar... nesea diyen par example **azger** akked **tfunast** d tawacult n **tisita** xařar yella lmal ameqran akked lmal amecťuħ, zik qqaren-ak axxam ur yesei lmal yemmal...tafunast ad ay-defk iyi, udi, tettakay-d **azejmi**, **tayaziđt** tettakay-d timlalin ulac axxam ur nesei ara **tayaziť**, **ayaziđ**, **afrux**, **adandu**, **iħiqel**, **tasekkurt**, imecťaħ-id d **iferřağen**, **iwtal**, **ifker**, **aqelwac** d **tyeťten** est une famille tella **tayađt** mi ara teseu mmi-s d amecťuħ neqqar-as **iyid** wina mi ara yimȳur d **aqelwac**, **tixsi** tesea mmi-s **izimer** mi ara yimȳur yettuȳal d **ikerri** akka am **aydi** mmi-s amecťuħ d **aberhuc**, **iqjan** imecťaħ d **iberhac** aprřs ttuȳalen d **iđan** d lħaja-nniđen d aȳarsiw sexdamen-t deg iđ yetteasa...**azejmi** mmi-s tfunast amecťuħmi ara d ilal neqqar-s **azejmi** mi ara yimȳur yettuȳal d **agenduz** yettuȳal d **azger** i d tkarza, yella dayen **ayȳul** mi ara yili mecťuħ d **ajħiħ** mi ara yimȳur d **ayȳul** sexdamen-t i d teebga...**aserdun** imzuyen-is mukrit...asardund mmi-s n uȳȳul xařar **tasardunt** ur tettarew ara, yemma-s n **userdun** d **tagmert** baba-s d **ayȳuy**...**aawdiw** di tizi n wassa sexdamen-t d takarust, **zzayla** **amcic** i **yettedibarasi** **iyardayen** bac ur d-kecmen ara s axxam, d ailleur **amcic** yezga di lkanun di cetwa...zik mi ara d adređ iyarsiwen-agi yettidiren deg tezgi ur knun ara, **uccen** fell-as akk i benan-t tmucuha, **inisi**, **aruy**, llan **iwtal** n **lexla**, **itbiren**, ifrax llan **tisekrin**, **affaruj**, **izardyiwen** nukni neqqar **azirdyiw**, yella **cebbirdu** atan yehrec mliħ, **tadyayat**, **ilef**, yella **ibellirej**, ifrax aťas igellan, **azerzur** llan **imerga** **amergu** zeema yettargu, řirllil neqqar-as **zaynenna**, **řikkuk** yella **azerkeťťif** yella anda is-qqaren ajeħmum ur s-qqaren ara **azerkeťťif**, **abuħağiw**, yella **uzerzur** yettili lawan n tegrest ad yečč kan azemmur ad iruħ...llan **itbiren** yella **uziđuđ** mxalafen **aziđuđ** d itbir n **lexla**, yella **yesyi**, yella **lbaz**, **afalku**, yella **ubuemmar**, **abuneqqab**, tella **tmilla** d tamťut n **yetbir**, **imerqem**, **tagerfa**, tella **tfirellest**; ttinigen-d kan di tefsuyt, yettili **abuħeddayed**, tella **imerqem**, yella **iziwec**, yella **ezzi**, yella **bururu**.

Am̃muð: n uhriq

Amsəlku: amir farhat, 62sna

[manahðær *par example* af *les animaux bon* nəq̣ar **ajði** safi nəkkni nhəm̃məj iḱarsiwən uēenzwirenara kursor iumjən bon nəsa **taḱat** θəts̃sakaḱd ajəfki θəts̃sakaḱd aglim nəs nxədəmijis avəndajar nəsa ḱaḱən *par example* **θixsi** θəts̃sakaḱd ajəfki *en même temps* aḱdəfk **izimər...** nəsa ḱiḱən *par example* **azgər** aḱḱəð **θfunasθ** ts̃sawafult n **θisiθa** xatar jəltā lmal aməqran aḱḱəð lmal aməftuḱ zik q̣qarənək ax̃am unəs̃i lmal jəm̃mal...θafunasθ aḱdəfk iḱi uði θəts̃sakaḱd **aḱəzmi** **θajazit** təts̃sakaḱd θimlalin ulaḱ ax̃am unəs̃ara θajazit **ajazid afrux adandu ihiqəl** **θasəkkurθ** iməftahis **ðifarḱazən iwθaj ifkər aqəjwaf ḱtḱəḱḱən** *est une famille* θəltā **θaḱat** maθəs̃u m̃mis ḱaməftuḱ nəq̣aras **iḱid** wina majimk̃ur **ḱaqəjwaf tixsi** θəs̃a m̃mis **izimər** majimk̃ur jəts̃sukaḱ **ðiḱərri** aḱka amujði m̃mis aməftuḱ **ḱavərhuḱ iqzan** iməftah **ðibərhaḱ après** ts̃sukaḱlən **ḱidan** ḱəlhaza ñnidən ḱaḱarsiw səḱḱamənt ḱəgid jəts̃s̃asa **aḱəzmi** m̃mis **tfunasθ** aməftuḱ madilal nəq̣aras **aḱəzmi** majimk̃ur jəts̃sukaḱ **ḱavənduz** jəts̃sukaḱ **azgər** iθḱarza jəltā ḱaḱən **aḱjuj** majili aməftuḱ **ḱazhih** majimk̃ur **ḱaḱjuj** səḱḱamənt its̃s̃əvgə **asərḱun** imzukaḱnis muqriθ asarḱun ḱñmis nukjul xatar **θasərḱut** uθəts̃sarəwara jəm̃mas **nusərḱun ḱtagmərθ** vavas **ḱaḱjuj aḱawḱiw** ḱiθizi nwasə səḱḱamənt ḱts̃sakarəsθ **z̃zajla am̃jif** its̃s̃dibarasi **iḱarḱajən** baḱ uḱkəḱmən ara sax̃am *d ailleurs* **am̃jif** jəzga ḱilkanun ḱijəθwa zik madadrəð iḱərsiwənagi jəts̃s̃iḱirən ḱiθəzgi uḱnunara **uḱḱən** fəllās juk ivənant θmufuha **inisi aruj** l̃tān **iwθaj ləxja iθvirən** ifrax l̃tān **θisəkrin afərrud̃z** izarḱjiwən nukni nəq̣ar **azarḱjiw** jəltā **jəḱḱirḱu** aḱan jahreḱmjih **θaḱḱaḱats̃ ijəf** jəltā **ubəḱḱirəz** ifrax atas igəḱlān **azərzur** l̃tān **imərga amərgu** zəḱma jəts̃s̃argu tiriḱil nəq̣aras **zəḱnəḱna ḱḱikuḱ** jəltā **azərkəḱḱif** jəltā anda isq̣arən **azəḱhmum** uq̣arənara **azərkəḱḱif avuhad̃ziw** jəltā **uzərzur** jəts̃s̃ili lawan təgrəsθ aḱjəḱ kan azəm̃mur aḱiruh l̃tān **iθvirən** jəltā **uzidud** mxallāfən **azidud** ḱiθvir ləxθa jəltā **jəḱḱi** jəltā **lvaz afalku** jəltā **ubuḱəm̃mar avunq̣av** θəltā **θmilla** ts̃s̃amətuθ gəḱvir **θimarqəmθ θavərfa** θəltā **θifirəḱḱəsθ** ts̃s̃inirənd kan itəfsuθ jəts̃s̃ili **uvuhəḱajəð** θəltā **imerqəm** jəltā **iziwəḱ** jəltā **ḱəzzi** jəltā **vururu**]

Ammud: Igreb

Amselyu: Gəllal zahra, 69sna

Llan **iyuzađ**, llant **tiyuzad**, **afrux**, ifrax llan atas yella **udandu**, **abuemmař**, **iziwec**, llan **imerga**, yella **æzzi**, yella **uzerzur**, tella **tsekkurt**, yella **ihiqel**, yella **lbaz** d ucbih i tyur, yella **ufalku**, **zaynenna**, **řikkuk** yella **yesyi** yef ugudu mellul **tagerfa** texde lamana, yella **ibellirej**, tella **tmilla**, llant **tifirellas** n lkeeba, tella **imerqem**, tella tayuga n **yezgaren** yissen i kerzen, llan **iæjmiyen** nettrebbi **imcac** deg uxxam, **iýerdayen**, nettrebbi **iwtal**, win n lexla neqqar-as **awtul n lexla**, **ifker** nettrebbi **iyuzad**, **bururu**, **itbir**, llan yetbiren, **aziđud**, **şşibus** yella **abuneqqar**, **azerketřif**, **ařağıw**, nettrebbi **tiyetřen**, **tixsi**, **ikerri**, **izamaren** d **wulli** mi ara yilin atas, **iæjmiyen**, , **tisita** wigi akk nettrebbiten, **tafunast** wigi akk s way-s netteici zik-nni er tura, yella **uqelwac**, **iyid**, **aserdun**, **zzayla**, **tajhiřt**, **ayyul**, yella **ugenduz**, **ajhiř**, **aawdiw**; s uendiwen i nettsafar, nettruđu yer tmura, yes i d-nettyafar nettruđu yer leħbab, yer imawlan, **tagmert**, yella **wuccen**, **cebbirdu** yexdem axeřsar di tyuzad **tadyayat** yella **yilef**, **izirdi**, **aruy**, yella **inisi**, yella **weqjun**, **aberhuc** nettrebbiten deg uxxam.

Amımuđ: iyrəv (ilula umalu)

Amsəlu: gəllal zahra, 69sna

[Llan **ijuzad** llāt **θijuzad** **afrux** ifrax llān atas jəllā **udandu** **avusəmmar** **iziwař** llān **imənga** jəllā **řæzzi** jəllā **uzərzur** θəllā **tsəkřurt** jəllā **ihiqəl** jəllā **lvaz** jəllā **ufalku** **zəbnənna** **řikkux** đufvih itjur θəllā **txərfa** jəllā **jəsxi** isxi fuxuđu məllul **θaxərfa** θəxdəř lamana θəllā **ibillirəz** θəllā **tmilla** llānt **tifirəllas** lkəřva θəllā **θmərqəmt** təllā tjuga **gəzgarən** jissən ikərzən llān **iřəzmijən** nətsřrəbbi **imřař** đəg^wuxxam **işərđajən** nətsřrəbbi **iwtaj** win ləxla nəqřaras **awθujləxja** **ifkər** nətsřrəbbi **θijuzad** **vururu** **iθvir** llān **jəθvirən** **azidud** **şşibus** jəllā **avunqřər** **azərkəřřif** **aħadziw** nətsřrəbbi **θiřəřtən** **θixsi** **đikərři** **izamarən** **đwulli** majilin atas **iřəzmijən** **θisiθa** wigi akk nətsřrəbbiten **θafunasθ** wigi akk isněřřiři zikənni arθura jəllā **uqəjwař** **işid** **asərdun** **θazhihθ** **ařjuj** jəllā **uxənduz** **azhih** **ařawdiw** siřudiwən sis nətsřřafar nətsřruđu arθmura jəs idnətsřřafar nətsřruđu aləhvav ajmawjan **θaymərθ** jəllā **wuřřən** **řbbirđu** jəxđəm axəsər **θi** **ijuzad** **θađvəřř** jəllā **jiləř** **izirđi** **aruj** jəllā **inisi** jəllā **wəqzun** **avərhuf** nətsřrəbbiθən g^wəxxam]

Ammud: N Udekkar

Amselyu: Hağ Taher Amezyan, 82sna

Ifrac nesea tasekkurt, aḡeḥmum, tagerfa, iferraḡen imectataḥ, tabureqqayemt d tafruxt d tacebhant, izidud, yiwen n ufrux d amectituḥ neqqar-as ṣṣibus d amectuḥ maḍi lbaz, , tamilla, itbir, azerzur, amergu, tifirellas, aḡaḡiw, nqaba, bururu, imieruf, tadyayat, ayyul n yid, ihiquel, arraw n tyaziḍt neqqar-as afrux, tayaziḍt, ayaziḍ, afalku nekni neqqa-as afersiwan, ṭikkuk, eezzi, tabrikt, itbir, isyi, iziwec d afrux d amectuḥ, timerqemt, ibellirej, abuḡemmar, wi-dak i nettrebbi deg uxxam llan ieejmiyen n uksum, izgaren n tfellaḥt, mi ara ad ilal neqqar-as agenduz, tafunast, tagenduzt, tixsi d ulli, yiwet neqqar-as tixsi ma ccaḍent ulli, tayaḍt ma yella atas tiyeṭṭen, amectuḥen iyiden, aqelwac, ikerri, izimer, awtul, llan wid-ak n lexla neqqar-asen iwtal n lexla d syada i ten-id-nettseyyid amciic, aqjun, ayyul, aserdun ameqqran-nni zzayla, aḡawdiw, aserdun netteebi-as ttaḡbiya fell-as, aḡawdiw i tikli, aḡerda, afekrun, wid-ak n lexla *c'est-a-dire* lewhuc yella; izirdi, yella; wuccen, yella aruy, inisi d amectuḥ ilef nesea.

Amṡuḍ: n uḍakḳar

Amsəlu: haḍṭ taher Aməzjan, 82sna

[ifrac nəsfa θasəkkurθ adṭəḥmum θaḡərfa ifərṭadṭən iməṭtataḥ θavurqqayəmt θafruxθ tṭsəfəvhant izidud jiwən ufrux ḍaməṭtituḥ nqqaras sṭibus ḍaməṭtuḥ maḍi lvaz θamillā iḍvir azərzur amərgu θifirəllās ahadṭiw nqava vururu imiṣruf θaḍkəwəts əḡjulḡḡid ihiquel arraw tjazit nqqaras afrux θajazit ajazid afalku nekni nqqaras afərsiwan ṭikkux ṣəzzi θavriḡθ iḍvir isḡi iziwəṭ ḍafrux ḍaməṭtuḥ θimərḡəmt ibəllirəndṭ avuḡəmmar wiḍak nətsṭrəbbi g^wuxxam llan iḡəjmiyən b^weksum llan izḡarən tṭəlahθ maradilal nqqaras aḡənduz θafunasθ θaḡənduzθ θixsi ḍulli jiwəθ nqqaras θixsi maṭṭadənt nqaras ulli θakəṭ majellā atas θiḡəṭṭən iməṭtuḥən iḡiḍən aqəlwaṭ iḡərṭi izimər awθul llan wiḍak ləxla nqqarasən iwtal ləxla sjada iθnidnətsṭəjiḍ amfiṭ aqzun əḡjul asərdun aməqranni zzayla aḡawdiw asərdun nətsṭṭəbbias tṭsṭəviya fəllas aḡawdiw iḡiḡli aḡərḍa afəkrun wigaḍ ləxla *c'est-a-dire* ləwhuf jəllā izirdi jəllā wuṭṭən jəllā aruj inisi ḍaməṭtuḥ iləf nəsfa

Amselyu 2: T. Taher, 64ans

Deg uxxam *avant tout* d amaeiz, tiyetten, izamarən, tifunasin, agenduz, tafunast, tixsi, ikerri, izimer amectuh yella uqelwac, tella tayađt, iyid, aserdun *en arabe c'est* lebyel ayyul, ajhih, afekrun *c'est la tortue* aeawdiw, zzayla wid-ak n lexla, *le premier et bah* d tasekkurt, awtul, awtul n lexla, izirdi, cebbidru *genre le renard* , uccen, ilef, inisi, aruy *c'est très dangereux*, iziduđ d itbir n lexla, ifrax llan; amergu, yella uzerzur, isyi, buemmar i tett igtat, tagerfa, yella bururu, imieruf *c'est le hibou* lbaz, itbir, tasekkurt, aferuđ, ihiquel, ayazid, ifrax, adandu, tibirfelt, tifiirellest lxeťtayfa s taerabt, nqaba, tikkuk, řřibus, tabrikt, ibellarej, tamilla, isyi, iziwec, amcic, *féminin* d tamcict aqjun, aqziđ ayerda.

Amsəlku2: T. Tahər, 64sna

[g^wuxxam *avant tout* đamaſiz 0ikəťťən izamarən 0ifunasin aŗənduz 0afunas0 0ixsi iŗərri izimər aməťtuđ jəľľa uqəľwaf 0əľľa 0akəť iŗiđ asərđun *en arabe c'est* ləbəkəl aŗjul aŗhih afəkrun *c'est la tortue* aŗawđiw zŗajla wiđak ləxla *le premier et bah* 0asəkkur0 aw0ul aw0ul ləxla izirđi řəbbiđru *genre le renard* uŗřən iləf inisi aruj *c'est très dangereux* iziduđ 0i0vir ləxla ifrax llən amərgu jəľľa uzərzur iski vuŗəmmar isəťs tixtat 0axərfa jəľľa vururu imiŗruf *c'est le hibou* lvaz i0vir 0asəkur0 afərrudŗ ihiquel ayazid ifrax adandu 0ibirfəťť 0ifirəľľəs0 lxeťtayfa stəerabt nqava tikkux řřibus 0avriŗ0 ibəľľarəŗ 0amillə iski iziwəŗ amŗiŗ *féminin* 0amŗiŗ0 aqzun aqziđ aŗərđa]

Ammud: n Uweqqas

Amselyu: L. Saëid, 60sna

Wid-ak n lexla **azirdyaw**, awtul, awtul n lexla, yella **wuccen**, yella **uḥelluf**, aruy yesëa isennanen, **inisi** d amezyan **aḥelluf**, **jebbirdu**, **talyayayt**, leṭyur tella **tsekkurt**, yella **laeqab**, **nqaba**, yella **isyi**, **afalku**, **lbaz** yella **ibellirej**, **aḥaḡiw** yella **abuëmmar**, yella **bururu**, tella **timiyert** mi ara sensel akka tṭettṣih neqqar-as lxir ncaallah ad yili l mut, **ṭikkuk**, **abellarej**, **ijiwec**, **aziṭut**, **ajeḥmum** d aberkan akken akenfuc-is *rouge*, **azahnir** d rouge gorge, **tifirellas**, **tagṭit n yid**, **itbir**, **azerzur** yettabee azemmur amergu; **aderdrus** i as-neqqar, sibus neqqar-as; **tejjaq** d tamectuḥt, **tasekkurt**, **acillaw** n tsekkurt, **aḥaqul**, **tafruxt**, **afrux**, **icillawen**, **adandun**, **aderdrus**, afu netrebbi deg uxxam **tabrikt**, **tasemmant**, **tafunast**, yella **weyyul** ḥacakum, yella **weqjun** ḥacakum, **aqziḥ** d amectuḥ, **ajhiḥ**, yella **ugenduz** d awtem, **awejmi** ameqran **ayyug**, yella **ikerri** d awtem **tixsi** d tawtemt **izimer**, **tayaḍt**, **aḥuli** d aqelwac amectuḥ-nnes neqqar-as **iyejd**, yella dayen **tixsi** lwahid **ikerri**, **abukefran** llan wid yetrebbayen awtul, **aserdun**, **zzayla**, **ajedun**, **amcic**, tawtemt d **tamcict**, **ayerda** voila.

Amṡuḍ: nuwəq̄qas (vgajəθ)

Amsəlk̄u: L. Saʕid, 60sna

[waji ləxla **azirḍyaw** awθul awθuləxla jəlt̄a **wuʃʃən** jəlt̄a **uḥəlluf** aruj jəsʕa isənṡanen **inisi** ḍaməzyan **aḥəlluf** **ʒəbbirdu** **θalɣaɣajθ** ləṭjur θəlt̄a **θsək̄kurθ** jəlt̄a **laʕqav** nqava jəlt̄a **isɣi** **afalku** **lvaz** jəlt̄a **ibəllirəʒ** jəlt̄a **avusəm̄mar** jəlt̄a **vururu** θəlt̄a **θimixərθ** mansəlajas akka tətṣsiḥ nəq̄qaras ilxir nʃalah ədili lmuθ **ṭikkuɣ** **avəll̄arəʒ** **ahadʒiw** **iziwəʃ** **azitut** **əʒəhmum** ḍavərkan akən̄ni axənfuʃis *rouge* **azahnir** d rouge gorge **θifirəllas** **θagṭit jit** **iθvir** **azərzur** jətvəʕ azəm̄mur amərgu **əḍərḍrus** isnəq̄qar **təʒʒaq** taməʃtuḥ **θasək̄kurθ** **aʃilaw** nsək̄kurθ **aḥaqul** **θafruxθ** **afrux** **iʃillawən** **adandun** **əḍərḍrus** afu nətrbbi **gəxxam** **θavriɣθ** **θasəm̄mant** **θafunasθ** jəlt̄a **wəɣjul** ḥaʃakum **aqʒun** **aqziḥ** ḍaməʃtuḥ **ajhiḥ** jəlt̄a **uxənduz** ḍawθəm **aʕwəʒmi** aməqran **ajjux** jəlt̄a **iɣərri** ḍawθəm **θixsi** tawθəmθ **izimər** **θakət** **aḥuli** aməʃtuḥn̄əs nəq̄qaras **ixəʒθ** jəlt̄a **daʕən** **tixsi** lwahid **iɣərri** **avuxəfran** llan wiḍak θətrəbbin awθul **asərḍun** **zzajla** **ajəḍʕun** **amʃif** tawθəmt **tamʃifθ** **akərḍa** voila]

Ammud: n Ssuq letnin

Amselyu: Buḥired Kamel, 52ans

Domestique nesea **imcac** *par exemple* **aqjun** amectuh-is **aqzih** nesea **iyuzaṭ** amectuh neqqar-as **acillaw**, **adandu** nesea **awtul**, **ayerda ulli**, **izgaren**, **amaɛiz**, **ayyul**, **ajḥih**... **iserdan**, **ajedɛun**, **zzayla**, **tafunast**, **iyid**, **aḥuli**, **ikerri**, **tixsi**, **izimer**, **agenduz**, **aɛejmi** ameqran d **azger** llan sauvage yella **wuccen** llan yilfan qqaren-as **aḥelluf** yella winna i teten iyuzaṭ **izirdi** yella *il existe* yiditarwi ddaɛwa deg yuzaṭ **zebbirdu**, **inisi** yella **aruy** winna yesean isennanen akka, **talyayayt**, **afekrun** yella *les oiseaux bon* yella **lɛeqab** aberkan-nni *le noir le corbeau* lɛeqqab i as-qqaren yella isem-is *par exemple* **ajeḥmum** d aberkan *c'est un oiseau noir* yella winna, **tejjeq** yella **aderdrus** *c'est un oiseau migrateur* ttasen-d lweqt uzemmur *c'est un ouiseau megrateur* yella uzerzur di lweqt uzemmur **isyi** yella **abuḥeddayed** amezyan-nni yella **aziwec**, **aḥaḡiw**, **itbir**, **azituṭ** yella **bururu** yella **tifirellas** yella **nqaba** winna i tetten ibaɛawa di tjur **miɛruf**, yella *rouge gorge* **ɛɛzzi** **amergu** **ṭikkuk** chauve souris naqqar-as **agṭit n yiṭ**, **tisemmanin**, **iḥiqel** **tasekkurt**, **icillawen**, **tigerger**.

Am̄muḍ: n s̄suq ləθnin (bgajəθ)

Amselɔu: buḥired Kamel, 52sna

[doméstique nəsfa **imɣaf** *par exemple* **aqzun** aməɣtuḥis **aqzih** nəsfa **ijuzat** aməɣtuḥ neqqaras **aɣilaw** **adandu** nəsfa **awθul** **aɛərða** **ullɩ** **izɣarən** **amaɣiz** **aɣjul** **aɣhih**...**isərðan** **azəḍɣun** **z̄zajla** **θafunasθ** **ixið** **aḥuli** **iɣərri** **θixsi** **izimər** **avənduz** **aɣəzmi** aməqran **θazgər** llən sauvage jəltə **wuɣɣən** llən **jilfan** qqarənas **aḥəlluf** jəltə winna iθətən ijuzat **izirði** jəltə *il existe* jiditarwi dafwa gjuzat **zəbḥirðu** **inisi** jəltə **aruj** **θalɣaɣajθ** winna jəsən isənanən akka **afəkrun** jəltə *les Oiseaux bon* jəltə **lɣəqqab** avəɣani *le noir le corbeau* lɣəqqab isəqar jəltə isəmis *par exemple* **azəḥmum** dəvəɣan *c'est un oiseau noir* jəltə winna **təz̄zəq** jəltən **aðərðrus** *c'est un oiseau migrateur* ts̄sasənd lwəqθ uzəmmur *c'est un oiseau migrateur* jəltə **uzərzur** ðilwəqθ uzəmmur **is̄xi** jəltə **avuhəddajəð** aməzjani jəltə **iɣwəɣ** **aḥadɣiw** **iθvir** **azituṭ** jəltə **vururu** θəltə **θifirəllas** θəltə **nqava** winna iθəts̄sən ibaɣaf itzur **miɣruf** jəltə *rouge gorge* **ɣəzzi** **amərgu** **ttikkuɣ** *chauve souris* neqqaras **θagṭitggit** **tisəmmənin** **iḥiqəl** **θasəkkurθ** **iɣilawən** **θigərgər**]

Ammud: n Kendira

Amselyu: Əissat əezddin, 40ans

Tura am id-iniy dagi yef iyersiwen-agi *en général* ttrebbin lmal **tifunasin**, **izgaren**, **ieejmiyen**, **iyuzať**, **igenduzen** *voila* yella dayen haca men yesmee neqqar **ayyul** zik d ayyul i ibennun axxam, amectuť n weyyul neqqar-as **ajťih** neqqar **tixsi**, **tayaťt**, **iyid** n tayaťt, **izimer** n tixsi **afrux** n tyaziť neqqar **ayaziť** win itednen yef leťjer zik ussan mi i tedden leťjer d ayaziť iy tednen ad ieyyet uyaziť ad eelmen belli d leťjer neqqar **ikerri**, **aťuli** yella **bufekran**, **amcic**, *généralement* ulac axxam ur nesei amcic **aqziť**, **aydi** yella **awtul** ttrebint dagi ma d **iyuzať** *prèsque* ulac axxam ur nesei ayaziť **iserdan** neqsen tura dagi yer-nney neqqar **zzayla** d yemm-as n **userdun** yella **ujedun**, ma d *les animaux sauvages généralement* dagi yer-nney yettili **uťelluf** haca men yesmee aťelluf dagi kter yer-nney *parce que* llan leywabi *donc* yettili **wuccen** dayen yella s lketra, yettili **uzirdiw** yella kter yexdem tir deg iyuzať, **aruy**, **inisi** dayen yettili s lketra **inisi** wigi merra llan, singab neqqar **fertelxiť**, **ayerda** yella **awtul n lexla** *généralement* dagi deg udfel iteffey-d **uwtul-a** n lexla llan wid-ak i ytteťaden yettili **umergu** yettili **ujeťmum** , **abuemmar**, **aziťuť**, yella **buneqqayer**, yekkat di cjer yella **abuťeddad** yella **isyi** neqqar **tagerfa** neqqa-as yaťyať zik selmaden-ay yaťyať nettat i tegerfa **afalku**, **aťaťiw** yella **bururu** tella **timieruft**, **tabureqqayemt**, yella **ezzi**, **lbaz**, **iťiqel**, **tasekkurt** tella, **itbir** iem dagi **aferruj** *généralement* xila ad fyen **iferraj**, **adandu** neqqar iziwec, **tagťiť n yiť** llant **tifirellas** **tiťemmanin**, **ťikkuk**, **ibellirej**, **tabrikt**.

Am̐muð: n kendira

Amsəlku: Eissat Ǝəzd̐din, 40sna

[θura amdinik ðagi əf ikərsiwənagi *en général* ts̐srəbb̐in lmal **θifunasin izgarən iƎəzmijən ijuzat igənduzən** *voila* jəllā ðakən haƎa misməŋ nəq̐qar **aɣjul** zik ðakjul igvənun ax̄am aməʃtuħ b^waɣjul nəq̐qaras **ajhih** nəq̐qar **θixsi θakət iɣid nθakət izimər ntixsi afrux tjazit** nəq̐qar **ajazit** winiθədnən kəfləfzər zik ussan miθəddən ləfzər ð**ajazit** iθədnən aɣiƎəjət ujazið aɣsəlmən bəlli ðləfzər nəq̐qar **ixərri ahuli** jəllā **bufəkran amfiʃ** *généralement* ulaf ax̄am unəsŋi **amfiʃ aqzih ajði** jəllā **awθul** ts̐srəbb̐int ðagi ma ð**ijuzat** *presque* ulac ax̄am unəsŋi ajazið **isərðan** nəqsən θura ðagi kurnək nəq̐qar **zzajla** jəm̐mas nusərðun jəllā **uzəðsun** mað *les animaux sauvages* *généralement* ðagi kurnək jəts̐sili **ahəlluf** haƎa mənjesməŋ aħəlluf ðagi ktər kurnək *parce que* llān lakwavi donc jəts̐sili **wuffən** ðakən jəllā səlkeθra jəts̐sili **uzirdiw** jəllā kθar jaxdəm tir ðəgijuzat **aruj inisi** ðakən jəts̐sili səlkeθra **inisi** wigi mərfa llān sindzab nəq̐qar **fərθəlxid akərða** jəllā **awθul laxla** *généralement* ðagi ðəguðfəl its̐səfkəd uwθul laxla llān wiðak ijəts̐səsdaðən jət̐li **umərgu** jət̐li **ujəhmum azitut** jəllā **bunəq̐qajər** jəkkaθ itjur θəlla **avuhəddəd** jəllā **isbi** nəq̐qar θaxərfa nəq̐qaras **katkat** zik səlmaðənak katkat nəts̐saθ its̐sagərfa jəllā **vururu** θəllā **θimiʃrufθ θaburəq̐qajəmθ** jəllā **Ǝəzzi** lvaz ihiqəl θasək̐kurθ θəllā, **iθvir** iʃum ðaji **aƎər̐fuz** *généralement* xila adfəkən ðifər̐fəz nəq̐qar **iziwəʃ θayt̐t j̐t** llānt **θifirəllas** **θisəm̐manin t̐kkux** ibəllirəz θavrikθ]

Ammud: n Țizer

Amselyu: Amzal Muḥ weḥli, 58ans

Tura ayen i ttrebbin deg uxxam am **tyaziḍt** ney **ayaziḍ**, **ifrax** imectah, **awtul**, **tawtult**, wigi deg uxxam, *bon* wid n lexla nekk sney **uccen**, **tuccent**, yur-m **ilef**, **tileft**, wigi llan ar tura **izirdi** yella, **imieruf** s trumit qqaren-as *le hibou*, **aruy** yella yessaxsar tibḥirin ar tura **aqenfud**, **cebbirdu**, **azerzur**, **amergu**, **εezzi**, wigi akk llan di ccetwa, **ṭikkuk** yella yettefey-d di meḡres mi ara ad yeffey atan d azyal, **bururu** deg yiḍ i d-yettruḥ yetteeggid **imieruf**, *chauve souris* neqqa-as **asaylal**, *l'hirondelle* **tifillest** txeddem leecuc deg yexxamen **afalku** yettawi ifrax, **tagerfa**, **abuεemmar**, **tamilla** d afrux, **tasekkurt**, **iḥiqel**, **afarruḡ**, **tibrikt** deg aman i tella, nettrebbi **tayaḍt**, **aqelwac**, **iyid**, nettrebbi, **ufrik**, **tixsi**, **ufrikken**, **izimer**, yella **uzger**, **tafunast**, **agenduz**, **ayyul**, **tayyult**, **ajniḍ**, **aqjun**, **taqjunt**, imectah-nsen d **ajriw**, **awtul**, **tawtult**, **iwetlan**, **amcic**, **tamcict**, **ifker**, **ayerda**, **tayerdayt**, **agnin** d awtul d amectuh ameqran d **aḥerri** wigi n berra *c'est des animaux sauvages* wigi ttsagiden-ten-id, **aserdun**, **aεawdiw**, **zzayla** d nettat i d ssah deg uxxam.

amṡmuḍ: n hizər

amsəlku: amzal muḥ wəḥli, 58sna

[θura ajən tsṡsrəbbin g^wuxxam am **θjazit** nəx **ajaziḍ** **ifrax** iməṡtah **awθul** **θawtult** wigi g^wuxxam *bon* wiḍ ləxla nəkk snəx **uṡṡən** **θuṡṡənt** kurəm **iləf** **θiləfθ** wigi llan arθura **izirdi** jəllā **imiṡruf** srumiθ qḡarənas *le hibou* **aruj** jəllā jəssəxsar θivḥirin arθura **aqənfuḍ** **jəbbirðu** **azərzur** **amərgu** **ṡəzzi** wigi akk llan ḍiṡṡəṡwa **ṡikkuk** jəllā jṡṡəṡkəd iməkrəs madjəṡṡə aθan ḍazkaj **vururu** ḍəggid iditsruh jəṡṡəggid **imiṡruf** *chauve souris* nəqḡaras **asajlal** *l'hirondelle* **θifiləlləsθ** θxəḍḍəm ləṡṡuṡ gəxxamən **afalku** jəṡṡsawi ifrax **θayərfa** **avusənm̃mar** **θamillā** ḍafrux **θasəkkurθ** **iḥiqəl** **afarṡudṡ** **θibrikθ** g^waman iθəllā nətsṡsrəbbi **θakət** **aqəlwaṡ** **iṡiḍ** nətsṡsrəbbi **ufriḡ** **θixsi** **ufriḡən** **izimər** jəllā wəzgər **θafunasθ** **agənduz** **əkjul** **θəkjult** **azniḍ** **aqzun** **θaqzunt** iməṡtahənsən ḍazriw **awθul** **θawθult** **iwəθlan** **imṡaf** **θamṡiṡθ** **ifkər** **əkərḍa** **θəkərḍəjθ** **agnin** ḍawθul ḍaməṡtuḥ ameqran **ḍaḥarri** wigi nvərṡa *c'est des animaux sauvages* wigi tsṡssəgiḍəntnid **asərḍun** **aṡawḍiw** **zzayla** ḍnətsṡsaθ iḍəssəḥ b^wəxxam]

Amselyu2: Muh d Amyar, 76sna

Acu ttrebbin ifellaḥen ayenmi, abeqri, **tiyetṭen,tayaḍt ,iyiden**, ttrebbbin **iyuḍaḍ, iwetlan...** **aqjun, ajriw** d amecṭuḥ, **ifker** is-neqqar, **awtul, aqenfuḍ, ajniḍ, ayyul voila, aserdun**, taserdunt, neqqar **tagmert, aṣawdiw, zzayla voila**, lbeḍ yeqqar **zzayla**, lbeḍ yeqqar taserdunt, **azger, agenduz** amecṭuḥ, **tixsi, izimer** amecṭuḥ, **ufrik**, nesṣa di laxla **tisekrin**, nesṣa **imerga**, nesṣa **afalku**, nesṣa **lbaz, tagerfa, amergu** waḥd-s,**azerzur** waḥd-s, **afalku, lbaz, ɛezzi, bururu, timieruft, ṭikkuk voila**, ṭtir lilil neqqar-as **asaylal, tiflellest**, la caille neqqar-as **mezdel sekkur** ttasent-d lweqt unebdu, **tamilla** waḥd-s **aziduḍ** waḥd-s, **zibbuc, nqaba** tneqqar tejra ad texdem dinna leec, tella **tabuzegrayezt, iḥiqel, tasekkurt**, imecṭaḥ neqqar-asen **ifarraḡ, ifrax, adandu ilfan llan yilfan,uccanen, izirdi, aruy wigi dayen llan, aqenfuḍ, tadyayat, cebbirdu voila, aḡerday...** awtul n lexla neqqar-as **aḡerri, isyi**, neqqar **ibillireḡ, tamilla, tagerfa, iziwec, ajeḥmum, abuhaḡiw** netta i d-izeggiren i tagara n lexrif izeggir-d amergu d **ɛezzi**, yella **abuɛemmar** icetṭaḥ, **imerqem**.

amsəlkəu2: Muh ḍamkar, 76sna

[aḡu tṭsṭrəbbin ifellaḥen aḡenmi abeqri **tixetṭen 0akət iṣiḍen** tṭsṭrəbbin **iyuḍaḍ iwətlən...aqzun azriw** ḍaməṭuḥ **ifəkər** isnəqqar **awṭul aqənfuḍ aḡniḍ aḡjul voila asərḍun, 0asərḍunt** nəqqar **0axmər0 aṣawḍiw zzayla voila** lbəṣḍ jəqqar **zzayla** lbəṣḍ jəqqar **0asərḍunt azgər avənduz** aməṭuḥ **0ixsi izimər** aməṭuḥ **ufrik** nəṣṣa iləxla **0isəkrin** nəṣṣa **imərga** nəṣṣa **afalku** nəṣṣa **lvaz 0avərfa amərgu** waḥdəs **azərzur** waḥdəs **afalku lvaz ɛəzzi vururu 0imiṣruf0 ɛfikuk voila** tirlil nəqqaras **asaylal 0ifilelləs0** tṭasəntəd lwəqṭ unəvḍu *la caille* nəqqaras **məzḍəlsəkkur 0amillā** waḥdəs **aziduḍ** waḥdəs **zibbuḡ nqqava** tneqqar tejra atṣḥḍəm ḍina lṣəḡ **0avusəgrayəz0 tibib voila iḥiqəl 0asəkkur0** iməṭaḥ nəqqarasən **iffərṛadḡ ifrax ilfan llān jilfan uḡḡanən izirḍi aruy wigi ḍakən llān aqənfuḍ 0aḍkəṛṭs jəbbirḍu voila aḡərḍay...**awṭul ləxla nəqqaras **aḡarri iski ibəllirədḡ 0amilja 0anina tagerfa iziwəḡ avuhadḡiw** nətta idizəḡḡirən tagara ləxrif izəḡḡirəd amərgu **ɛəzzi** ṭəlla **avuṣəmmar** iḡəṭṭaḥ **0imərqəm0**]

Agbur

Agbur

Tazwart tamatut:

Tazwart tamatut:	09
Afran d yiswi n usentel:	10
Tamukrist:	11
Turdiwin:	11
Tarrayt n unadi:	11
Uguren n unadi:	12
Tayessa n unadi:	12

Ixef amenzu: Agemar d usenked n wammud

Tazwart:	14
Tarrayt n ugmar n wammud:	14
Asenked n temnaḍin:	15
Asenked n yimeslyuyen:	20
Asenked n usezyan (QGIS):.....	29

Ixef wis sin: Taseleḍt timsislit

Tazwart:	31
Taseleḍt:	31
Tagrayt:	55

Ixef wis kraḍ: taseleḍt n umawal

Tazwart:	57
Taseleḍt:	57
Tagrayt:	72

Tagrayt tamatut:

Tiybula:

Timerna:.....

Agbur :.....